

A B C

VAN INTERNATEN

ABC van internaten is een publicatie van Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

Dit is een uitgave van:

DOKO vzw

Guimardstraat 1

1040 Brussel

Verantwoordelijke uitgever: Lieven Boeve

Eerste druk: januari 2020

Actualisatie online: schooljaar 2024-2025

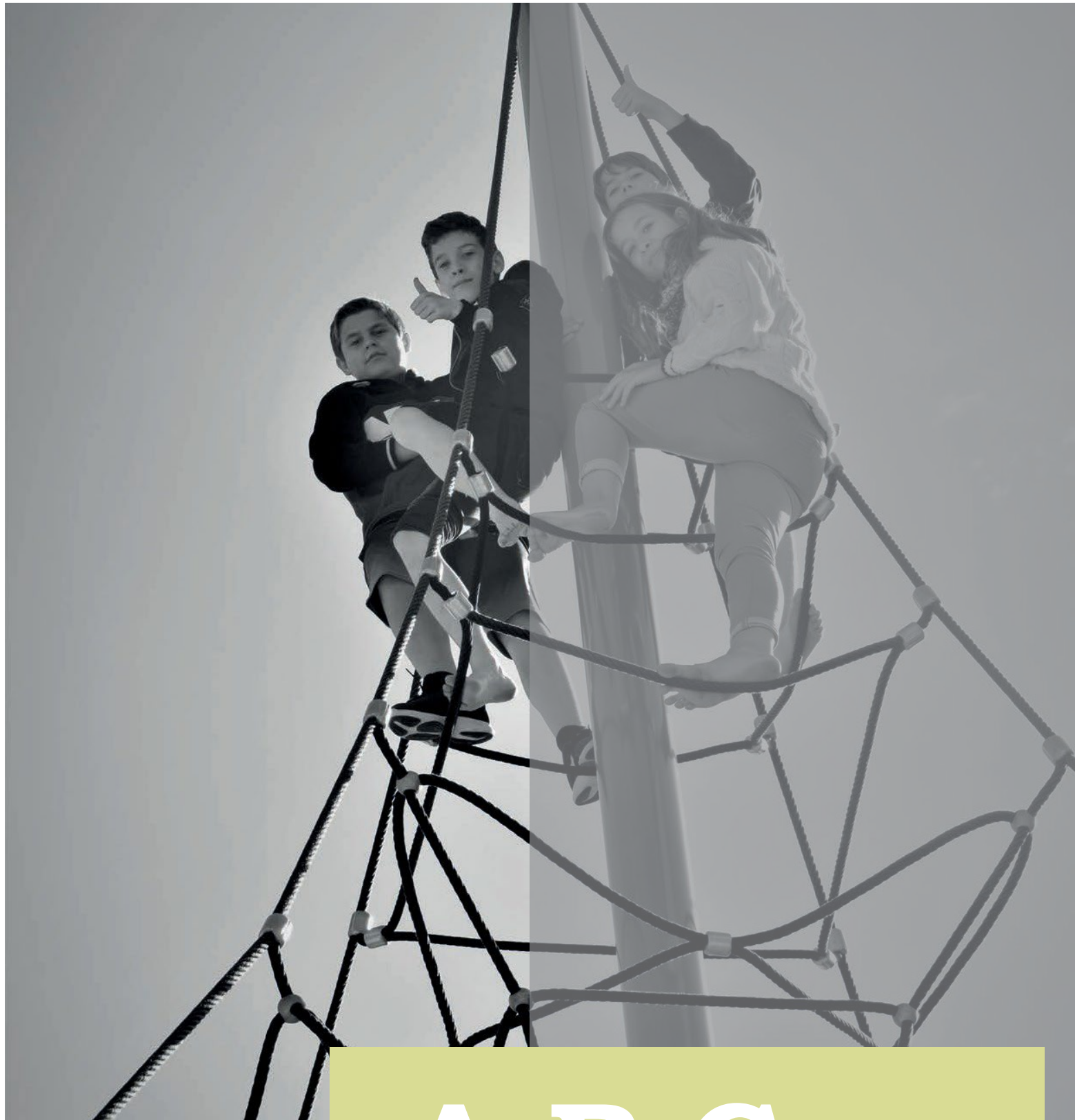
D-nummer: 2020/0938/02

ISBN-nummer: 978-94-6400-086-3

Lay-out en druk: Uitgeverij Licap-Halewijn nv

Mits je er de bron bij vermeldt, mag alles uit deze uitgave voor correct gebruik binnen onderwijs en begeleiding worden gekopieerd.

Voor handelsdoeleinden mag niets van deze uitgave, in gelijk welke vorm ook, openbaar worden gemaakt tenzij met de uitdrukkelijke toestemming van de uitgever.

A B C

VAN INTERNATEN

INLEIDING

Het ABC van internaten is gericht aan besturen, directeurs en internaatsmedewerkers. Het wil handvatten aanreiken rond een aantal concrete, veel voorkomende pedagogische thema's in internaten die we ook vanuit een juridische invalshoek benaderen. De thema's zijn alfabetisch geordend en vertrekken telkens vanuit concrete vragen. De basis van onze benadering is het Referentiekader voor Internaatskwaliteit (RiK - 2018) dat een wettelijke verankering kreeg in het decreet onderwijsinternaten (2023). Het RiK beschrijft vanuit een gedeelde visie met diverse stakeholders in Vlaanderen de maatschappelijke verwachtingen van een onderwijsinternaat. Het Pedagogisch kader internaten vertaalt vanuit de eigen netwerkorganisatie deze maatschappelijke verwachtingen in een pedagogische visie.

Veel dank aan de auteurs die aan de diverse thema's meewerkten. Zij staan vermeld als contactpersoon bij hun thema.

Wij hopen van harte dat onze internaatsmedewerkers met deze brochure ondersteuning vinden bij de uitoefening van hun boeiende job.

Contactpersonen:

Anja Dingenen: anja.dingenen@katholiekonderwijs.vlaanderen - tel.: 02 507 07 77

Arnoud Reusens: arnoud.reusens@katholiekonderwijs.vlaanderen - tel. 02 507 07 96

Inhoud

A	Pedagogische visie op internaatswerking.....	8
B	Doel en reikwijdte van het ABC	11
C	Situering van de juridische positie van internaten	12
D	De overeenkomst tussen intern, ouders en het internaat en het internaatsreglement .	15
1	Aansprakelijkheid van de intern of het internaat bij schade	16
2	Ambtsgeheim van internaatsmedewerkers.....	21
3	Crisissituaties	22
4	Fouilleren van internen.....	24
5	Gevaarlijke en verboden goederen drugs - alcohol - roken.....	25
6	GSM-gebruik	32
7	Grensoverschrijdend gedrag	34
8	Inschrijving	37
9	Kamers van internen - toegang en doorzoeken	43
10	Persoonlijke bijdrage.....	45
11	Mentaal welzijnsbeleid.....	53
12	Pesten	60
13	Samenwerking met jeugdhulp	61
14	Privacy en camerabewaking.....	66
15	Redelijke aanpassingen in het internaat.....	69
16	Relaties en seksualiteit	70
17	Sanctionering	77
18	Toegang tot het internaat: een niet-publiek toegankelijke plaats	93
19	Verlaten van het internaat	94
20	Weglopen en onttrekken aan het toezicht	96

A Pedagogische visie op internaatswerking

1.1 Pedagogisch kader als basis

Goede internaatswerking draagt bij aan de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Daartoe hanteren we vier pedagogische basisdoelen:

- bieden van fysieke en emotionele veiligheid
- bevorderen van persoonlijke ontplooiing
- bevorderen van sociale ontwikkeling
- overdragen van waarden en normen.

Die basisdoelen staan verder beschreven in het Pedagogisch kader internaten (Katholiek Onderwijs Vlaanderen, Licap, 2017). De geactualiseerde versie van het Pedagogisch Kader (2024) is verkrijgbaar via onze webshop: [Startpagina | Webshop Katholiek Onderwijs Vlaanderen](#). Het internaat bouwt vanuit die vier doelen het eigen pedagogisch project en de eigen, concrete werking uit. Het Pedagogisch kader internaten wil daartoe richtinggevend en inspirerend zijn vanuit de eigenheid van internaatswerking.

Het internaat wil vooral een omgeving bieden waar kinderen en jongeren kunnen en mogen groeien, vanuit verbinding leren omgaan met diversiteit en zich engageren om een positieve groepsgeest uit te bouwen.

1.2 Samen werk maken van een verbindend internaatsklimaat

Werken aan een verbindend internaatsklimaat is dag in dag uit inzetten op een leef- en leerklimate waarin iedereen (internen, directeur, internaatsmedewerkers, ouders) voelt dat hij of zij de moeite waard is en wordt gewaardeerd om wie hij is, om wat hij kan en om wat hij doet, binnen zijn eigen mogelijkheden en binnen de afgesproken kaders van het internaat.

Of het nu gaat om internen, internaatsmedewerkers ondersteunend personeel of directeurs, mensen voelen zich pas helemaal geaccepteerd als wordt voldaan aan de volgende basisbehoeften:

- zich veilig voelen
- een inbreng hebben
- relaties kunnen aangaan.

Directeurs en internaatsmedewerkers komen aan die behoeften tegemoet vanuit hun professionele verantwoordelijkheid. Daarom is er bijvoorbeeld extra aandacht voor de fysieke en emotionele veiligheid. Internaten investeren ook in sociale veiligheid. Is er ruimte voor eigen inbreng en een afwijkende mening? Hoe gaat het

internaat om met pestgedrag? Is er een goed zorgbeleid en hoe worden ouders voldoende betrokken?

In een internaat dat verbinding centraal stelt, voelen internen zich veilig. Waar dat kan, krijgen ze invloed, telt hun mening, denken ze mee. Daardoor ervaren internen hun betekenis voor anderen. Omgekeerd geven internen in zo'n context vertrouwen terug, zodat directeurs en opvoeders zich gerespecteerd voelen. Door die wisselwerking ontstaat een voedingsbodem voor respectvolle, persoonlijke relaties.

Een verbindend internaatsklimaat is zichtbaar in de gewone dagelijkse omgang met elkaar, in de eetzaal, tijdens sportactiviteiten, tijdens gesprekken met kinderen, in contacten met ouders, in de omgang tussen internaatsmedewerkers onderling ...

1.3 Hoe kan een internaat werken aan een verbinden internaatsklimaat

Een internaat dat werk wil maken van een verbindend leef- en leerklimaat, voert een proactief beleid op sociaalpedagogisch vlak. Het internaat houdt rekening met alle belanghebbenden. De uitgangspunten rond sturing en ondersteuning van de internen worden expliciet geformuleerd. Gedragingen worden concreet omschreven net als de consequenties wanneer het fout loopt. Dat wordt toegelicht en breed gecommuniceerd.

Een verbindend internaatsklimaat kan enkel succesvol tot stand komen indien directeurs en internaatsmedewerkers ook werk maken van de communicatie op internaat, meer bepaald van verbindende communicatie.

Verbindende communicatie heeft als doel relaties te bevestigen en te verstevigen. Het is een mededeling aan de ander over zijn gedrag of zijn houding en het effect daarvan op een ander. Daarom bespreek en duid je in een verbindend internaatsklimaat eerst het gedrag van een intern, voor je aan sanctioneren begint.

Directeurs en internaatsmedewerkers moeten zich steeds afvragen welk gedrag ze gezien hebben, over welke grens het kind is gegaan en wat dan dat gedrag met de internaatsmedewerker of de directeur doet. Verbindende communicatie is duidelijk, niet oordelend, respectvol en ondersteunend. Investeren in verbindende communicatie maakt eventuele conflicten bespreekbaar zonder de relatie te verstoren.

Relaties staan centraal in een verbindend internaatsklimaat. Het internaat richt zich steeds op het bouwen, behouden en versterken van die relaties, omdat die relaties de basis vormen voor een gemotiveerd en productief leer- en ontwikkelingsproces. Onaanvaardbaar gedrag probeer je ook eerst aan te pakken door te werken aan relaties. Je kiest er in een verbindend internaatsklimaat expliciet voor conflicten en moeilijkheden herstelgericht te benaderen (zie onderdelen 'Pesten', 'Sanctionering', 'Relaties en seksualiteit', 'Mentaal welzijnsbeleid').

Een internaat dat verbindend werkt, geeft daar een eigen invulling aan, afhankelijk van de omstandigheden zoals internenpopulatie, opvoedingsklimaat, hiërarchie. Kortom: de internaatscultuur, context en input. Het is daarom belangrijk om die elementen goed in kaart te brengen. Vervolgens is het nodig om daar flexibel mee om te gaan en op tijd aanpassingen te doen, zodat de internaatscultuur het ideaal van een verbindend internaatsklimaat benadert.

B Doel en reikwijdte van het ABC

Het ABC van de internaten is gericht aan bestuurders, directeurs en internaatsmedewerkers. Het wil handvatten aanreiken rond een aantal concrete thema's, die we steeds zowel vanuit een pedagogische als vanuit een juridische invalshoek benaderen.

De thema's hebben voornamelijk te maken met de onderlinge relatie tussen internen, de ouders en het internaat zelf. Aspecten van personeelsbeleid, arbeidswetgeving, bestuurlijke en organisatorische zaken en dergelijke behandelen we niet. De thema's zijn alfabetisch geordend en vertrekken telkens vanuit concrete vragen. Elk thema vertrekt vanuit een ontwikkelingsgerichte en verbindende houding van het internaat.

Bepaalde elementen herhalen we niet steeds. Zo slaat de term 'ouders' bijvoorbeeld ook op de wettelijke voogd van ouderloze kinderen. Als de intern 18 jaar of ouder is, slaat de term 'ouders' ook op de meerderjarige intern zelf.

Tot slot wijzen we erop dat het ABC maximaal verwijst naar bestaande mededelingen binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen. De uitgebreide mededelingen zijn meestal volledig van toepassing op de situatie van een internaat met uitzondering van de terminologie (bv. 'leerling' waar je 'intern' moet lezen).

De verschillende rubrieken van het ABC vind je ook terug op onze website [PRO. voor de onderwijsprofessional](#), verspreid over de tegels 'schoolorganisatie', '(ge)drag en aanpak en 'welzijn op het werk'.

C Situering van de juridische positie van internaten

1.1 Het internaat als onderwijsinstelling

Internaten hebben een gezinsaanvullende functie tijdens de schoolweek. Ze bieden een fysiek en emotioneel veilige omgeving aan waarin internen begeleid worden om zich persoonlijk en sociaal te ontwikkelen vanuit een normen- en waardenkader. De meeste internaten zijn niet open tijdens het weekend of vakanties.

De wetgever beschouwt alle internaten als onderwijsinstellingen door de directe band tussen school en internaat, hoewel enkel de school in de strikte zin van het woord onderwijs geeft. De Raad van State bevestigde die visie in een aantal arresten sinds 1992.¹ Een internaat is wel een onderwijsinstelling maar geen school, dus geldt gedeeltelijk andere regelgeving.

Naast de gezinsaanvullende functie kan een internaat in bepaalde gevallen nodig zijn om de vrije schoolkeuze van ouders te waarborgen. Specifieke beroepsgroepen zoals binnenschippers en rondtrekkende handelsreizigers die hun kinderen normaal niet op dezelfde plaats bij zich kunnen houden, krijgen zo de kans om een schoolkeuze te maken.² Een internaat staat doorgaans open voor eender welke intern.

Bij een school zorgt de ondertekening van het reglement voor het contract tussen leerling, ouders en de school. Het ondertekende akkoord met het reglement vormt sinds het decreet onderwijsinternaten (2023) nu ook als wettelijke basis voor een inschrijving. Dit akkoord wordt meestal in een internaatsovereenkomst gegoten dat de verhoudingen regelt tussen de partijen. Daardoor is de rechtsverhouding tussen de partijen gebaseerd op het algemeen verbintenissenrecht.

Er is bovendien sprake van een *toetredingscontract*: de overeenkomst is te nemen of te laten. De ouders kunnen niet over afzonderlijke bepalingen onderhandelen met het internaat.

Veel kun je regelen via de internaatsovereenkomst en het reglement. Andere aspecten van het dagelijkse leven op internaat worden geregeld door het algemeen verbintenissenrecht (= het algemene rechtstelsel dat van toepassing is op normale contracten) en de beginselen van behoorlijk bestuur. Daar is geen schriftelijke neerslag van nodig. Betwistingen, bijvoorbeeld over een tuchtrechtelijke sanctie

¹ Arresten Raad van State: nr. 26/92 dd. 2 april 1992, nr. 23/95 dd. 2 maart 1995 en nr. 64391 van 5 februari 1997

² Zie artikel 24, § 1, van de Grondwet

zoals een definitieve uitsluiting of een discussie omtrent een waarborg, worden door een burgerlijke rechtbank beslecht.

Het nieuwe decreet over de onderwijsinternaten (hierna: het decreet) werd goedgekeurd op 14 juni 2023 en is van toepassing vanaf 1 september 2023.

Het decreet vormt, voor het eerst, een volwaardig regelgevend (decretaal) kader voor de onderwijsinternaten en hun internen. De onderwijsinternaten worden zo erkend als een volwaardige sector binnen het Vlaamse onderwijs.

Het decreet is er gekomen om de regelgeving te moderniseren, aan te vullen waar nodig (maar ook niet meer dan nodig) om zo een degelijke basis te vormen voor de werking van de onderwijsinternaten; meer bepaald:

- het faciliteren van de werking van de onderwijsinternaten gericht op het kwaliteitsvol verblijf en de begeleiding van de kinderen en jongeren die er interne zijn
- het verhogen van de rechtszekerheid bieden voor de internen, de ouders, de onderwijsinternaten en de besturen
- de gelijke behandeling van alle internen garanderen.

1.2 Wat is de rol van het internaatsbestuur en de inrichtende macht?

Zoals elke andere onderwijsinstelling stuurt een vzw-inrichtende macht, het internaatsbestuur, een internaat aan. Er zijn verschillende manieren waarop het internaat een plaats kan krijgen binnen dat bestuur:

- een aparte vzw per internaat, zodat er een één-op-één-relatie bestaat tussen internaat en internaatsbestuur
- verschillende internaten onder één internaatsbestuur
- één of meerdere internaten samen met andere onderwijsinstellingen (scholen voor basis- of secundair onderwijs) onder hetzelfde bestuur.

Het inbedden van een internaat in een bestuur met andere onderwijsinstellingen kan bepaalde voordelen opleveren. Bijvoorbeeld op het vlak van niet-onderwijsgebonden regelgeving. Zo is de bijdrage voor de externe dienst voor preventie en bescherming op het werk (EDPBW), die uitgaat van de hoofdactiviteit van de vzw (uitgedrukt via de NACE-code), heel wat lager. De hoofdactiviteit van een gemengd bestuur is onderwijs, wat resulteert in een lagere EDPBW-factuur dan bij een bestuur met enkel internaten (met als officiële hoofdactiviteit 'verschaffen van accommodatie en maaltijden').

Bovendien kan het in een gemengd bestuur eenvoudiger zijn om de werking van internaten en andere onderwijsinstellingen nauwer op elkaar aan te sluiten, en sterkere bestuurskracht te ontwikkelen.

Uiteraard zijn er ook redenen voor een bestuur om enkel internaten te (blijven) beheren. Sterkere bestuurskracht en nauwe samenwerking met andere onderwijsinstellingen kan ook op andere manieren worden gerealiseerd dan door een bestuurlijke fusie. Denk bijvoorbeeld maar aan een samenwerkingsovereenkomst, of het opnemen van mensen in de raad van bestuur van het internaatsbestuur die als personeelslid of bestuurder een link hebben met de scholen waarmee het internaat samenwerkt.

Voor meer info omtrent besturenwerking:

peter.peters@katholiekonderwijs.vlaanderen of
nele.berghmans@katholiekonderwijs.vlaanderen

D De overeenkomst tussen intern, ouders en het internaat en het internaatsreglement

1.1 Wie tekent de overeenkomst en het internaatsreglement?

De overeenkomst tussen internaat en ouders vormt de hoeksteen van de wederzijdse verbintenissen. Normaal ondertekenen de ouders de overeenkomst en het reglement. De overgang van minder- naar meerderjarigheid is belangrijk, maar een meerderjarig geworden intern is nog steeds gebonden aan de oorspronkelijke overeenkomst die de ouders tekenden. Het internaat hoeft dus geen nieuwe overeenkomst voor te leggen op het moment dat de intern 18 wordt. Hij werd immers eerder rechtsgeldig vertegenwoordigd door zijn ouders.

Toch heeft de meerderjarigheid impact: meerderjarigen worden verondersteld zelf hun belangen te verdedigen. Zij staan in principe niet meer onder het ouderlijk gezag, dragen de volle verantwoordelijkheid voor hun handelingen en zijn ook formeel aansprakelijk bij het niet-nakomen van de financiële verplichtingen. Ouderlijke toestemming bijvoorbeeld om het internaat te verlaten, is niet meer nodig. Dat tekent de meerderjarige zelf.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen voorziet voorbeeldovereenkomsten:

- [modelovereenkomst voor de minderjarige intern](#)
- [modelovereenkomst voor de meerderjarige intern](#).

Enkel een meerderjarige intern kan zelf het internaatsreglement ondertekenen. Het internaat kan aan minderjarige internen een handtekening vragen, maar dat heeft enkel een symbolische waarde. Minderjarige internen worden vertegenwoordigd door de ouders, en de juridische verbintenis loopt tussen de ouders en het internaat. Toch kan het aangewezen zijn om ook de minderjarige intern te laten tekenen, omdat die zich dan meer bereid kan voelen om het reglement na te leven.

Hieronder volgen een aantal thema's in alfabetische volgorde.

1 Aansprakelijkheid van de intern of het internaat bij schade

1.1 Algemene principes inzake aansprakelijkheid

*1.1.1 Kan een minderjarige intern aansprakelijk gesteld worden in geval van schade?
Wat is de positie van de ouders?*

De aansprakelijkheid splitst zich op in vier mogelijkheden:

- minderjarige intern
- minderjarige geplaatste intern
- meerderjarige intern
- internaatsteam of een lid van het team.

1.1.1.1 Van de minderjarige intern

Het vraagstuk van mogelijke aansprakelijkheid leunt aan bij het statuut van minderjarigheid. Een minderjarige is niet burgerrechtelijk aansprakelijk³, maar zijn ouders wel. Zij zijn aansprakelijk voor schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen. Dat is een wettelijk vermoeden. Bewijs van het tegendeel kan de ouders vrijstellen van de aansprakelijkheid.

Dat bewijs moet aantonen dat enige schade niet aan de ouders kan worden verweten, omdat er geen gebrekkig toezicht was door de ouders en dat er geen tekortkoming was bij de opvoeding van de minderjarige.

Zelfs als het internaat toezicht hield op de minderjarige, kan het vermoeden van aansprakelijkheid door een tekortkoming in de opvoeding gelden.

Het basisprincipe in het aansprakelijkheidsrecht is dat diegene die door zijn fout schade veroorzaakt, de schade moet vergoeden. Daarbij moet een kind wel in staat zijn de gevolgen van zijn daden in te schatten. Dat kan worden beoordeeld aan de hand van verscheidene criteria zoals leeftijd, milieu waarin het kind opgroeit en de aard van de handeling. Omdat (jonge) kinderen doorgaans niet over de nodige financiële middelen beschikken om schade zelf te vergoeden spreekt men doorgaans de ouders aan, als de kinderen aansprakelijk zijn.

Ouders worden op basis van hun rol als ouder aansprakelijk voor de schade die hun minderjarig kind veroorzaakt. Dat vermoeden is voor een rechter weerlegbaar. Daarvoor is een dubbel tegenbewijs nodig (bewijs van goede opvoeding én van goed toezicht). Ouders kunnen op het internaat geen toezicht uitoefenen op hun kind en

³ Zie artikel 1384, lid 2 van het Burgerlijk Wetboek

zullen dat argument aangrijpen om het vermoeden te weerleggen. Zij moeten dan ook nog het bewijs van een goede opvoeding kunnen leveren.

1.1.1.2 Van de minderjarige geplaatste intern

Zie hiervoor onderdeel ‘samenwerking met jeugdhulp’. Het principe verschilt daar niet.

1.1.1.3 Van de meerderjarige intern

De meerderjarige intern kan zelf aansprakelijk zijn, zoals elke meerderjarige.

1.1.1.4 Van het internaatsteam of een lid van het team

Een rechter kan ook een internaat aansprakelijk stellen voor schade die de intern veroorzaakte, terwijl hij onder het toezicht van het internaat stond of had moeten staan (bv. tijdens een uitstap).

Op het toezichthoudend personeelslid rust ook een vermoeden van aansprakelijkheid. Hij wordt vermoed aansprakelijk te zijn voor de schade die de internen aanrichten op het ogenblik dat ze onder zijn toezicht staan. Dat vermoeden is, zoals bij de ouders, eveneens weerlegbaar.

Zijn aansprakelijkheid vervalt wanneer hij bewijst dat hij de schadeverwekkende daad niet kon vermijden, ondanks het feit dat hij voldoende toezicht uitoefende. Het juridisch principe van de ‘voorzichtige en redelijke persoon’ (voorheen ‘goede huisvader’) geldt daarbij als toetssteen. Zou een normaal zorgvuldig en vooruitziend persoon, geplaatst in dezelfde feitelijke omstandigheden, de nadelige gevolgen van zijn handelen of nalaten hebben kunnen voorzien en de gepaste voorzorgsmaatregelen hebben kunnen nemen om de schade te voorkomen?

Voor de beoordeling van de toezichtsverplichting wordt gekeken naar de feitelijke omstandigheden, zoals leeftijd en de maturiteit van de internen, de grootte van de groep waarop toezicht wordt uitgeoefend. Een bepalende factor is ook of het gedrag van de intern voorzien kon worden of niet. Indien het schadeverwekkende gedrag zo onvoorzienbaar en plots was dat de opvoeder - zelfs bij een zeer doorgedreven toezicht - onmogelijk het gedrag kon voorkomen, kan de aansprakelijkheid doorgaans worden weerlegd. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een intern op gewiekste wijze aan het toezicht ontsnapt.

Als een opvoeder toch aansprakelijk zou zijn, dan ligt die aansprakelijkheid uiteindelijk bij het internaatsbestuur. De werkgever is vermoed aansprakelijk voor zijn personeelsleden. Uiteraard is het wel zo dat als de internaatsmedewerker geen fout kan worden verweten en hij het vermoeden van zijn aansprakelijkheid heeft kunnen weerleggen, er ook geen aansprakelijkheid meer op het internaatsbestuur rust.

Het bestuur (doorgaans een vzw) kan ook rechtstreeks worden aangesproken op de organisatie van het toezicht, bijvoorbeeld door een gebrekkig opgestelde regeling waardoor de internen op een bepaald moment niet onder toezicht stonden.

Het internaat heeft het statuut van onderwijsinstelling, verdere info vind je dan ook op de PRO.-pagina [Aansprakelijkheid](#).

1.1.2 Mag een internaatsmedewerker alleen met zijn leefgroep op uitstap gaan? Hoe wordt het maximale aantal internen bepaald dat kan begeleid worden bij activiteiten?

Een internaatsmedewerker mag met zijn leefgroep op uitstap gaan zolang er geen onevenredigheid bestaat in het aantal internen dat met één begeleider wordt meegezonden. Een internaat handelt niet zorgvuldig als bijvoorbeeld 50 internen door slechts één opvoeder begeleid worden.

Er bestaan geen wettelijke regels over hoeveel opvoeders er per internen moeten mee gaan. Dat hangt tenslotte ook af van de aard van de uitstap en diverse andere omstandigheden. Hier geldt het principe van de ‘goede huisvader’.

1.1.3 Mogen opvoeders/directeurs internen vervoeren met hun wagen. Wat zijn wettelijke verplichtingen?

Dat kan, maar er zijn een aantal wettelijke verplichtingen. Die lichten we verder toe op onze PRO site: [Standpunt inzake medicatie en eerste hulp op school](#). De regelgeving is niet anders voor internaatsmedewerkers die internen zouden vervoeren.

1.1.4 Wie is verantwoordelijk wanneer opvoeders goederen van internen in bewaring nemen?

Zie hiervoor punt 1.2 ‘Aansprakelijkheid bij bewaargeving van goederen’.

1.2 Aansprakelijkheid bij bewaargeving van goederen

- Wat doet het internaat wanneer er gevaarlijke of verboden goederen (wapens, drugs, alcohol) aangetroffen worden?
- Kan het internaat andere goederen in beslag nemen als ordemaatregel?
- Wat als het internaat het in beslag genomen goed verliest of het beschadigd wordt?

‘In beslag nemen’ wordt hier niet aanzien als de strikt juridische betekenis die in de regel aan dat woord gegeven wordt. Enkel politiediensten kunnen overgaan tot een

inbeslagname in strikte zin, bijvoorbeeld inbeslagname van gestolen goederen in het kader van een justitieel onderzoek.⁴

Het tijdelijk in beslag nemen of vrijwillig in bewaring nemen van goederen van internen valt onder de regelgeving van de bewaargeving.⁵ Het is niet meer dan een tijdelijke overhandiging. Het internaat moet het goed uiteindelijk teruggeven aan de rechtmatige eigenaar. Daarbij speelt natuurlijk een beperking voor gevaarlijke of verboden goederen (wapens, drugs ...). Afhankelijk van de risico's kan het internaat een bepaald verboden goed wel teruggeven aan de ouders.

We kaderen die teruggave met drie voorbeelden:

Bv. 1 - Een intern wordt betrapt met drugs. Uiteraard is een intern geen eigenaar van die verboden goederen in de juridische zin van het woord. Afgifte van de drugs gebeurt door de illegale aard enkel aan de politie. Zie ook het onderdeel 'Gevaarlijke en verboden goederen drugs - alcohol - roken'.

Bv. 2 - Een minderjarige intern neemt een (normaal, klein) zakmes mee van thuis. Hoewel het internaat in sommige omstandigheden het mes aan de politie kan afgeven (indien het gebruikt is om mede-internen te bedreigen bijvoorbeeld), kan het ook terugbezorgd worden aan de ouders. Dat is doorgaans een correcte manier van handelen, als het mes zonder verkeerde bedoelingen werd meegenomen. De directeur maakt de afweging.

Bv. 3 - Een meerderjarige intern wordt betrapt met een aantal blikken bier op de kamer. Dat is tegen het reglement en het internaat neemt de blikken in beslag. De intern wil niet dat zijn ouders worden ingelicht en verzoekt op vrijdagavond zijn eigendom terug te krijgen, aangezien hij het internaat verlaat voor het weekend. Natuurlijk zal een directeur in gesprek gaan en een pedagogische context meegeven, maar strikt gezien is het bier eigendom van de meerderjarige intern. Ook is er geen wettelijk belet, een meerderjarige mag bier drinken. Wanneer de intern het vraagt, moet hij de blikken bier terugkrijgen, tenzij hij zelf uitdrukkelijk afstand van zijn eigendom heeft gedaan.

Nadat de goederen in beslag of bewaring werden genomen, volgt uiteindelijk de teruggave. Bij verlies of diefstal van goederen tijdens de periode van beslag, is de bewaarnemer, het internaat dus, aansprakelijk en moet die instaan voor vergoeding van de schade. Een courant voorbeeld is de afgifte van gsm's na een bepaald uur 's avonds. Indien die gestolen of beschadigd worden, dan is het internaat in principe verplicht de geleden schade te vergoeden.

⁴ Het gaat om inbeslagname in de zin van art. 35 W. Sv. "De procureur des Konings neemt alles in beslag wat een van de (in de artikelen 42 en 43quater) van het Strafwetboek bedoelde zaken schijnt uit te maken en alles wat dienen kan om de waarheid aan de dag te brengen (...)"

⁵ Deze regels zijn o.m. vervat in art. 1384 van het Burgerlijk Wetboek: "Men is aansprakelijk [...] voor schade (...) van zaken die men onder zijn bewaring heeft."

Er zijn uitzonderingen, zoals overmacht. Indien een andere intern of derde de schade toebrengt, kan het internaat de persoon die de schade daadwerkelijk veroorzaakte verplichten om de vergoeding te betalen. Afhankelijk van het schadeverwekkend feit, zal het internaat ook verzekerd zijn voor de schade.

Gsm's, smartphones of andere elektronica zijn voor jongeren een gekoesterd bezit. Het internaatsreglement moet er zeker bepalingen over bevatten. De bepalingen houden best vaak genoeg, zodat alle categorieën van hinderlijk bezit kunnen worden gesanctioneerd met het afnemen van het toestel. Het tijdelijk afnemen van een gsm is een toegelaten ordemaatregel, waartegen geen beroep mogelijk is.

Het tijdelijk afnemen van een toestel mag niet overdreven lang duren, bijvoorbeeld over het weekend heen, aangezien het nog steeds eigendom van de intern of zijn ouders is. Het is slechts op basis van een inbreuk van de gekende en aanvaarde leefregels die voortvloeien uit de ondertekening van het reglement, dat het internaat het toestel kan afnemen.

Een personeelslid of de directeur van het internaat heeft dus geen rechtsgrond om voorwerpen, bv. gsm's, langdurig in beslag te nemen. Enkel de politie kan overgaan tot inbeslagname van langere duur.

2 Ambtsgeheim van internaatsmedewerkers

2.1 Wat is ambtsgeheim en welke wettelijke regelingen zijn er rond het ambtsgeheim?

De werknemers van een internaat zijn slechts gehouden aan een ambtsgeheim en een discretieplicht. De strengere vereisten van het beroepsgeheim zijn voorbehouden aan specifieke beroepsgroepen, bijvoorbeeld artsen (waaronder CLB-artsen en medewerkers) of advocaten.

Ambtsgeheim houdt de verplichting in om bij het uitoefenen van een ambt of functie geen vertrouwelijke gegevens vrij te geven aan personen die er geen kennis van mogen nemen.

De discretieplicht die onlosmakelijk verbonden is met het ambtsgeheim, betekent verder dat personeel discretie aan de dag moet leggen wanneer ze vertrouwelijke informatie ontvangt.

Het schenden van het ambtsgeheim en de daaraan gekoppelde discretieplicht wordt niet strafrechtelijk bestraft. Dat neemt niet weg dat van de medewerker een schadevergoeding geëist zou kunnen worden indien het bewust meedelen van vertrouwelijke informatie schade aanricht.

In sommige gevallen kan/moet informatie gedeeld worden. Daarbij geldt een noodzakelijkheids criterium. Het moet met andere woorden noodzakelijk zijn dat de ontvanger die informatie krijgt en niet zomaar interessant of leuk. Dat is het principe “need to know, not: nice to know”.

Een voorbeeld van ontvangen informatie die gedeeld moet worden: een intern heeft een ernstige notenallergie. Dat moet meegedeeld worden aan alle collega's, zodat iedereen ervan op de hoogte is.

Los van de discretieplicht, bestaat er in sommige gevallen ook een meldingsplicht. Zo moet een medewerker die ernstige mishandeling vaststelt, de bevoegde diensten op de hoogte brengen.

Zie ook de mededeling [‘Enkele deontologische en juridische aspecten van leerlingenbegeleiding in het gewoon secundair onderwijs’](#).

3 Crisissituaties

3.1 Wat is een crisissituatie? Welke impact heeft dat?

Het samenleven op internaat kan plotseling verstoord worden door een schokkende gebeurtenis: een steekpartij tussen twee leerlingen, diefstal met geweld, een busongeval met dodelijke afloop, een plotselinge verdwijning, verkrachting, zelfmoord, brand ... Meer informatie vind je op de PRO.-pagina [Suïcidale signalen en zelfverwonding - preventie](#).

Zelfs wanneer een dergelijke gebeurtenis buiten de muren van het internaat plaatsvindt, heeft die soms impact op het internaatsleven. Op zo'n moment worden van directeurs en personeelsleden inspanningen verwacht die van een totaal andere orde zijn dan het dagelijkse werk. Het gaat om situaties die met veel stress en emoties gepaard gaan. Dat kan het vermogen tot efficiënt handelen sterk ondermijnen. Bovendien kijkt de pers mee en kan het internaat behoorlijk onder druk komen te staan.

Crisissituaties zorgen voor gevoelens van stress, machteloosheid en verslagenheid. Juist dan is een gepaste handelswijze van groot belang. De manier waarop het internaat reageert vóór, tijdens en na een schokkende gebeurtenis is heel bepalend voor de reacties, de verwerking van trauma's en het herstel van het gewone leven. Het kan ook bepalend zijn voor het imago van het internaat.

Ondanks alle gemaakte preventieve maatregelen en afspraken rond de veiligheid en bescherming van personeelsleden en leerlingen, kunnen crisissen niet vermeden worden. Ze gaan ook onvermijdelijk gepaard met menselijk leed.

3.2 Hoe zich voorbereiden op een crisissituatie, wat tijdens een crisis en nazorg?

Wanneer vooraf duidelijk is wie welke taak uitvoert bij een crisis, zullen de interventie en de communicatie veel efficiënter en doelgerichter verlopen. Daarom heeft elk internaat best een crisisdraaiboek en een communicatieplan, die onderdeel zijn van het globale communicatieplan van het internaat. Die zullen ertoe bijdragen dat de focus blijft liggen op de veiligheid van alle betrokkenen en dat er geen energie verloren gaat aan het beantwoorden van een schuldvraag.

Een internaat staat er vóór, tijdens en na een crisissituatie niet alleen voor. Vooraleer een internaat zelf aan het ontwerpen van een crisisdraaiboek begint, is het belangrijk dat netwerk in kaart te brengen. Er wordt op de eerste plaats samengewerkt met het Comité voor preventie en bescherming op het werk (CPBW). Op provinciaal, stedelijk en gemeentelijk niveau bestaan ook noodplannen, die tijdens een crisis op internaat in werking kunnen treden. Sommige

scholengemeenschappen beschikken zelf over crisisdraaiboeken. Ook het CLB is in crisissituaties vaak een nabije partner.

Via de uitgebreide mededeling crisissen op school of internaat: een goede voorbereiding voorkomt erger geven we informatie over crisissen en de manier waarop het internaat kan reageren. Die biedt ondersteuning bij het maken van een draaiboek. Zowel de handelswijze tijdens crisissen als het omgaan met de pers, de nazorg en de evaluatie komen aan bod.

We baseren ons daarbij op vakliteratuur over omgaan met crisissituaties en op de ervaring van directies die het hoofd moesten bieden aan dergelijke gebeurtenissen. Definitieve antwoorden zijn er niet. De bijlagen bevatten praktische tips: een checklist 'opmaak draaiboek', draaiboek bij het overlijden van een leerling, voorbeelden van te contacteren personen en doelgroepen tijdens een crisis, tips rond crisiscommunicatie, nuttige websites.

Internaten die bij een crisissituatie steun wensen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen, bv. bij de schriftelijke communicatie naar ouders en leerlingen, bij de procedurele uitwerking van maatregelen naar daders en slachtoffers toe, kunnen contact opnemen met de het Team Internaten (02 507 07 78).

Daarnaast kunnen internaten voor het bijeenroepen en organiseren van een persconferentie, het uitschrijven van een persbericht of vragen over het omgaan met de media een beroep doen op Pieter-Jan Crombez, woordvoerder van Katholiek Onderwijs Vlaanderen (0473 11 78 59).

4 Fouilleren van internen

4.1 Mag de directeur of het internaatspersoneel een intern fouilleren?

Fouilleren is een onderzoek van kledij waarbij nagegaan wordt of iemand bepaalde zaken in zijn kledij of op het lichaam verborgen heeft. Het is niet toegestaan. Een lichaamsfouille gaat veel verder dan een kamer, kast of locker doorzoeken. Enkel politiediensten mogen een lichaamsfouille uitvoeren. Je mag altijd vragen om zakken leeg te maken, maar je kunt het niet verplichten. Best zorg je in dat geval voor een getuige, indien mogelijk een begeleider of de directeur zelf.

Aanwezigen en hun bagage laten besnuffelen door een drugshond wordt niet als een foullering beschouwd. Indien de hond positief reageert op de aanwezigheid van drugs bij een bepaald persoon, dan wordt dat beschouwd als een aanwijzing dat hij drugs bij zich heeft. Die aanwijzing rechtvaardigt een gerechtelijke foullering door de politie.⁶

Let wel, het principiële verbod op lichaamsfouilles betekent uiteraard niet dat je in noodgevallen geen voorwerp (bv. een mes) mag afnemen van een intern. Veel hangt bij dergelijke situaties af van hoe acuut het gevaar is.

⁶ Zie art.28, §2 van de wet op het politieambt

5 Gevaarlijke en verboden goederen drugs - alcohol - roken

Een internaat werkt steeds een beleid uit rond gevaarlijke of verboden goederen. Internaatmedewerkers kunnen die goederen in beslag nemen. In principe blijft de intern wel eigenaar, maar het internaat zal erop toezien dat dergelijke voorwerpen aan de ouders worden overhandigd.

Van sommige voorwerpen of goederen (drugs, bepaalde verboden wapens ...) kan de intern geen rechtmatige eigenaar zijn. Het illegale karakter van die voorwerpen zorgt ervoor dat die altijd moeten worden afgegeven aan politiediensten.

Enkel bij een meerderjarige intern moet het internaat bepalen of het niet-illegale voorwerp (bv. een wapen) aan de intern zelf wordt overhandigd bij zijn terugkeer naar huis, of aan de politie wordt afgegeven. Daarbij mag het internaat inlichtingen verstrekken aan de politie. Indien het bezit een strafbaar feit is, dan mag dat ook worden meegedeeld aan de politie.

Over het doorzoeken van de kamer en bagage van de intern gaat het punt 'Kamers van internen - toegang en doorzoeken'.

5.1 Een drugsbeleid met langetermijnvisie op het internaat

5.1.1 Hoe gaat het internaat best om met signalen van druggebruik door een intern? Wanneer moet het internaat de politie inschakelen?

[Het modelreglement voor internaten](#) dat Katholiek Onderwijs Vlaanderen aanbiedt, bevat een paragraaf over drugs en een drugsbeleid. Die luidt:

Vanuit onze opvoedende opdracht wordt een preventiebeleid rond drugs en alcohol gevoerd. Drugs vormen namelijk een ernstig gevaar voor de gezondheid van de interne en die van anderen. In het internaat zijn het bezit, het gebruik, het onder invloed zijn en het verhandelen van drugs of alcohol dan ook strikt verboden.

Wie in moeilijkheden raakt of dreigt te geraken met drugs, kan op hulp rekenen. Dat neemt niet weg dat ook sancties kunnen worden opgelegd volgens het orde- en tuchtreglement. Dat zal bv. het geval zijn wanneer men niet meewerkt met het hulpaanbod, wanneer men het begeleidingsplan niet naleeft of wanneer men andere internen aanzet tot gebruik of drugs verhandelt. Ook het verhandelen van drugs zonder winstoogmerk geldt als handel.

Vele antwoorden rond de aanpak van drugsproblemen vind je in de mededeling [Drugsbeleid op een gezonde school](#) die aanbevelingen doet voor een evenwichtig beleid. De mededeling is op maat van de school geschreven, maar biedt vele handvatten die bruikbaar zijn in de context van het internaat.

Een drugproblematiek pak je aan vanuit een zorgkader. Om de kansen op herstel te verhogen en negatieve gevolgen voor de schoolloopbaan en internatsverblijf te beperken, valt het aan te raden om zo vroeg mogelijk in te grijpen als je signalen opvangt van druggebruik bij internen.

Sommige internaten en scholen hebben een beleid waarbij elk druggebruik bijna automatisch tot een uitsluiting leidt. Maar vaak heeft een verwijdering van een internaats tot gevolg dat het gebruik zich gewoon elders verderzet, waarbij begeleiders op de nieuwe locatie vaak ook onwetend zijn over het probleem.

Vele internaten hanteren daarom een minder repressieve aanpak indien het enkel gaat om een (eventueel eerste) gebruiksprobleem. In plaats van een strafbeleid, begeleiden ze de intern wanneer die uit eigen beweging het gebruik toegeeft en ook aangeeft er iets aan te willen doen. Er is echter geen gebruik zonder verkoop.

Hoewel steeds naar de feiten moet worden gekeken, hanteren de meeste internaten een tuchtbeleid waarbij de verkoop van verdovende middelen, als het de vorm van een (winstgevende) handel heeft, wordt bestraft met een definitieve uitsluiting. Ook in dergelijke situaties moet het internaats een concrete afweging maken in een volledig doorlopen tuchtprocedure.

Een vaak gestelde vraag is wanneer een internaats verplicht is om de politie in te schakelen bij het ontdekken van (het gebruik of de handel van) drugs.

Afhankelijk van de ernst van de feiten kan een internaats eerst zelf een hulptraject opstarten. Een internaats kan doorgaans op vier verschillende manieren geconfronteerd worden met drugs, en elke wijze kan een andere benadering rechtvaardigen:

- vermoeden van drugsgebruik
- internen die drugs gebruiken en om hulp komen vragen
- internen die drugs gebruiken/bezitten en daarop betraapt worden
- internen die drugs verhandelen.

De benaderingen worden verder toegelicht in bovengenoemde mededeling.

Als een sanctie aan de orde is, kan het internaats tuchtrechtelijk optreden. Voor het verzamelen van bewijs in het tuchtdossier is het niet strikt vereist dat de politie vaststellingen doet. Het komt aan het internaats zelf toe om de ernst van de feiten in te schatten.

Bij twijfel, maar zeker bij een vermoeden van een handel in drugs, contacteert het internaats best de politie. De hoeveelheid en aard van de gevonden drugs spelen ook een rol. Soms is ook niet meteen duidelijk of drugs worden gedeald of verkocht. Het internaats maakt de inschatting.

Ook zal het internaatsteam afspraken maken en uiteindelijk afwegen, eventueel in samenspraak met het CLB, wanneer een feit zwaarwichtig genoeg is om de politie te betrekken.

Een directeur kan niet optreden in de plaats van politie en justitie, bijvoorbeeld om onderzoeksdadten te stellen.

5.1.2 Wat doet het internaat met gevonden drugs?

In elk geval mag een internaat niet langdurig in het bezit blijven of overgaan tot de vernietiging van gevonden drugs. Vaak worden gevonden substanties vernietigd uit angst dat de vondst negatief zal afstralen op het internaat. Je bent verplicht om de vondst aan te geven bij de politie. Ofwel komt de politie de drugs halen, ofwel vraagt de politie om de drugs op het commissariaat af te leveren.

De directeur mag niet langer dan nodig de drugs bijhouden omdat hij dan in theorie verboden drugsbezit bestendigt. In de praktijk wordt een internaatsdirecteur of begeleider die enkel de drugs in bewaring neemt tot op het eerst mogelijke moment van afgifte niet vervolgd.

Bij de afgifte kan het internaat de identiteit van de betrokken intern(en) meedelen, maar dat is geen verplichting. Soms kan het internaat ook niet achterhalen wie betrokken was, bijvoorbeeld als de drugs gevonden werden op algemeen toegankelijke plaatsen in het internaat.

Het openbaar ministerie hanteert in België een laag vervolgingsbeleid rond vondsten van kleine hoeveelheden softdrugs. Aan die vaststellingen wordt geen of minimale prioriteit toegekend. Het is wel afhankelijk van welke substantie gevonden wordt.

Het is bovendien niet altijd aangewezen om experimenterende jongeren door het systeem van jeugdbeschermingsrecht te sturen, tenzij er een onderliggend verslavings- of dealerprobleem is. Daarbij zijn opnieuw het type drug en de aangetroffen hoeveelheid van belang. Zeker wanneer de intern de drugs uit eigen beweging overhandigt, is aangifte van de intern minder aangewezen. Het internaat maakt telkens een afweging op basis van de concrete feiten.

Om de kansen op herstel te verhogen en negatieve gevolgen voor de schoolloopbaan en internaatsverblijf te beperken, is het aan te raden om zo vroeg mogelijk in te grijpen als men signalen opvangt van druggebruik bij internen.

5.1.3 Mag het internaat een drugtest afnemen? Vrijwillig of gedwongen?

Om bij een eerder druggebruik herval tegen te gaan kun je een intern op geregelde tijdstippen via drugtesten (doorgaans urine of speeksel) laten bewijzen dat hij/zij clean blijft. Dat kan op vrijwillige basis. Het internaat kan een intern niet verplichten om een drugtest af te nemen.

De toestemming van de intern moet voorafgaandelijk, met kennis van zaken en uit vrije wil gegeven worden. Voor de bewijsbaarheid stelt het internaat best een document op dat de vrije wil bevestigt, en dat de intern ondertekent. De intern kan voorafgaand of op het ogenblik van de test zijn toestemming ook nog intrekken, wat wel als een tegenindicatie kan meegenomen worden bij de evaluatie van zijn begeleidingsovereenkomst of tuchtdossier.

Let wel, uit een weigering kan niet met sluitende zekerheid een daadwerkelijk druggebruik worden afgeleid, maar het kan er wel op wijzen dat de intern niet bereid is om aan het hersteloverleg mee te werken. Vaak werken internaten samen met de ouders van de jongere, aangezien druggebruik zowel gedurende de schoolweek als tijdens het weekend een probleem kan vormen.

Indien de ouders thuis een staalcontrole opleggen, is dat een element waar het internaat buiten staat. Toch kan het internaat kennisnemen van de resultaten als de ouders de resultaten overmaken. Zij kunnen daartoe niet verplicht worden, maar het kan een onderdeel vormen van een totaalplan bij een verslaving.

De intern heeft het recht om een staalafname te weigeren, maar indien de problematiek meer inhoudt dan louter experimenteergedrag, dan kan het internaat de intern erop wijzen dat een begeleiding door de jeugdrechter niet vrijwillig gebeurt. Die kan een staalafname namelijk wél opleggen. Een vrijwillig staal in een tuchtprocedure kent dus minder gevolgen.

5.1.4 Kan een internaat een beroep doen op controleacties (eventueel met drughonden) bij een vermoeden van een grootschaliger drugprobleem?

Een dergelijke controle heeft een grote impact op de internaatsgemeenschap en de directeur zal dat niet zomaar doen. Doorgaans organiseert het internaat een dergelijke interventie pas als blijkt dat een drugprobleem zich verspreidt over meerdere internen of dat het steeds terugkeert. Ook een vaststelling of ernstig vermoeden van een handel in drugs is een alarmsignaal dat een dergelijke controle kan rechtvaardigen.

Indien de directeur signalen opvangt van een dergelijke situatie, dan kan hij steeds een beroep doen op een onverwachte controle door de politie met drughonden. Het is aangewezen om de mogelijkheid eerst grondig te bespreken met de lokale politie. Als een probleemsituatie actie vereist, contacteert het internaat best de lokale politie conform omzendbrief NO/2013/03.⁷

Bij indicaties van gebruik of verkoop is een onaangekondigde controle een manier om te weten te komen hoe verspreid het probleem is en om te bepalen welke

⁷ Omzendbrief van 23 december 2013 houdende krijtlijnen inzake de verhouding vast aanspreekpunt lokale politie - school in het kader van omzendbrief PLP 41 en de verhouding tussen school/ CLB-Dienst voor de Veiligheid van de Staat.

internen betrokken zijn en voor wie dus best een hulptraject of andere maatregel wordt opgestart.

Bij concrete indicaties van drugsgebruik of handel is een huiszoekingsbevel ook een mogelijke optie.

Een huiszoeking zonder huiszoekingsbevel is ook mogelijk via de drugwet. Daar beschikken officieren van de gerechtelijke politie onder bepaalde voorwaarden over een ruim zoekingsrecht. Het handelt dan om huiszoeking in lokalen die dienen voor het vervaardigen, bereiden, bewaren of opslaan van drugs. Dat geldt eventueel ook voor de lokalen waarin de stoffen worden gebruikt in aanwezigheid van minderjarigen. Er moeten dan wel ernstige aanwijzingen zijn.

5.1.5 Wanneer worden ouders ingeschakeld?

Meerderjarige internen mogen weigeren dat hun ouders worden ingelicht. Het is wel zo dat ook een meerderjarig kind respect verschuldigd is aan zijn beide ouders.⁸ Bij betwisting kan juridisch worden getoetst of het formeel verzet van de meerderjarige intern wel strookt met zijn verplichting tot respect. Het zijn immers de ouders die doorgaans nog instaan voor de betaling van de rekeningen van het internaat.

Een oplossing kan erin bestaan om in overleg met de intern aan te geven dat je de drugsproblematiek wil bespreken met zijn ouders. Indien een meerderjarige intern zich echter geïnformeerd heeft en zich formeel verzet tegen dat inlichten, dan kan het internaat dat niet negeren.

Minderjarigen kunnen zich niet verzetten tegen het inlichten van de ouders. Niet zelden neemt het internaat maatregelen (bv. een tuchtprocedure) waardoor de ouders automatisch op de hoogte worden gesteld dat er een inbreuk tegen het reglement is gebeurd. Druggebruik is ook geen probleem dat zich enkel situeert op internaat. Een goede aanpak houdt doorgaans in dat ook de leefomgeving thuis, in het weekend, adequate hulp en omkadering kan verlenen.

5.2 Alcohol

5.2.1 Welke wettelijke regelingen zijn er in verband met alcoholgebruik?

Alcohol is het meest toegankelijke van alle genotsmiddelen, zeker voor jongeren. De wet verbiedt alcohol te verkopen, te schenken of aan te bieden aan wie jonger is dan 16 jaar.⁹ Met alcohol bedoelen we alle alcoholhoudende dranken van meer dan 0,5 procent vol., onder andere bier, wijn.

⁸ Zie art. 317 van het Burgerlijk Wetboek.

⁹ Art. 14 van de wet van 10 december 2009 betreffende diverse bepalingen inzake gezondheid, B.S. 31 december 2009 wijzigt de wet van 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de gebruikers op het stuk van de voedingsmiddelen en andere producten, B.S. 8 april 1977 en voert een nieuwe leeftijdsgrens van 16 jaar in.

Sterke drank mag niet verkocht, geschonken of aangeboden worden aan min-18-jarigen. Mix-dranken (alcopops, seltzers, cocktails ...) bevatten sterke dranken en mogen dus niet verkocht of gratis uitgedeeld worden aan minderjarigen. Aan elke persoon die alcohol wil kopen, mag gevraagd worden zijn leeftijd aan te tonen.

Doorgaans hanteert een internaat een totaalverbod, of minstens een consequent beleid voor internen ouder dan 16. Bij uitstappen naar het buitenland, wordt best in detail nagegaan wat de wetgeving op alcohol daar inhoudt. Veel landen hebben een totaalverbod op alcohol onder de 18 jaar. In bovengenoemde mededeling bij deze rubriek vind je alle informatie.

5.3 Roken

5.3.1 Wat zijn de wettelijke bepalingen inzake roken op internaat?

Met ingang van 1 september 2018 vallen alle vestigingsplaatsen van erkende, gefinancierde of gesubsidieerde internaten onder het algemene rookverbod in onderwijsinstellingen.¹⁰ Roken is sindsdien niet alleen permanent verboden in de internaatgebouwen zelf, maar ook op het gehele terrein waarop het internaat gelegen is.

Het rookverbod is van toepassing op zowel internen als personeelsleden. De relevante inhoud van het rookverbod neem je dan ook op in het internaatsreglement en het arbeidsreglement. Via die weg kan het rookverbod eventueel ook worden uitgebreid tot activiteiten buiten de vestigingsplaats van het internaat.

Daarbij wordt een evenwicht gezocht tussen de eigenheid en de opvoedende taak van de instelling, en de individuele vrijheid van elke persoon. Indien het internaat vreest dat internen in het geniep zouden roken, kan het ervoor opteren om dat te kanaliseren via een korte begeleide wandeling eenmaal per dag 's avonds, steeds buiten de vestigingsplaats.

Sowieso moet een internaat wel rekening houden met de minimumleeftijd van 18 jaar die in België geldt voor tabaksgebruik. Doorgaans koppelt een internaat het totaalverbod aan een preventiebeleid. In sommige gevallen staan internaten tabaksgebruik ook toe aan internen vanaf de leeftijd van 18. Elk gebruik vindt plaats buiten het internaat.

5.3.2 Hoe het rookbeleid invullen op internaat?

Het rookbeleid op een internaat is in de eerste plaats het beste gericht op het voorkomen of verhelpen van een verslavingsproblematiek, en niet op het onmiddellijk sanctioneren. Het beleid moet er steeds op gericht zijn dat de intern het probleem niet laat uitgroeien tot een chronisch probleem. Er is bij een

¹⁰ Zie gewijzigd art. 3 van het Decreet van 6 juni 2008.

betrapping best plaats voor een open gesprek, hoewel dat een sanctie niet in de weg staat. Je kunt ook gradaties bij het sanctioneren inbouwen.

Veel internaten sanctioneren een rokende intern op het terrein, maar straffen zwaarder indien een intern op zijn kamer rookt (en daarbij al dan niet een rookdetector tijdelijk uitschakelt), omdat hij daardoor een bijkomend brandgevaar creëert.

6 GSM-gebruik

6.1 Hoe kan het internaat het gsm-gebruik op een pedagogisch verantwoorde manier toelaten?

De smartphone is vandaag niet meer weg te denken uit de samenleving. Kinderen krijgen hun eerste toestel steeds vroeger. Het gebruik van gsm's en andere media op internaat is enerzijds verrijkend. Jongeren kunnen ermee sociale contacten onderhouden en het vormt een verbinding met thuis.

Anderzijds is het een mogelijke bron van misbruik, zoals digitale pesterijen, wangedrag en sexting. Ook de risico's op een digitale afhankelijkheid of een regelrechte verslaving aan de toestellen zijn reëel. Kinderen en jongeren zijn daartegen ook minder weerbaar, zeker indien zij thuis al jaren zonder (veel) beperkingen met die elektronica mogen omgaan.

In dat opzicht hanteren de meeste internaten een verbod om op bepaalde momenten of in bepaalde omstandigheden gsm's te gebruiken. Vaak stelt een internaat dat internen hun gsm's uitsluitend op bepaalde afgesproken momenten mogen gebruiken, en niet tijdens de studie, maaltijden of na een bepaald uur.

Pedagogisch gezien kan het uiteraard dat het internaat meer verantwoordelijkheid en zelfcontrole geeft naarmate de intern ouder wordt. Internaten moeten er dan ook over waken dat internen op een gezonde wijze omgaan met hun toestel. Een intern die elk toegelaten moment aan zijn scherm gekluisterd hangt, overtreedt strikt gezien de regels niet, maar geeft een indicatie dat een sensibilisering aan de orde is, in de vorm van een gesprek of afspraken omtrent gebruik. Enige alertheid is aangeraden bij het creatief omzeilen van bepaalde afspraken.

Om heimelijk gebruik tegen te gaan en de intern een goede nachtrust te garanderen, wordt vaak afgesproken dat de gsm 's avonds afgegeven wordt. Internen durven hun toestel 's avonds of 's nachts wel eens te gebruiken.

Zie ook het deel 'aansprakelijkheid bij bewaargeving van goederen'.

Ook waakt een internaat er best over dat alle andere elektronica onder dezelfde bepalingen vallen, omdat via creatieve applicaties ook andere toestellen naast smartphones gebruikt kunnen worden om berichten te sturen, te downloaden, te gamen en zoveel meer. Dat brengt studeren en een goede nachtrust in het gedrang. Sommige internaten schakelen na een bepaald uur het draadloze internet uit, al is er natuurlijk nog mobiel internet.

Andere internaten vragen ouders dan ook om hun kinderen geen gsm-abonnementen met mobiele internetopties, zoals 4G of 5G, te geven. Het gebruik van internet via een persoonlijk toestel valt (bijna) niet te controleren binnen de internaatscontext en de kans op mogelijk misbruik is groot. Daarom is een

vertrouwen in de verantwoordelijkheid van de ouders, gekoppeld aan een blijvende opmerkzaamheid, een goede ingesteldheid.

6.2 Filmpjes op internet plaatsen: hoe ermee omgaan?

Het internaat moet de intern via het reglement ook wijzen op de regel dat hij binnen de internaatismuren niet mag filmen of fotograferen, tenzij met voorafgaande toestemming van de opvoeder of de directeur en uiteraard de persoon die gefotografeerd of gefilmd wordt.

6.3 Wat kan en mag als sanctie bij het negeren van de afspraken?

Het reglement bevat best bepalingen welke algemeen gehouden worden opdat het internaat alle categorieën van hinderlijk bezit kan sanctioneren met een gedwongen in bewaring nemen van het toestel. Het afnemen van een gsm is een toegelaten ordemaatregel, waartegen geen beroep mogelijk is. Het tijdelijk afnemen van een toestel kan evenwel niet overdreven lang duren, bv. over het weekend heen, gezien het nog steeds eigendom van de intern of diens ouders is. Enkel een politieel of gerechtelijk onderzoek kan leiden tot een langere inbeslagname, bv. voor een uitlezen van sms-berichten.

Bij misbruik kan het internaat een ordemaatregel nemen of bij zwaarwichtige inbreuken zelfs een tuchtprocedure opstarten.

Zie voor het afnemen van gsm's ook het deel 'aansprakelijkheid bij het in bewaring geven van goederen'.

6.4 Hoe omgaan met gebruik van gsm's en pc's voor online gokken?

Een onderbelicht maar bestaand probleem is online gokken. Dat is hoe dan ook verboden voor minderjarigen, maar wettelijk gezien niet voor meerderjarige internen. Toch kan het internaat het gebruik van dergelijke websites verbieden via het reglement. Alleen is controle op het naleven van het reglement rond online gokken moeilijk, zo niet onmogelijk. Sensibilisering naar de internen toe en een open geformuleerd hulpaanbod kan doorgaans een hulplijn bieden vooraleer gokgedrag problematisch wordt.

7 Grensoverschrijdend gedrag

7.1 Wat is grensoverschrijdend gedrag bij internen en hoe gaat het internaat er best mee om?

Het internaat is een ideale omgeving om jongeren te laten werken aan sociale vaardigheden en relatiebekwaamheid. Het aanvoelen en aangeven van de eigen en andermans grenzen zijn geen eenvoudige vaardigheden. Het (on)bewust over grenzen gaan is - meestal - eigen aan de normale ontwikkeling. Het is een proces met vallen en opstaan en hieruit leren. Gedurende hun verblijf is het een deel van onze opdracht om hen hierin te ondersteunen en over te communiceren. In dat verband raden we aan om het thema 'relaties en seksualiteit' (zie verder) onder de loep te nemen. Het is van belang dat het internaat een beleid ontwikkelt over hoe omgaan met relaties en seksualiteit op het internaat, om te kunnen inschatten in hoeverre bepaalde handelingen grensoverschrijdend zijn of behoren tot de normale ontwikkeling van een jongere.

Grensoverschrijdend of ongewenst gedrag wordt gesteld als het een persoonlijke grens overschrijdt, en die grens is per definitie subjectief. Duidelijke communicatie over je persoonlijke grenzen is belangrijk, om misverstanden te vermijden. De definitie is breed. Grensoverschrijdend gedrag omvat een breed scala aan gedragingen. Dit gaat van lichte grensoverschrijdingen (bv:) die passen in de normale ontwikkeling (gele vlag) tot ernstige grensoverschrijdingen die (eventueel) strafrechtelijk vervolgbaar zijn. Deze lichte grensoverschrijdingen zijn niet altijd - in eerste instantie - duidelijk. Ze worden vaak anders ingeschat wegens bv. verschillende referentiekaders. Net daarom is hierover in dialoog treden en het bespreken maken van grenzen een belangrijke opdracht.

We behandelen in dit stuk gedrag dat valt onder tuchtrechtelijk sanctioneerbare handelingen.

Het internaat kan grensoverschrijdend gedrag tussen internen onderling aan banden leggen met orde- of tuchtmaatregelen. Natuurlijk is een uitsluitend straffende aanpak zonder oog voor de noden van slachtoffer en dader te beperkend. Het is belangrijk dat jongeren iets leren en zich ontwikkelen. Herstelgericht (groeps)overleg kan een uitweg bieden. Afhankelijk van de ernst van de feiten is de tussenkomst van de politie soms noodzakelijk. Het internaat moet de inschatting maken. Het moet strafbare feiten in bepaalde gevallen verplicht melden. Geen hulpverlening aan een persoon in nood is een strafbaar feit. Als je dergelijke feiten verneemt, en die niet meldt of je grijpt niet in, dan kan dat aanleiding geven tot vervolging. Grensoverschrijdend gedrag kent vele gradaties: van verbaal grensoverschrijdend gedrag tot zware strafbare feiten.

Verdere ondersteuning vind je op onze PRO site:

- [Omgaan met gedrag: van verbinding naar begrenzing en terug](#),
- [Relationele en seksuele vorming](#) en [Seksueel grensoverschrijdend gedrag](#)

7.2 Wat doet het internaat bij grensoverschrijdend gedrag door internaatsmedewerkers?

Kinderen en jongeren leren veel via modelleren van ons als internaatsmedewerkers. Je staat dus model in het aangeven, aanvoelen en hierover communiceren van grenzen naar zowel internen als collega's. Dit informeel leren is zeer waardevol voor het ontwikkelen van de relationele en seksuele vaardigheden van de jongeren.

Het bespreken van grenzen binnen het team is een belangrijke opdracht van de internaatsmedewerkers. Zo kunnen we ons - nog - bewuster worden van onze eigen grenzen en gedrag. Door het verschil in persoonlijke grenzen kunnen we soms onbewust over de grenzen van onze internen gaan.

Het vlaggensysteem helpt hierin om een gemeenschappelijke taal te hanteren. We verwijzen verder naar de visietekst [Deontologie van de internaatsmedewerker](#). De leidraad met vragen in deze visietekst kunnen gehanteerd worden om de visie van het team hieromtrent scherp te stellen.

Helaas wordt er - uitzonderlijk - ook ernstig grensoverschrijdend gedrag gesteld door begeleiders of ander personeel kan dat strafrechtelijk gesanctioneerd worden. Personeelsleden riskeren bovendien een tuchtsanctie. Bewarende maatregelen, zoals een tijdelijke schorsing, zijn steeds mogelijk in afwachting van de resultaten van een onderzoek. We verwijzen verder naar de visietekst [Deontologie van de internaatsmedewerker](#).

7.3 Wat doet het internaat bij grensoverschrijdend gedrag door ouders of externen?

Het is - in eerste instantie - van belang om de dialoog met ouders en externen aan te gaan over grenzen. Het is voor ouders en externen niet altijd duidelijk wat de grenzen zijn binnen een internaatssetting. We gaan hierover best open, duidelijk en respectvol in gesprek. Bij eventuele ernstige grensoverschrijdingen moeten we ons bewust zijn van onze meldingsplicht en moeten ingrijpendere maatregelen genomen worden.

7.3.1 Kan de toegang tot het internaat ontzegd worden?

Bij zwaardere inbreuken geldt in sommige gevallen een meldingsplicht, bijvoorbeeld indien een internaatsmedewerker duidelijke indicaties of signalen opvangt van (seksuele of andere) mishandeling die een intern thuis ondergaat. Naargelang de ernst kan het internaat een beroep doen op het vertrouwenscentrum

kindermishandeling, het CLB of de politiediensten. Het internaat kan de ouders of externen in kwestie weren van het terrein van het internaat (zie onderdeel 'Toegang tot het internaat als niet-publiekelijk toegankelijke plaats').

8 Inschrijving

8.1 Wat is een inschrijving en waarom is het zo'n belangrijk moment?

Als we het internaatsverblijf van een kind beschouwen als een gedeelde zorg en een gedeelde verantwoordelijkheid, wordt het meteen duidelijk dat het ontmoetingsmoment tussen ouders en internaatsmedewerkers mee bepalend is voor het verdere succesvolle verloop van het verblijf.

Juridisch moet de inschrijving gezien worden als het afsluiten van een schriftelijke verbintenis tussen internaat en ouders (of meerderjarige intern). De ouders vertrouwen hun kind toe aan het internaat, dat zich engageert om begeleiding te bieden overeenkomstig haar eigen pedagogisch project. De invulling en de ondertekening van een aantal documenten bekrachtigt die verbintenis.

8.2 Hoe werkt het internaat aan een partnerschap met ouders?

Pedagogisch gezien betekent de inschrijving de start van een partnerschap. Internaat en ouders hebben een gemeenschappelijk belang, namelijk het scheppen van optimale omstandigheden voor de ontwikkeling van het kind. Eigenlijk gaat het om het opzetten van een samenwerking voor de toekomst. Voor het internaat is het partnerschap met de ouders van cruciaal belang bij de verdere begeleiding van het kind, of het nu gaat om studie- of socio-emotionele begeleiding. In het belang van de intern moeten ouders en internaat maximaal op elkaar kunnen rekenen.

Op het moment dat ouders het internaat binnenstappen, is er uiteraard nog helemaal geen sprake van enig partnerschap. Partnerschap en ouderbetrokkenheid komen maar tot ontwikkeling als een aantal basisvoorwaarden zijn vervuld: het besef van een gezamenlijk belang, een positieve grondhouding en een klimaat dat vertrouwen geeft. De mate waarin ouders zich betrokken voelen bij de internaatswerking, zal dan weer mee bepalend zijn voor de motivatie en de evolutie van het kind.

De stap naar een internaat betekent een hele inspanning, zeker voor kansarmere ouders. Daarom is vertrouwen en veiligheid scheppen op dat ogenblik de eerste opdracht. Vandaar dat het inschrijvingsmoment vóór alles een onthaalmoment is, met voldoende tijd en ruimte om kennis te maken, om te spreken en om te luisteren, in een sfeer die daartoe uitnodigt. Het inschrijvingsmoment biedt kansen tot een warm onthaal en mag niet verglijden tot een administratief gegeven.

8.3 Hoe verloopt de inschrijving in een internaat?

Principieel duurt een inschrijving één jaar, voor het lopende of toekomstige schooljaar. Het valt te adviseren om het contract tussen internaat en ouders of meerderjarige intern jaarlijks te vernieuwen.

Een eerder gesloten contract kan herbevestigd worden door een nieuw te ondertekenen invulstrook voor een nieuw schooljaar, waarbij ouders zich akkoord verklaren met nieuwe elementen, zoals een gestegen kostprijs. Dat gebeurt best in een aangepast internaatsreglement. De internaatsovereenkomst is echter een vrij beperkt contract.

Ter illustratie:

- [modelovereenkomst inschrijving van een minderjarige](#)
- [modelovereenkomst inschrijving van een meerderjarige](#).

Meestal krijgen het kind en zijn ouders bij de inschrijving een onthaalgesprek en rondleiding waarbij visie, afspraken, communicatie, wederzijdse verwachtingen en rechten en plichten besproken worden. Indien nodig volgt een tweede gesprek en de definitieve ondertekening ‘voor akkoord’ van de overeenkomst en het internaatreglement.

8.4 Hoe verloopt een onthaalgesprek?

Voor veel kinderen en ouders is een inschrijving in een internaat een grote stap: de hele schoolweek van huis weg, een nieuwe omgeving, nieuwe afspraken, nieuwe mensen ... Dat brengt soms emoties met zich mee. Daarom blijven documenten en formulieren best nog eventjes achterwege, en wordt er eerst voldoende ruimte gemaakt voor kennismaking via een onthaalgesprek en een rondleiding in het internaat.

In sommige gevallen komen ouders zich informeren over de werking van het internaat zonder hun kind. Het is bijzonder belangrijk om het kind te betrekken bij het onthaalgesprek en de rondleiding, indien nodig op een tweede ontmoeting. Het kind moet de kans krijgen de sfeer aan te voelen in het internaat, de mensen te leren kennen en van meet af aan in het gesprek en bij de afspraken betrokken te worden. Wanneer het internaat een tweede thuis wil zijn, is het van belang dat het kind het zelf ziet zitten om naar het internaat te komen. Vanuit de dialoog met ouders en kind kom je tot een wederzijdse afstemming en ontvouwt de ontwikkelingsgerichte en verbindende visie van het internaat.

Indien nodig zal het gesprek rond de redelijke aanpassingen die het internaat al dan niet kan doen vanuit het eigen pedagogisch project en binnen de draagkracht van het team en de groep, hier ook met zorg en in overleg moeten worden gevoerd.

Bij een doorverwijzing of plaatsing door een jeugdhulptoeleider vormen een kwalitatieve aanmelding en onthaal met bespreking en ondertekening van een afsprakenkader en eventueel ondersteuningsplan de decretale basis vooraleer er kan worden ingeschreven. Zie verder het onderdeel ‘Samenwerking met jeugdhulp’.

8.5 Waaruit bestaat het formele, administratieve gedeelte bij de inschrijving?

Een geslaagde inschrijving is veel meer dan een administratieve handeling. Daarom hechten we veel belang aan het onthaalgesprek. Toch komt uiteindelijk het moment waarop de inschrijving formeel gerealiseerd wordt. De in- en uitschrijving van een intern moet worden geregistreerd binnen de zeven kalenderdagen, uiterlijk op de eerste dag van het daadwerkelijke verblijf in het internaat, in de administratieve toepassingen voor de uitwisseling van de internengegevens tussen onderwijsinternaten en de bevoegde dienst van de Vlaamse Gemeenschap.

Een blik op de beperkte gegevens die moeten worden doorgegeven maakt snel duidelijk dat vanuit de nood aan goede informatie-uitwisseling meer gegevens bij de inschrijving opgevraagd moeten worden. Internaatseigen inschrijvingsformulieren zijn dus zeker relevant. Hoe een inschrijvingsformulier eruit moet zien, is de keuze van het internaat. Dat de opmaak ervan maximaal spoort met de pedagogische visie van het internaat, eventueel ook in overeenstemming met de school waaraan het internaat verbonden is (indien van toepassing), is evident.

Het formele gedeelte bestaat uit volgende onderdelen:

- Een administratief luik waarin alle noodzakelijke administratieve gegevens worden opgetekend (zie ook ‘privacy’).
- Een luik onthaaldocument waarop alle relevante inhoudelijke informatie uit het onthaalgesprek wordt opgenomen + informatie en documenten met betrekking tot toezicht op het gebruik van medicatie op doktersvoorschrift, toestemmingsformulier ‘mijn kind wordt ziek op internaat’ (zie ‘medische handelingen en medicatiegebruik’).
- De ondertekening ‘voor akkoord’ van het contract, het pedagogisch project en het internaatsreglement.

8.6 Wie schrijft in?

Moeten beide ouders tekenen? Wat met gescheiden ouders?

De meerderjarige intern tekent zelf. Bij minderjarige internen wordt zowel bij samenlevende als bij niet-samenlevende ouders het ouderlijk gezag in principe gezamenlijk uitgeoefend.¹¹ Ten opzichte van ‘derden te goeder trouw’ bestaat een vermoeden van instemming. Dat vermoeden houdt in dat elke ouder die een

¹¹ Dit is vervat in art. 373, 1ste lid en art. 376, 1ste lid Burgerlijk Wetboek (B.W.).

handeling stelt, geacht wordt op te treden met instemming van de andere ouder. Een internaat dat bezoek krijgt van één ouder die het kind inschrijft, mag er dus van uitgaan dat de andere ouder ermee instemt.

Enkel indien het internaat weet heeft of dient te hebben van onenigheid (bv. omdat de inschrijvende ouder het verklaart), moet het internaat wachten met inschrijven, totdat de ouders overeenstemming bereiken of een rechter een oordeel velt. Anders handelt het internaat niet te goeder trouw als het toch inschrijft.

In dat geval kan de andere ouder de inschrijving betwisten. De ouder zal daarbij wel moeten bewijzen dat het internaat toch inschreef, ondanks voorkennis over het niet-instemmen van de andere ouder. Indien er geen oplossing uit de bus komt zal één van beide ouders - doorgaans de ouder die een ander of geen internaat verkiest - moeten procederen. De rechter hakt dan finaal de knoop door.

Om de positie van het internaat te verstevigen raden wij aan om de volgende zin toe te voegen aan het inschrijvingsformulier:

“De inschrijvende ouder verklaart t.o.v. het internaat in toepassing van de artikels 373 en 374 van het Burgerlijk Wetboek te handelen met de instemming van de andere ouder.”

Slechts indien het ouderlijk gezag volledig ontnomen is door een rechterlijk vonnis, of het aspect ‘schoolkeuze’ (en de keuze voor het internaat valt binnen de ruime toepassingssfeer van ‘schoolkeuze’) exclusief is toegewezen aan één ouder, kan het zijn dat één ouder exclusief beslissingsrecht heeft. Dat komt zelden voor. De ouder in kwestie zou dat ook gemakkelijk moeten kunnen aantonen door (een kopie van) het vonnis voor te leggen waarin dat wordt beslist.

Bij een uitdrukkelijk en voorafgaand verzet, met andere woorden indien het internaat vooraf op de hoogte is van de tegengestelde visies tussen de gescheiden ouders, kan het niet inschrijven.

8.7 Wie is verantwoordelijk?

Hoe verloopt de communicatie met gescheiden ouders?

In echtscheidingszaken is het belangrijk dat een internaat neutraal blijft tegenover beide ouders, en zich buiten elke betwisting plaatst. Een echtscheiding, of ze tot een procedureslag leidt of niet, treft alleen de betrokken partijen. We raden internaten daarom steeds aan om een open communicatie te voeren met beide ouders en vooral de onpartijdigheid van het internaat duidelijk over te brengen. Die neutraliteit mag niet in het gedrang komen omdat het internaat een goede aanvullende thuiscontext biedt die de intern op dat moment thuis mogelijk mist. In die optiek is het belangrijk de intern de stabiliteit en geborgenheid te bieden die nodig is en indien de intern aangeeft over de problemen te willen spreken, hem of haar een luisterend oor te bieden.

De PRO.-pagina [School en echtscheiding](#) is geschreven op maat van scholen, maar de besproken principes en het begrippenkader zijn volledig van toepassing op de internaatscontext.

8.8 Kan het internaat weigeren tot inschrijving?

En kan het een herinschrijving weigeren indien het kostgeld van het voorgaande schooljaar niet (volledig) is betaald?

In tegenstelling tot de inschrijving in een school geldt voor een internaat enkel het klassieke verbintenissenrecht. Een internaat mag dus een inschrijving weigeren op gefundeerde gronden. Een internaat valt niet onder een aantal bepalingen die verbonden zijn aan het recht op onderwijs zoals verankerd in de Grondwet.

Het nieuwe decreet internaten is bepaalt niet duidelijk of een weigering kan wegens onbetaalde rekeningen. Er staan geen (limitatieve) weigeringsgronden opgesomd. Er wordt echter evenmin een principieel recht op inschrijven in het leven geroepen.

Een weigering kan o.i. nog steeds gestoeld zijn op het niet voldoen aan de verplichtingen uit de overeenkomst, zoals het niet betalen van de internaatsrekening. Daar waar een school nooit een leerling zou kunnen weigeren wegens het niet betalen van de schoolrekening, kan het internaat dat o.i. dus wel. Het recht op onderwijs, op schoollopen, blijft immers onaangetast.

Het weigeringsrecht dat voortvloeit uit het verbintenissenrecht, is natuurlijk niet onbeperkt. Zo zal een weigering op basis van huidskleur, afkomst, geloof enz. een inbreuk tegen anti-discriminatiewetgeving zijn. Dergelijke weigeringsgronden zijn uiteraard onwettig.

Bijkomend wordt voor financiële discussies de Commissie Zorgvuldig Bestuur (CZB) bevoegd verklaard voor alle internaten. Dit rechtsprekend orgaan zal betwistingen tussen ouders en internaten opvolgen en beslechten. In het leerplichtonderwijs is er echter inzake betwistingen over inschrijvingen de Commissie Leerlingenrechten (CLR). Deze is bewust niet bevoegd verklaard voor internaten. Bij discussies over (geweigerde) inschrijvingen zullen ouders dus naar de klassieke burgerlijke hoven en rechtbanken dienen te stappen.

8.9 Wat bij een inschrijving die gebeurt via de jeugdhulpverlening?

Om te vermijden dat deze kinderen en jongeren instromen in een internaat zonder voorafgaand overleg tussen internaat en welzijnsactoren (sociale diensten jeugdrechtbank, jeugdhulp ...) en zonder dat het internaat over alle informatie beschikt, is er een kwaliteitsvolle aanmelding voorzien. Bij die kwaliteitsvolle aanmelding komen internaat, ouders, internen en actoren binnen Welzijn tot afspraken over opvolging van de jongere, het verloop van het verblijf in het internaat en eventuele evolutie in zorgvraag en ondersteuning van de interne en het internaat vanuit één of meerdere welzijnsactoren.

Voor sommige jongeren zullen afspraken over de opvolging volstaan, voor andere jongeren zal het nodig zijn dat er, soms, substantiële ondersteuning (inzet van personeel en middelen) vanuit welzijn komt. Als resultaat van de kwaliteitsvolle aanmelding komen alle betrokkenen tot een afsprakenkader en ondersteuningsplan. Het afsprakenkader wordt gezien als de afspraak tussen de ondersteunende diensten vanuit Welzijn en het internaat. In het plan worden minstens afspraken gemaakt over opvolging van de situatie van de jongere en zijn verblijf in het onderwijsinternaat (evaluatiemomenten, contactpersonen ...).

In de situaties waarbij er vanuit welzijnsactoren ondersteuning (personeel en middelen) geboden wordt, worden er in het plan concrete afspraken en garanties op die ondersteuning ingeschreven. Vooraleer het reglement door de betrokken persoon ondertekend kan worden moet een afsprakenkader en ondersteuningsplan opgemaakt zijn. We vermijden zo dat onderwijsinternaten geconfronteerd worden met situaties waarin ze geen inspraak hebben en/of er geen mogelijkheid is tot het inschakelen van snelle en duurzame ondersteuning. Indien een inschrijving in een internaat kadert binnen de jeugdhulpverlening, dan kan het reglement pas ondertekend worden door de betrokken personen na kwaliteitsvolle aanmelding en na de ondertekening van een afsprakenkader en ondersteuningsplan. Dit wordt best niet over het hoofd van de interne heen opgesteld, maar in samenspraak met alle actoren.

als de noodzaak tot jeugdhulpverlening ontstaat na de inschrijving wordt het afsprakenkader en ondersteuningsplan op dat moment opgesteld. Hetzelfde geldt in het zeldzame geval dat de oorsprong van de inschrijving maar later aan het licht komt.

Let op! Als er geen afsprakenkader en ondersteuningsplan vastgelegd kan worden, dan ben je verplicht om de interne automatisch uit te schrijven. Natuurlijk moet het streefdoel zijn om het zo ver niet te laten komen.

Het afsprakenkader en ondersteuningsplan wordt geëvalueerd en aangepast bij een eventuele wijziging van de hulpvraag of als de nood tot bijkomende ondersteuning verandert. Als er naar aanleiding van dit nieuw afsprakenkader en ondersteuningsplan geen definitieve versie vastgelegd kan worden voor deze veranderende hulpvraag, dan stopt de inschrijving van de bewuste intern op 30 juni van het lopende schooljaar.

9 Kamers van internen - toegang en doorzoeken

9.1 Wat mag een internaat opleggen?

Omdat een internaat een pedagogische opdracht heeft, betreden begeleiders - met respect voor de privacy - bijna dagelijks de kamers om onder meer:

- individuele gesprekken met internen te voeren
- huiswerk te begeleiden (agenda controleren, toetsen/taken ...) bij kamerstudie
- internen te wekken
- orde en netheid te controleren.

Het is juridisch niet eenduidig of kamers van internen doorzocht mogen worden. Dat is een gevoelig onderwerp. Doorzoeken van kamers gebeurt bijna altijd als er vermoed wordt dat de intern spullen bijheeft die niet toegelaten zijn. Dat kan gaan om bedorven etenswaren, maar ook om alcohol, drugs, wapens en dergelijke meer.

Het is een moeilijke afweging tussen de privacy van de intern en het belang van het internaat als gemeenschap. Het kan niet dat een intern moet vrezen dat diens persoonlijke spullen zonder ernstige aanleiding worden doorzocht. Dat zou neerkomen op willekeur en vormt een duidelijke inbreuk op diens privacy. Tegelijk moet een internaat nog mogelijkheden hebben om op te treden tegen verboden zaken of handelingen, anders leidt dat tot straffeloosheid.

Een directeur kan via een expliciete vermelding in het reglement vragen om een kamer toegankelijk te maken en dat lockers, kasten en tassen vrijwillig worden geopend, op voorwaarde dat het verzoek steunt op voldoende aanwijzingen of gegronde redenen. Personeel kan nooit lockers uit eigen beweging controleren en ook de directeur heeft die toelating niet.

Bij toestemming wordt het doorzoeken vrijwillig toegestaan. De kamer wordt best doorzocht samen met een getuige. Dat is geen intern, maar een andere begeleider of de directeur zelf. Ook worden, gelet op de privacy, andere internen op afstand gehouden tijdens zo'n doorzoeken met toestemming.

Het is raadzaam om bij ernstige situaties de ouders van een minderjarige intern op de hoogte te brengen vooraleer je de kamer doorzoekt. Gelet op de hiërarchische verhouding tussen beheerder of personeel en de intern zou bij ouders anders de indruk kunnen ontstaan dat zelfs een minderjarige met een afdoende onderscheidingsvermogen mogelijk niet geheel vrij kon instemmen met het doorzoeken.

Bij een weigering om een kamer te laten doorzoeken kan men politiediensten inschakelen. Dat kan ook zo in het reglement opgenomen worden. Je kunt een intern die op het moment zelf weigert om toestemming te geven om zijn kast of persoonlijke ruimte te laten doorzoeken, erop wijzen dat de politiediensten die

controle wel kunnen uitvoeren zonder zijn toestemming.¹² Meestal overtuigt dat de intern om de directeur toe te staan zijn kamer te doorzoeken. Ook omdat de gevolgen verstrekender kunnen zijn wanneer de politie de kamer doorzoekt.

Op die manier zet je de intern onder druk om toe te staan zijn kamer te doorzoeken. Je kunt je dan de vraag stellen hoe vrijwillig de toestemming van de intern is. Maar op zich is het niet ongeoorloofd. Het internaat mag bij bepaalde vermoedens de politie erbij halen.

Voor zoekingen speelt het grondrecht van de onschendbaarheid van de woning. In principe kan een (huis)zoeking in private plaatsen, zoals internaten dat zijn, slechts in de volgende gevallen:

- wanneer een onderzoeksrechter een formeel bevel tot huiszoeking uitvaardigt
- wanneer de directeur of het bestuur (die het werkelijk genot hebben van het internaat) erom vraagt of erin toestemt
- wanneer de intern (die de kamer gebruikt) erin toestemt
- wanneer er sprake is van heterdaad
- wanneer er toepassing is van art. 6bis van de drugwet (zie hieronder).

Via art. 6 bis van de drugwet is een doorzoeken zonder huiszoekingsbevel ook mogelijk. Dat kan enkel als eraan bepaalde voorwaarden voldaan is. Enkel officieren van de gerechtelijke politie beschikken dan over een ruim zoekingsrecht. Het moet wel gaan om een huiszoeking in lokalen die dienen voor het vervaardigen, bereiden, bewaren of opslaan van drugs. Dat geldt ook voor de lokalen waarin de stoffen worden gebruikt in aanwezigheid van minderjarigen, wat in zowat elk internaat de vereiste context zal zijn.

Internaten zullen doorgaans voldoen aan de voorwaarden nodig voor de toepassing van de drugwet. Er dienen echter ernstige aanwijzingen te zijn. Op geen enkel moment kan de politie een 'routinecontrole' doorvoeren. In de praktijk zal de politie slechts op uitnodiging van de directeur een dergelijk doorzoeken organiseren. Vaak wordt daarbij voor efficiëntie gebruik gemaakt van drugshonden (zie het onderdeel 'Gevaarlijke en verboden goederen - drugs - alcohol'). We raden je aan om dergelijke interventie goed te overwegen, omdat zo'n zoeking een grote impact op de internen heeft. Het internaat wil immers een thuissituatie creëren. Een goede kadering en nazorg is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

Op de regels hierboven vormen noodsituaties een uitzondering: uiteraard kan een begeleider of een directeur steeds een kamer binnengaan als er zich een noodsituatie voordoet. Het gaat dan bijvoorbeeld om brandgevaar, bijvoorbeeld wanneer er gerookt wordt op de kamers, bij een defecte of defect gemaakte rookmelder.

¹² Vlaams Parlement 2005-2006, 30 maart 2006, Commissievergadering C 203-OND 21

10 Persoonlijke bijdrage

10.1 Wat omvat de persoonlijke bijdrage?

De persoonlijke bijdrage is de bijdrage van de ouders (of de meerderjarige intern) aan het verblijf. De bijdrage wordt opgenomen in het contract. De dagprijs wordt via een maandelijks of trimestriële factuur afgerekend. De dagprijs wordt in de internaten verschillend bepaald en is soms exclusief bijdrage aan activiteiten of middagmalen. Ook zondagopvang wordt steeds apart aangerekend omdat niet elke intern er gebruik van maakt. In het contract wordt best expliciet genoteerd welke onkosten in de dagprijs vervat zitten en welke bijdragen apart worden aangerekend.

10.2 Wat houdt een waarborg - verbrekingsvergoeding - voorschot in? Wat is het verschil en waarop moet men letten?

Een internaatsovereenkomst zal doorgaans bepalen dat er een geldsom is voor het geval de jongere schade berokkent aan het internaat. Soms zal een internaat een vooraf te storten som eisen als een in te houden verbrekingsvergoeding indien de intern vroegtijdig het jaar beëindigt uit eigen beweging, of als die wegens een tuchtrechtelijke sanctie wordt uitgesloten. Men moet die verbintenis duidelijk omschrijven in de inschrijvingsovereenkomst.

Daarbij heb je best aandacht voor de terminologie:

Een voorschot is de geldsom die wordt vooruitbetaald, voorafgaand aan het tijdstip van een volgend betaalmoment. Men betaalt een bedrag, wetende dat er rekeningen doorheen het jaar zullen volgen. Het voorschot wordt eerst aangesproken om die rekeningen te voldoen. Als er geld van het voorschot over is, wordt het verschil teruggestort.¹³ De Commissie Zorgvuldig Bestuur oordeelde in het verleden dat een voorschot niet als waarborg kan dienen. Met andere woorden, als een ouder een voorschot stortte, dan zou het strikt gezien niet correct zijn om die som te gebruiken om bv. ontstane huurschade te vergoeden. Katholiek Onderwijs Vlaanderen raadt aan om een voorschot enkel te gebruiken om nadien in mindering te brengen van de internaatrekening. Als het geld voor iets anders moet dienen, zoals een garantie dat schade wordt vergoed, of een garantie dat er daadwerkelijk wordt ingeschreven, dan wordt best een andere term gekozen.

Een waarborg is het bedrag waarop het internaat eventuele (huur)schade kan verhalen zoals een gebroken raam. De schade moet voortkomen uit het niet

¹³ Hoewel de Commissie Zorgvuldig Bestuur strikt gezien niet bevoegd is om te oordelen over internaten, omdat dat geen leerplichtonderwijs inhoudt, deed zij een uitspraak in deze zin: (CZB/KL/KSO/2008/187). Het betrof evenwel een school waarbij internatsdeelnemers verplicht was.

nakomen van verplichtingen tegenover de houder. Bij de verhuur van woningen wordt vaak een waarborgsom gevraagd.

Het inschrijvingsgeld of voorschot dient normaal gezien niet als waarborg. Je houdt ze best apart. Men mag een waarborg niet benoemen als voorschot. Het internaat moet in de overeenkomst de inschrijvende ouders schriftelijk op de hoogte stellen dat de te storten som dient als waarborg en niet als voorschot.¹⁴ De overeenkomst tussen ouders en internaat is daar de correcte plaats voor. Het internaat kan de bij de inschrijving betaalde waarborg inhouden als de contractuele (of algemene) voorwaarden dat duidelijk zo bepalen, zo oordeelde de Commissie Zorgvuldig Bestuur recent.¹⁵

Een verbrekingsvergoeding ten slotte is een vergoeding die een contractspartij aan de andere partij zal moeten betalen bij vroegtijdige beëindiging van de overeenkomst.

In overbevraagde internaten zijn bedden schaars, en als een inschrijving na een korte tijd wordt stopgezet, is het logisch dat daarvoor een vergoeding wordt gevraagd. Dat dient ook om onzekerheid tot kort voor de opening of zelfs na het begin van het schooljaar te vermijden. Als het internaat een dergelijke som wil inhouden, dan moet dat uitdrukkelijk en zeker schriftelijk aan de ouders worden meegedeeld. Men zal dat als een verbrekingsvergoeding benoemen: er is de ondertekende verbintenis van de ouders om het kind in te schrijven en die wordt voortijdig stopgezet.

Een internaat zal die regel opleggen in de overeenkomst omdat een intern die het internaat vroegtijdig verlaat, negatieve financiële gevolgen heeft. Bestellingen (voedsel, andere voorzieningen) zijn reeds geplaatst en kunnen doorgaans niet worden aangepast. Een kamer die voor een heel jaar voorzien was, levert het internaat vanaf het vertrek van de intern geen inkomsten meer op, tenzij ze toch nog gedurende het jaar verhuurd geraakt, maar dat is niet altijd het geval.

Het is raadzaam om te bepalen in de internaatsovereenkomst dat de verbrekingsvergoeding enkel gekoppeld is aan de eigen beslissing van de ouders om voortijdig het internaat te verlaten.

- [modelovereenkomst voor de minderjarige intern](#)
- [modelovereenkomst voor de meerderjarige intern](#).

¹⁴ Zie daarover een uitspraak van de Commissie Zorgvuldig Bestuur

¹⁵ Commissie Zorgvuldig Bestuur, oordeel CZB/KL/KSO/2018/421: “Het internaat kan, overeenkomstig de voorgelegde algemene voorwaarden van de inschrijvingsovereenkomst, het (sic) bij de inschrijving betaalde waarborg inhouden en internaatsgeld aanrekenen voor de effectief begonnen maanden.”

Bij uitschrijving in de loop van het schooljaar als gevolg van een eigen beslissing van de ouders, wordt internaatgeld aangerekend tegen een bedrag van het aantal dagen dat de intern op internaat verbleven heeft. Daarnaast wordt een verbrekingsvergoeding (*) aangerekend van euro (bv. één maand internaatgeld; eventueel twee tot drie maanden). (uiteraard is het internaat steeds vrij om op basis van de concrete situatie - reden van de uitschrijving, financiële situatie, persoonlijke omstandigheden ... - een lagere of zelfs geen verbrekingsvergoeding aan te rekenen).

10.3 Is een bepaling in de overeenkomst over het inhouden van een som geld een schadebeding of een verbrekingsbeding?

Een verbrekingsvergoeding en een huurwaarborg zijn alvast duidelijk van elkaar te onderscheiden. Ze hebben immers, zoals hierboven werd aangegeven, een verschillend doel. Om die reden is Katholiek Onderwijs Vlaanderen geen voorstander om te bepalen dat de huurwaarborg tevens als verbrekingsvergoeding geldt. Dan kan immers onduidelijkheid ontstaan.

Maar een internaat kan besluiten om in de overeenkomst te bepalen dat een som geld als verbrekingsvergoeding kan dienen. Het gaat bij de huur van een internaatkamer niet om het stelsel van woninghuur, waar de huurwaarborg nooit aangewend kan worden als schadevergoeding voor een verbreking. Opnieuw moet die verbintenis duidelijk omschreven staan in de overeenkomst. Er is bij de huur van een internatenkamer sprake van (al)gemene huur. De nieuwe regels over de verhuur van studentenhuysvesting zijn niet van toepassing op internaatkamers. De wetgever heeft niet de bedoeling gehad om ook internaatkamer aan die nieuwe regels te onderwerpen.

Een bepaling, waarbij een geblokkeerde som geld dient als verbrekingsvergoeding, zal een rechter alleen corrigeren wanneer die overdreven is. Het tijdstip van het verlaten van het internaat is daarbij een belangrijk punt. Het zou bijvoorbeeld onredelijk zijn om een intern die wegens een zwaar incident in juni definitief wordt uitgesloten, een week voor het einde van het schooljaar de integrale borg af te nemen. Dat is dan niet in verhouding tot de beperkte schade die het internaat lijdt, los van eventuele huurschade aangebracht aan de kamer, waarvoor je uiteraard wel steeds een aftrek van de waarborgsom kunt opleggen.

10.4 Op welke manier wordt de persoonlijke bijdrage betaald?

Dat is afhankelijk van internaat tot internaat. De meeste internaten opteren voor een gespreide betaling doorheen het schooljaar. Uit veiligheidsoverwegingen, genieten overschrijvingen uiteraard de voorkeur, en een spreiding in minstens twee delen valt aan te raden. Sommige internaten staan gedeeltelijke en zelfs kleine contante betalingen toe indien dat kwetsbare gezinnen in staat stelt om de

betalingen beter te spreiden. We raden je aan om de mogelijke betalingswijzen bij het document dat de ouders tekenen bij de inschrijving, op te lijsten.

10.5 Kan een internaat de persoonlijke bijdrage herzien?

De persoonlijke bijdrage kan niet in de loop van het schooljaar worden herzien. Voor de persoonlijke bijdrage mag er ook geen onderscheid worden gemaakt tussen nieuwe internen en internen die ook in een vorig schooljaar al in het internaat waren ingeschreven.

Voor een volgend schooljaar mag wel een nieuw bedrag worden vastgesteld: de nieuwe persoonlijke bijdrage wordt daardoor van kracht door de ondertekening van een nieuwe internaatovereenkomst voor een volgend schooljaar.

10.6 Kan het internaatbestuur de huurprijs voor een nieuw schooljaar vrij bepalen?

De Commissie Zorgvuldig Bestuur ziet erop toe dat aan internen niet meer worden aangerekend dan de werkelijke kostprijs van de huisvesting en de ermee gepaard gaande prestaties.

Wanneer de internaatsvergoeding van schooljaar tot schooljaar niet sterker stijgt dan de gezondheidsindex en daarnaast een redelijke vergoeding voor renovaties van de internaatsinfrastructuur bevat, dan kan worden aangenomen dat de stijging in overeenstemming is met de evolutie van de werkelijke kostprijs.

Het is te verkiezen om in de internaatsovereenkomst alleen de werkelijk aangerekende prijzen voor het schooljaar waarop de overeenkomst betrekking heeft, te vermelden en niet de formules waarmee die prijzen berekend zijn. Zo vermijdt je dat de te hanteren geïndexeerde prijzen afhankelijk zijn van de maand waarin de internaatsovereenkomst wordt ondertekend.

10.7 Wanneer kunnen ouders/de meerderjarige intern de persoonlijke bijdrage terugvorderen? Wanneer niet?

Uiteraard kunnen er situaties ontstaan waarbij de ouders of de meerderjarige intern recht hebben op een (gedeeltelijke) terugbetaling. Wat de overeenkomst exact bepaalt, is doorslaggevend voor de rechtsverhoudingen tussen internaat en ouders.

10.8 Wie is verantwoordelijkheid voor de betaling van de persoonlijke bijdrage bij gescheiden ouders? Aan wie wordt de rekening overhandigd?

De ouders staan allebei in voor het geheel van de internaatsrekening, tenminste als zij beiden ondertekenden. Dat laatste is een vereiste. Het internaat kan elk van beide ouders aanspreken voor het geheel van de verschuldigde som. Er is in

beginsel hoofdelijkheid van de schulden, zo bepaalt ook de [modelovereenkomst voor de minderjarige intern](#).

“De ouders zijn hoofdelijk gehouden tot betaling van het internaatsgeld. Ze verbinden er zich toe om de betalingen stipt uit te voeren binnen de gestelde termijnen.”

Daardoor zijn ouders, ongeacht hun burgerlijke staat, hoofdelijk gehouden tot het betalen van de internaatstrekening. Beter wordt er niet ingegaan op een vraag om de rekening te splitsen. Als ouders het niet eens zijn over het betalen van de rekening, dan kun je beide ouders een identieke internaatstrekening bezorgen. Als hoofdelijkheid bedongen is, geldt: zolang die rekening niet volledig is betaald, blijven beide ouders elk het volledige restbedrag verschuldigd, ongeacht de afspraken die ze met elkaar gemaakt hebben.

10.9 Wat gebeurt er wanneer ouders weigeren om medische kosten terug te betalen (bijvoorbeeld dokters- of apothekerskosten)? Hoe kunnen achterstallige kost- en andere gelden gevorderd worden?

Indien het internaat recht heeft op betaling, dan is een overleg met de ouders de eerste aangewezen weg. Het is daarbij niet bepalend of het nu gaat over internaatvergoeding of voorgesloten kosten, zoals medicatie of een doktersbezoek.

Indien dat niet leidt tot compensatie, dan kan het internaat aanmaningen verzenden (aangetekende brieven) en in uitzonderlijke gevallen naar de rechtbank trekken.

10.10 Hoe vordert een internaat best een onbetaalde rekening? Mag je aanmaningskosten aanrekenen? Mag je daarbij een advocaat/deurwaarder/ incassobureau inschakelen?

Volgens de grondwet is de toegang tot onderwijs gratis tot het einde van de leerplicht. Dat impliceert dat het inschrijven in een school volledig gratis is. Een school kan wel een bijdrage vragen voor didactisch materiaal, activiteiten en diensten. Het internaat valt niet onder de principiële kosteloosheid van onderwijs. Op die manier valt de rechtsverhouding tussen de ouders en het internaat onder het gewone verbintenissenrecht. De inschrijving en het contract dat daar ontstaat, regelt de rechtsverhouding tussen internaat en ouders of meerderjarige leerling.

Hoe gaat een internaat om met onbetaalde rekeningen? Je kunt informatie vinden in de mededeling [Armoede op school - Een leidraad voor een kostenbeheersend en kostenbewust schoolbeleid](#) die ook geldt voor internaten.

Wanneer school- of internaatstrekeningen niet betaald worden, wil het meestal zeggen dat er nog meer onbetaalde rekeningen zijn. Ouders erkennen het belang van school en vorming en willen hun kinderen doorgaans geen tekortdoen. Een

gesprek en een afbetalingsplan met gespreide betalingen kan in veel gevallen al een oplossing bieden.

Een piste die zware gerechtskosten voor alle partijen uitsluit, is om de ouders te laten oproepen in verzoening voor de vrederechter. Een verzoening of minnelijke schikking is een heel eenvoudige minnelijke procedure die een internaat zonder hulp van een advocaat kan instellen. Het nadeel is dat je ouders niet kunt dwingen om te verschijnen. Eventueel kan dat een tussenstap zijn. Het is aangewezen om bij de griffie van het vredegericht na te vragen naar de mogelijkheden van een oproeping in verzoening.

Indien ouders hun openstaande rekeningen niet betalen, dan kan het internaat volgende procedure toepassen:

- 15 of 30 dagen na betaalbaarstelling facturatie of te innen bedrag: de factuur of het te innen bedrag wordt terug meegegeven of opgestuurd met een verwittiging en verzoek tot dringende betaling.
- 15 dagen na betaalbaarstelling facturatie of te innen bedrag (= na stap 1): er wordt een aangetekend schrijven verstuurd. De kost van het aangetekend schrijven zal de schuldenaar moeten betalen.
- 15 dagen na betaalbaarstelling van de tweede herinnering (= na stap 2): de openstaande factuur of het nog te innen bedrag (inclusief de kosten van het aangetekend schrijven) wordt betaalbaar gesteld via juridische weg. We raden je daarbij aan voor de vrederechter om een oproeping in verzoening te verzoeken. Die bemiddeling kan geen afdwingbaar vonnis voortbrengen, maar de procedure is geheel kosteloos. Sommige instellingen zullen meteen voor een dagvaarding gaan. Het is aan de directeur om de inschatting te maken.
- Indien een voor alle partijen aanvaardbare regeling uitblijft na de pogingen tot minnelijke invordering, dan zal het internaatsbestuur zich moeten wenden tot een advocaat of gerechtsdeurwaarder.

Over aanmaningskosten:

Door aanmaningskosten aan te rekenen wordt het probleem soms groter. Maar als alle 'vrijblijvende' of minnelijke manieren om de openstaande regeling uitgeput zijn, dan kan een internaat niet anders doen dan invorderen of procederen. Dat is uiteraard geen ideale maar soms de enige oplossing. De eerste aanmaningen zijn vaak gewone brieven waarvoor doorgaans niets wordt aangerekend. Pas vanaf aangetekende brieven lopen de kosten voor het internaat op.

Invordering draait natuurlijk niet bewust om het genereren van extra kosten, maar dienen vaak om iets van communicatie af te dwingen. Indien de weigering tot betalen niet eens besproken kan worden (Wat is de gezinssituatie? Wil/kan men instemmen met een spreiding van betaling?), dan heeft een internaat geen keuze: om de eigen werkingsmiddelen te vrijwaren is actie vereist.

De opeisbaarheid van een (forfaitaire) schadevergoeding of nalatigheidsinteressen kan enkel indien het vooraf via de internaatsovereenkomst en dus contractueel vastgelegd is. In de modelovereenkomst van Katholiek Onderwijs Vlaanderen wordt een clausule voorzien waarin enkel de wettelijke intrestvoet voorzien is.

10.11 Mag een internaat de overeenkomst verbreken of een inschrijving naar volgend jaar toe weigeren bij wanbetaling?

Een internaatscontract verbreken of ontbinden, kan op basis van art. 1184 B.W. als rechtsgrond:

“In wederkerige contracten is de ontbindende voorwaarde altijd stilzwijgend begrepen, voor het geval dat een van beide partijen haar verbintenis niet nakomt.”

In dat geval is het contract niet automatisch (= ‘van rechtswege’) ontbonden. De partij die nadeel ondervindt van het niet-uitvoeren van de verbintenis, heeft de keuze om ofwel de andere partij te dwingen via een gerechtelijk vonnis om de overeenkomst uit te voeren wanneer mogelijk, ofwel de gehele ontbinding van de overeenkomst te vorderen. Ontbinding zal leiden tot schadevergoeding. De ontbinding moet in rechte gevorderd worden, en aan de verweerder kan, naargelang van de omstandigheden, uitstel worden verleend.

Om over te kunnen gaan tot de ontbinding van een overeenkomst dienen drie voorwaarden tegelijk vervuld te zijn:

- Er moet een wederkerig contract zijn, dat nog bestaat op het ogenblik van de wanprestatie. Er is sprake van een wederkerig contract indien elk van de partijen tot een prestatie gehouden is. Het internaatscontract is zo’n wederkerig contract. Het internaat is immers tot een aantal zaken gehouden (voorzien van een kamer, eten, begeleiding ...) De ouders van de intern zijn ertoe gehouden daarvoor kostgeld te betalen.
- Er moet sprake zijn van een toerekenbare tekortkoming, dat is het geval bij een niet-betalen van de rekening.

De schuldeiser moet de schuldenaar in gebreke stellen. Best gebeurt dat schriftelijk en, gelet op de bewijsbaarheid, via aangetekende brief.

Als die voorwaarden vervuld zijn, kan een schuldeiser de ontbinding van het contract bij een rechter vorderen.

Om te vermijden dat telkens een rechterlijke beslissing nodig is om een overeenkomst te ontbinden, kiezen contractanten er soms voor in hun overeenkomst - in geval van wanprestatie - een uitdrukkelijk ontbindend beding op te nemen.

Een dergelijk ontbindend beding sluit achteraf een rechtelijke toetsing niet uit. Eén van de partijen kan de zaak bij de rechtbank aanhangig maken. De rechter oordeelt

over de reden van de wanprestatie en gaat na of de wanprestatie voldoende zwaarwichtig is om een ontbinding te rechtvaardigen.

In het verleden kon een inschrijving betreft het komende schooljaar steeds geweigerd worden in geval van wanbetaling. Uiteraard moest dit proportioneel zijn. Je kon geen intern weigeren wegens een openstaande schuld van tien euro. Deze weigering gold niet als een ontbinding, maar als een gerechtvaardigde weigering om te contracteren.

Het nieuwe decreet bevat geen bepalingen inzake het weigeren om opnieuw in te schrijven. Het concept van de gegarandeerde onderwijsloopbaan of de verworven inschrijving slaat op het leerplichtonderwijs, niet op internaten. Niet naar een bepaald internaat mogen gaan als daar capaciteit is schendt an sich het recht op onderwijs niet. Het decreet stelt wel: “Een bestuur kan, op eigen initiatief, een interne alleen uitschrijven op basis van een grond als vermeld in dit decreet.”

Dit vermeldt niets over inschrijven, dus zo’n weigering tot contracteren lijkt principieel niet verboden. Anders gesteld, je mag als internaat besluiten om niet te contracteren als er nog substantiële openstaande rekeningen zijn. Hoewel er nog geen rechtspraak voorhanden is die de proef op de som neemt en het decreet op dit punt interpreteert lijkt het quasi onmogelijk dat je binnen het Belgische rechtsbestel zomaar zou moeten aanvaarden dat een intern moet ingeschreven worden als bijvoorbeeld in het vorige schooljaar geen enkele rekening betaald zou zijn.

11 Mentaal welzijnsbeleid

11.1 Waarom is de uitbouw van een mentaal welzijnsbeleid belangrijk?

Een mentaal welzijnsbeleid is een belangrijke beleidskeuze en een mindset van het hele team. Een beleid inzake geestelijke gezondheid heeft betrekking op het volledige continuüm, gaande van bevordering van de geestelijke gezondheid (meer info via www.gezondleven.be; www.vlaamselogos.be; www.noknok.be) over preventie van psychische problemen en zelfdoding (www.zelfmoord1813.be) tot zorg verstrekken.

Een beleid rond geestelijke gezondheid richt zich naar alle jongeren, niet alleen naar risicogroepen. Dat is net de kracht ervan: jongeren die het moeilijk hebben, worden niet gevisieerd of bestempeld als abnormaal. Geestelijke gezondheid is iets van ons allemaal, en net zoals we soms fysiek ziek worden is het even natuurlijk om soms ook mentaal minder ok te zijn.

Gebeurtenissen die grote emotioneel impact hebben (bv. een scheiding, een overlijden, een ongeval, pesterijen of fysiek aangevallen worden, misbruik, een verhuis, verslaafde ouder, een ouder met psychische problemen), brengen kinderen mentaal vaak uit evenwicht.

Een internaat wil een tweede thuis zijn en we willen dus niet blind zijn voor dat aspect van het opvoedingsproces. Een kind brengt immers ook zijn zorgen en verdriet mee naar het internaat. Zorg verstrekken in een internaat is dan ook in eerste plaats oordeelvrij in verbinding willen gaan en een veilig nest aanbieden waar warme hechtingsrelaties mogelijk zijn en groeikansen geboden worden.

We willen graag ten volle inzetten op een verbindend, herstelgericht internaatklimaat. Leren luisteren naar kinderen en jongeren en tijd maken om in gesprek te gaan - in groep maar soms ook één op één. Omdat internaten geen therapeutische centra zijn en opvoeders daartoe niet zijn opgeleid, vertrekken we liever niet alleen vanuit een diagnose of label, maar willen we met het opvoedersteam ontdekken wat dat kind nodig heeft om zich goed te voelen en zich goed te kunnen ontwikkelen in een normale verbindende, herstelgerichte internaatcontext.

Soms zijn medische diagnoses wel belangrijk om gedrag te kunnen begrijpen, maar even vaak melden kinderen zich aan met diagnoses die eigenlijk vooral een onderliggend emotioneel probleem of trauma verbergen. Signaalgedrag hoeft niet altijd problematisch te zijn. Vaak is het een hulpkreet van een kind of jongere die is vastgelopen op een pijnlijke gebeurtenis.

Het kind zelf, en meestal ook de omringende volwassenen, is zich vaak niet bewust van de verdrongen emoties en de link met de verlies- of traumatische ervaring. Het toont verontrustend signaalgedrag op minstens drie niveaus tegelijk: de gevoelens lopen vast, het gedrag is zorgwekkend en er is veel onrust en verwarring in de geest. Maar ook lichamelijk kan het zich beginnen te tonen (hyperventilatie, buikpijn, migraine, slapeloosheid, nachtmerries, zelfverwonding ...).

Het gedrag en het lichaam spiegelen eigenlijk wat zich afspeelt in de binnenwereld (geest en gevoelens). Volwassenen en misschien het kind zelf ook kunnen in paniek raken bij signaalgedrag. “Wat scheelt er toch met dat kind/die jongere?” Er wordt vaak sanctionerend en onderdrukkend opgetreden op wat we zien gebeuren. Diagnostisering en medicalisering van het gedrag zijn vaak een gevolg.

We willen graag anders leren kijken en luisteren naar kinderen en jongeren op internaat. Emoties begrijpen en niet veroordelen (wat vaak gebeurt met boosheid en angst en soms ook verdriet) is een belangrijke beleidskeuze. Ze moet zichtbaar en voelbaar zijn in de cultuur van het internaat. Opvoeders kiezen bewust momenten om in groep stil te zijn bij kleine dingen, maar ook bij moeilijke momenten of belangrijke levensgebeurtenissen. Men durft tijd maken om te verstillen en te vertragen, zaken in vraag te stellen ook.

Het belangrijkste is dat we niet enkel inzoomen op signaalgedrag, maar de aanpak daarvan steeds kaderen in een ruimer mentaal welzijnsbeleid. Wanneer we ook preventief werken, vermindert het signaalgedrag vaak.

11.2 Wat is het belang van ruimte om moeilijke emoties op een positieve manier te uiten?

Wanneer kinderen en jongeren ingrijpende levenservaringen op hun pad tegenkomen, kan het zijn dat ze daarin vastlopen. Vaak reageert de omgeving onwennig wanneer pijnlijke emoties naar boven komen. Soms willen volwassenen kinderen ‘sparen’ en zwijgen ze bepaalde ingrijpende gebeurtenissen dood of verbloemen ze de waarheid. Kwaadheid moet vooral snel gekalmeerd worden en dus ingehouden, angst wordt ontkend (“Je moet niet bang zijn, wees nu eens flink, er is geen reden om bang te zijn!”) en verdriet mag vooral niet te lang duren.

Jongeren voelen echter haarfijn aan dat er iets niet klopt. Daarnaast duurt verdriet, pijn, kwaadheid, schuld, angst ... vaak veel langer dan het geduld van de omgeving. Het wordt geminimaliseerd en op een bepaald moment ook niet meer aanvaard (“Dat is nu al zo lang geleden?!”).

Emoties zijn er en kunnen uitgroeien tot gevoelens doordat er denken bij komt. Wanneer kinderen en jongeren gedurende lange tijd emoties en gevoelens opkroppen, komt hun ‘emotioneel vat’ onder druk te staan. Het kan gaan ontsporen en toont zich dan onder de vorm van signaalgedrag. Signaalgedrag toont zich meestal op een erg lastige of zorgwekkende wijze: woede-uitbarstingen,

angstproblematieken (hyperventilatie, nachtmerries, paniekaanvallen ...), depressie, concentratiestoornissen, erg druk gedrag, erg teruggetrokken gedrag, eetstoornissen, roekeloos gevaarlijk gedrag, promiscue gedrag, pestgedrag, weglopen, ongezonde prestatiedrift, verslavingen, zelfverwonding, suïcidaal gedrag ...

Signalen kunnen zich uiten op verschillende manieren: via het gedrag, psychisch, lichamelijk en emotioneel. Wanneer we bij kinderen of jongeren op minstens drie niveaus signalen opmerken, kunnen we stellen dat er signaalgedrag speelt en er dus een achterliggende problematiek of pijn aanwezig is.

Het vertelt ons dat het kind nog niet de vaardigheid heeft ontwikkeld om op een gezonde manier met emoties om te gaan en dus een ontwikkelingspad voor zich heeft liggen. Maar meestal stoppen onze interventies bij het sanctioneren of repressief optreden tegen signaalgedrag.

Meer informatie in verband met het bieden van ruimte om op een positieve manier met moeilijke emoties om te gaan kun je bekomen via barbara.vrijdags@katholiekonderwijs.vlaanderen of 02 507 07 19.

11.3 Wat is: zelfverwonding, suïcidaal gedrag, depressie en zelfdoding? Hoe detecteren we signalen en hoe kunnen we ermee omgaan zonder oordeel? Hoe omgaan met acute situaties en inschatten van de ernst? Hoe begeleiden we jongeren? Wanneer betrekken we ouders? Wanneer verwijzen we door? Hoe kunnen we werken aan een klimaat van mentaal welzijn waarin ruimte is voor moeilijke emoties?

Om de internaten te ondersteunen in hun mentaal welzijnsbeleid vind je info op de PRO.-pagina [Suïcidale signalen en zelfverwonding - preventie](#). Deze PRO.-pagina is gericht naar scholen, maar is evenzeer van toepassing op internaten. We bekijken de mogelijkheid tot preventieve aanpak, het opvangen en herkennen van signalen, de mogelijkheid van eventuele ondersteuning door het CLB, doorverwijzing, het verbreden van een netwerk met externe deskundigen, het opstellen van stappenplannen.

Op de PRO.-pagina wordt de 'begeleider' vaak genoemd en rechtstreeks aangesproken. Maar wie bedoelen we daarmee? We gaan ervan uit dat in elk internaat de zorgvragen worden opgenomen door de individuele opvoeder en/of de directeur, eventueel in samenwerking met de school en het CLB en/of andere externe instanties.

In de visietekst op zorg geven we aan dat zorg niet enkel de internen betreft. Een zorgzaam internaat heeft ook aandacht voor het welbevinden van het personeel. Het is goed voor ogen te houden dat ook personeelsleden worstelen met de problematiek van depressie, angst enz.

De lezer mag zich niet beperken tot de aandachtspunten met betrekking tot de begeleiding van internen met zelfverwondend gedrag, depressie en suïcidaal gedrag. Al te vaak zal blijken dat de begeleider zelf geen oplossing kan aanreiken. Ook een diagnose stellen vraagt een specifieke deskundigheid. Het inroepen van deskundige hulp of doorverwijzing naar professionele hulpverleners zal eerder de regel dan de uitzondering zijn.

Maar hier knelt het schoentje. Op dit ogenblik volstaat het externe hulpverleningsaanbod niet. De internaten worden dan ook geconfronteerd met lange wachtlijsten voor externe opvang van jongeren. Dat vraagt geduld en, samen met de externe partners, de nodige creativiteit om voorlopige oplossingen te bedenken.

Voor meer informatie of specifieke problematieken verwijzen we door naar Dienst Lerenden (Katrien Bressers - 02 507 07 25) of Team Internaten (Barbara Vrijdags - 02 507 07 19).

11.4 Wat zijn deontologische en juridische aspecten bij de ondersteuning van jongeren met moeilijkheden?

Een internaat is een gezinsaanvullende omgeving en in sommige gevallen, bijvoorbeeld bij geplaatste jongeren, een gezinsvervangende omgeving. Jongeren zullen hun moeilijkheden soms delen met mede-internen of internaatsmedewerkers. Hoe gaan ze om met suïcidale signalen? Soms krijgen ze die via elektronische communicatie (e-mail of sms bijvoorbeeld) tijdens het weekend/vakanties.

De begeleiding van jongeren met dergelijke moeilijkheden vraagt heel wat inspanning. We bekijken nu vooral hoe je kunt handelen in crisissituaties.

Het algemeen kader van waaruit die vraag moet worden benaderd, is terug te vinden in de mededeling [Enkele deontologische en juridische aspecten van leerlingenbegeleiding in het gewoon secundair onderwijs](#).

11.5 Hoe omgaan met elektronische communicatie tussen internen en internaatsmedewerkers in moeilijke situaties?

Wanneer je directe signalen krijgt dat een jongere met negatieve gedachten zit, dan kun je onmiddellijk met hem in gesprek gaan. Moeilijker is het als medewerkers via gsm of andere elektronische communicatie alarmerende berichten krijgen. Internaten hebben doorgaans goede afspraken omtrent het uitwisselen van contactgegevens tussen internen en internaatsmedewerkers. Dat kan gaan van een absoluut verbod tot richtlijnen om contact te houden met internen, bv. via sociale media. Ook kan een internaat bepalen dat internen enkel met de hoofdropvoeder of één welbepaald contactpersoon kunnen communiceren. Het staat elk internaat vrij om zelf regels en afspraken te bepalen.

We raden je aan om omtrent crisissituaties duidelijke interne afspraken te maken. Bij een potentiële zelfmoord, of het melden van gedachten of intenties daartoe neemt de gecontacteerde begeleider best steeds onmiddellijk contact op met de directeur en/of de preventie-adviseur.

Soms zal het gebeuren dat een vraag om hulp een directe respons of interventie vereist van politie- of ambulancediensten. De plicht om hulp te verlenen valt onder de wettelijke plicht om hulp te verlenen aan personen in gevaar, die hieronder verder wordt verklaard.

11.6 In hoeverre is het internaat aansprakelijk?

Naast een strafrechtelijke aansprakelijkheid wegens het niet verlenen van hulp aan personen in gevaar bestaat ook het risico dat een benadeelde (bv. de ouders van de intern) een burgerlijke vordering instelt op basis van art. 1382 e.v. van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek bepalen dat een daad of nalatigheid, waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, ertoe leidt dat de schuldige daarvoor de schade moet vergoeden.

Art. 1383 B.W. verduidelijkt de situatie voor schade ontstaan doordat iemand niet handelt. Bij burgerlijke aansprakelijkheid zijn drie elementen van belang, met name:

- een fout (daad, nalatigheid, onvoorzichtigheid)
- schade
- een oorzakelijk verband tussen de fout en de schade.

We kunnen geen volledig overzicht van mogelijke aansprakelijkheden en de toepassingsvoorwaarden geven. Voor dit hoofdstuk is het belangrijk aan te duiden dat het niet verlenen van hulp aan een persoon in nood soms kan leiden tot aansprakelijkheid.

11.7 Wat houdt hulpverleningsplicht aan personen in gevaar in?

Iedereen is wettelijk verplicht om hulp te bieden aan een persoon die in groot gevaar verkeert, indien men ervan op de hoogte is. Bewust geen hulp bieden, kan onder bepaalde voorwaarden vallen onder de noemer ‘schuldig verzuim’ en is strafbaar.¹⁶ Een rechter zal steeds rekening houden met de concrete omstandigheden. De verschillende bestanddelen van het misdrijf zijn:

- het bestaan van een groot gevaar
- opzettelijk verzuimen aan het verlenen van hulp

¹⁶ Het misdrijf schuldig verzuim is opgenomen in art 422bis van het Strafwetboek.

- wijze van hulpverlening, men hoeft uiteraard zichzelf niet in gevaar brengen
- het al dan niet minderjarig-zijn van het slachtoffer als verzwarende omstandigheid.

11.7.1 Hulp

De hulp die moet geboden worden, zal de hulp zijn die op dat ogenblik als de meest doeltreffende wordt ingeschat. Er zijn vele mogelijkheden: een gesprek met de intern, eerste hulp bij ongevallen, het verwittigen van de directie, van de ouders, een melding aan gespecialiseerde instanties, een klacht of melding bij de gerechtelijke instanties, enz. De verleende hulp moet zo doeltreffend mogelijk zijn op dat moment. De hulpverleningsverplichting wordt niet doorgetrokken tot in het extreme: zo moet je jezelf niet in gevaar brengen. Ook als de betrokkene rechtmatig kon geloven dat het verzoek tot hulp niet ernstig was of de situatie niet zo gevaarlijk was, zal dat niet leiden tot aansprakelijkheid.

11.7.2 Groot gevaar

De persoon die beschermd wordt, moet zich bevinden in een toestand van groot fysisch gevaar. Er kan geen schuldig verzuim zijn als een intern met ernstige morele problemen kampt, zonder dat er aanwijzingen zijn van een concreet fysisch gevaar. Het begrip 'groot gevaar' is een bijzonder vaag begrip, dat door de wet verder niet wordt verduidelijkt. Het laat de rechter toe om een ruime afweging te maken. Volgende bestanddelen zijn van belang om een toestand van 'groot gevaar' te beoordelen:

- **ernstig:** de intern verkeert in een toestand waarin hij aangetast wordt of dreigt te worden in zijn persoonlijke integriteit, zijn vrijheid of zijn eerbaarheid; het is daarbij irrelevant dat die zelf worden toegebracht (zelfverminking, zelfmoord) en evenmin nodig dat de intern in letterlijke bewoordingen dreigt met zelfmoord. Indien de reële kans op een wanhoopsdaad afgeleid kan worden uit een bericht of gesprek, kan dat element 'ernst' als bewezen worden gezien.
- **reëel:** er moet een feitelijke toestand van reëel groot gevaar bestaan. Dat is niet noodzakelijk een doodsgevaar, maar toch een gevaar voor een ernstige aanslag op de gezondheid van een persoon. Een mogelijk of een eventueel gevaar volstaat niet.
- **actueel:** de intern moet vandaag rechtstreeks in een groot gevaar verkeren. Een gevaarsituatie in het verleden, hoe langdurig en ernstig ook die vandaag niet meer bestaat, kan niet leiden tot schuldig verzuim.

De situatie waarin een persoon op het punt staat om een wanhoopsdaad te plegen, zeker een kwetsbare jongere, kan als een toestand van groot gevaar worden aanzien. In dat geval zou de strafrechter kunnen nagaan of de suïcidale signalen zo ernstig waren dat er sprake was van een groot gevaar. De feiten moeten daarbij steeds worden nagegaan. De perceptie van de ernst van de dreiging in hoofde van

een begeleider hangt af van vele elementen, zoals herhaling van de intenties, eerdere zelfmoordpogingen of zelfverminking of eerdere interventies zonder noodzaak.

Concreet toegepast op de beschreven feitelijkheden, toetst de rechter de reactie van de begeleider aan hoe een normaal en voorzichtig begeleider behoort te reageren op bepaalde feiten.

12 Pesten

12.1 Hoe kan een internaat proactief een antipestbeleid uitbouwen en hoe gaat het internaat om met acute situaties van (cyber)pesten?

Meer info vind je op de PRO.-pagina [Pesten en de aanpak van pesten](#). Een pestsituatie op het internaat heeft uiteraard een nog grotere impact op kinderen en jongeren dan pesten op school, omdat de internen gedurende de hele schoolweek in dezelfde gemeenschap verblijven.

Op deze PRO.-pagina geven we een maatschappelijke en juridische begripsomschrijving van (cyber)pesten en steaming en zetten we uiteen hoe een preventief beleid er kan uitzien. Daarnaast geven we aan hoe het internaat kan omgaan met acute situaties van pesten. Verder geven we tips rond vorming en literatuur bij dat thema.

Een antipestbeleid uitwerken maakt integraal deel uit van de sociale ontwikkeling van internen die een internaat wil bevorderen. Inzetten op een verbindend klimaat is daarbij essentieel.

Internaten die geconfronteerd worden met een ernstige situatie van pesten, kunnen contact opnemen met de Dienst Lerenden - Katrien Bressers (katrien.bressers@katholiekonderwijs.vlaanderen of 02 507 07 25).

13 Samenwerking met jeugdhulp

Een aantal kinderen en jongeren in onderwijsinternaten zijn toegeleid door jeugdhulp. Meestal gaat het over een specifieke actie via het Ondersteuningscentrum Jeugdhulp (OCJ). Daarnaast kan het ook over gerechtelijke hulpverlening gaan. Deze hulpverlening wordt door een jeugdrechter opgelegd. De jeugdrechter bepaalt welke hulpverlening aangewezen is en hoelang die zal duren. Hij wordt daarin bijgestaan door de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp (SDJ).

Onderwijs en Welzijn hebben stappen ondernomen om de samenwerking tussen onderwijsinternaten en jeugdhulp te verbeteren en te versterken.

Het decreet onderwijsinternaten (art 14) legt de procedure vast voor de inschrijving in een onderwijsinternaat via jeugdhulp om ervoor te zorgen dat de samenwerking op een kwaliteitsvolle manier vorm krijgt.

Daarnaast ontvangt elke regionale Eén Gezin één Plan (1G1P) in Vlaanderen en Brussel sinds 1 januari 2024 een budget van Welzijn om de samenwerking tussen onderwijsinternaten en welzijnspartners in het eigen werkingsgebied te verbeteren. Doelstelling is te komen tot een kwaliteitsvolle aanmelding en intake en de noodzakelijke ondersteuning te realiseren van kinderen en jongeren die via een jeugdhulpverleningsbeslissing verblijven in een onderwijsinternaat.

Eerst en vooral is een kwaliteitsvolle aanmelding belangrijk. De toeleider (OCJ, SDJ) neemt contact op met het internaat waarbij er vanuit een open dialoog en duiding bij de zorgnoden van het kind beslist wordt of er kan overgegaan worden tot een inschrijving. Daarbij hou je rekening met het beroepsgeheim van de jeugdconsulent. Er kan bekeken worden in hoeverre het internaat een geschikte ondersteunende rol kan spelen bij de ondersteuning en het traject van de jongere.

De partners motiveren waarom er eventueel niet kan worden overgegaan tot een inschrijving.

Bij de aanmelding in het internaat wordt dan een gezamenlijke inschaling gemaakt van de kinderen en jongeren door de betrokken partners: traject 1 (het verblijf in het internaat volstaat), traject 2 (er is bijkomende ondersteuning nodig vanuit jeugdhulp) of traject 3 (er is een sense of urgency om een doeltreffender ondersteuning te zoeken).

Na de aanmelding volgt er een intakegesprek met het kind en de ouders en de nodige betrokken partners waarbij een afsprakenkader (in alle trajecten) en eventueel een ondersteuningsplan (enkel in traject 2 en 3) worden vastgelegd en ondertekend. Pas daarna worden het reglement en het contract ondertekend waardoor de inschrijving tot stand komt.

De overheid legt de minimale inhoud van het afsprakenkader en het ondersteuningsplan vast alsook de minimale actoren die betrokken moeten worden bij de inhoud en de partners die ondertekenen. Omwille van de herkenbaarheid door alle actoren, hebben de netten één gezamenlijk model afsprakenkader en ondersteuningsplan (AKOP) voorzien: [model afsprakenkader en ondersteuningsmodel](#) . De afsprakenkaders zullen vanaf 1/2/2026 bepalend zijn voor de extra omkaderingsrekeneenheden (ORE) die het internaat zal krijgen voor deze doelgroep.

Als het internaat na een gerealiseerde inschrijving kennisneemt van jeugdhulpverlening die al bestaat op het moment van de inschrijving, wordt alsnog binnen een periode van twintig kalenderdagen een afsprakenkader en ondersteuningsplan opgemaakt en ondertekend. Als er geen afsprakenkader en ondersteuningsplan vastgelegd kan worden, wordt de intern automatisch uitgeschreven.

Een afsprakenkader en ondersteuningsplan wordt ook opgemaakt als de noodzaak tot jeugdhulpverlening ontstaat na de inschrijving. Het afsprakenkader en ondersteuningsplan worden geëvalueerd en aangepast als door een wijziging van de hulpvraag van de intern er substantieel meer of minder bijkomende ondersteuning nodig is.

Als er geen afsprakenkader en ondersteuningsplan vastgelegd kunnen worden, wordt de inschrijving van de intern beëindigd op 30 juni van het lopende schooljaar.

In het afsprakenkader wordt opgenomen op welke frequentie er geëvalueerd wordt en welke termijn men voor ogen heeft. De consulent van een OCJ zal het verloop van de plaatsing tussentijds evalueren. Bij plaatsing vanuit de jeugdrechtbank zal de consulent tussentijds het verloop van de maatregel evalueren en daarover rapporteren aan de jeugdrechter. Jaarlijks wordt een zitting georganiseerd waarbij de jeugdrechter een uitspraak doet over de ondertoezichtstelling en de lopende maatregel.

Een onderwijsinternaat kan steeds terecht bij de contactpersoon van 1G1P van de eerstelijnszone waarin het internaat zich bevindt bij vragen rondom de ondersteuning van een kind of jongere.

Informatie over de werking van jeugdhulp vind je op www.opgroeien.be.

13.1 Heeft een internaat na de tussenkomst van een rechter de plicht tot opname?

Een internaat voert een kwaliteitsvol inschrijvingsbeleid, rekening houdend met de context van het internaat en waar nodig en haalbaar, eventueel met redelijke aanpassingen.

Een jeugdrechter kan een gewoon onderwijsinternaat nooit verplichten tot opname. Als de directeur oordeelt dat de plaatsing de belangen schaadt van de reeds aanwezige internen (bv. overschrijding van de draagkracht), dan kan dat in principe steeds geweigerd worden. Het internaat moet wel motiveren waarom het niet kan overgaan tot een inschrijving. In de praktijk moet men op constructieve wijze meedenken aan oplossingen binnen het jongerenwelzijnslandschap. De afweging is niet steeds gemakkelijk te maken en de druk op het geheel van internaten in Vlaanderen stijgt merkbaar.

13.2 Is er een specifieke procedure voor geplaatste jongeren?

Een plaatsing die door een jeugdrechter wordt bevolen, valt vaak te situeren in een halfopen of gesloten instelling. Die instellingen vallen buiten het domein van dit document en zijn gebonden aan een specifiek wettelijk kader. Voor een plaatsing in een onderwijsinternaat gelden de bovengenoemde decretale bepalingen uit het decreet onderwijsinternaten (art 14).

Het internaat is de leefwereld van de geplaatste jongere. Opdat een jeugdrechter een correcte maatregel kan nemen in het belang van de jongere, is het essentieel dat het internaat tussentijds goed communiceert met de consulent (Ondersteuningscentrum Jeugdzorg of OCJ/Sociale Dienst Gerechtelijke Jeugdhulp of SDJ), de jeugdrechtbank en met de ouders over het verloop van het verblijf, over het welbevinden en de ontwikkeling van het kind en over belangrijke zaken die zich voordoen. Dat impliceert dat ook incidenten, genomen tuchtmaatregelen en dergelijke meer onmiddellijk en correct worden meegedeeld.

13.3 Is het internaat verantwoordelijk voor het kind/de jongere in de weekends en vakantieperiodes? Wat met het domicilieadres?

Indien de jongere niet wordt toevertrouwd aan het internaat gedurende de weekends/vakantie, dan is het internaat op die momenten niet verantwoordelijk. De verantwoordelijkheid ligt op dan bij de persoon waaraan de jongere wordt toevertrouwd: ouders, grootouders, crisisopvang ...

Dat geldt zowel bij opvolging door een OCJ als door een SDJ.

Hoewel in theorie het domicilie van de jongere op het adres van het internaat kan geplaatst worden valt dit ten zeerste af te raden. De juridische gevolgen zijn ingrijpend. Sommige internaten die met geplaatste jongeren werken hebben een kader waarbinnen dit mogelijk is. Het valt echter enkel te overwegen na een grondige voorafgaande analyse van de risico's.

Een duidelijke moeilijkheid kan ontstaan bij orde- en tuchtmaatregelen. Het internaat stuurt de jongere naar huis bij een tijdelijke uitsluiting, bijvoorbeeld. Maar als het officieel domicilieadres het internaat zelf is, dan is een uitsluiting de facto onmogelijk.

Het Vlaams Woninghuurdecreet is niet van toepassing op een internaatscontext. Het gaat immers niet om een bestendige huursituatie zoals een gehuurde woning/appartement/... die als gezinswoning en domicilieadres wordt gebruikt.

13.4 Wat met de (definitieve/tijdelijke) uitsluiting van geplaatste jongeren?

Een internaat dat een intern aanvaardt die onder toezicht staat van de jeugdrechtbank, kan nog steeds die intern tijdelijk of definitief uitsluiten, tenzij met de rechtbank een andere manier is afgesproken om orde- en tuchtmaatregelen op te leggen. Het reglement is nog steeds van toepassing, ongeacht de plaatsing.

De rechtbank kan een internaat evenwel niet dwingen om een definitief uitgesloten jongere terug te nemen. Indien de intern zelfs de zwaarste sanctie op die wijze zou ontlopen, heeft het internaat helemaal geen afdwingbare sancties om orde en tucht te bewaren.

Overleg tussen de betrokken actoren is cruciaal. Het internaat moet tijdig signaleren dat het moeilijk loopt, zodat de consulent samen met de betrokkenen de nodige stappen kan zetten bv. door gesprek te voeren met de minderjarige en de ouders, of op zoek te gaan naar een crisisplaats indien de jongere niet naar huis kan. Door tijdig te signaleren kunnen we proberen een uitsluiting te vermijden of er tijdig op te anticiperen. Uiteraard moeten alle partijen streven naar een oplossing waarbij een jongere niet opeens op straat staat. In dialoog gaan is een blijvend streven en dat steeds met het belang van de minderjarige voor ogen.

Plaatsing verhindert niet dat het ouderlijk gezag wordt uitgeoefend. Indien er geen ouders meer betrokken zijn, zal de rechtbank een voogd aanstellen die het gezag uitoefent.

13.5 Wat met uitgaanspermissies voor een geplaatste jongere?

Goede afspraken met de jeugdrechtbank zijn essentieel. Doorgaans zal de jeugdrechtbank in de maatregel of het vonnis dat de plaatsing beveelt, bepalen wat de intern mag en niet mag. Dat moet steeds geval per geval gevraagd worden aan de jeugdrechter/consulent en besproken worden met de ouders.

Afhankelijk van de situatie moeten het internaat en meer specifiek de directeurs en begeleiders ook een inschatting maken wat in het belang van de jongere is en wat niet. Niet elk aspect van het dagelijks leven kan geregeld worden in een geschreven maatregel van de jeugdrechtbank. Het kan ook voorvallen dat de jongere meerderjarig wordt tijdens het schooljaar. In principe tekent vanaf dan de meerderjarige intern zelf zijn uitgaanspermissies. Dat kan problematisch zijn en dus anticipeert men best ruim voor de 18e verjaardag welke afspraken men daarover zal maken.

13.6 Wat met jongeren die niet worden afgehaald of die onverwachts niet naar huis kunnen?

Doorgaans is bij een dergelijke situatie niemand van ouders of voogd bereikbaar, anders kan met hen meteen naar een oplossing worden gezocht. Wettelijk is er niets voorzien. Een intern onbegeleid laten vertrekken, kan enkel indien het een meerderjarige betreft, en dan nog moet het internaat een correcte inschatting maken. Een minderjarige blijft onder de toezichtsplicht vallen van het internaat totdat die kan worden overgenomen.

In dergelijke situaties is het nodig om oplossingsgericht te denken. De politie kan worden ingeschakeld, maar heeft niet de plicht om in te staan voor toezicht, opvang of transport van de intern.

14 Privacy en camerabewaking

14.1 Hoe kan het internaat een privacybeleid uittekenen?

Internaten verwerken persoonsgegevens en moeten bijgevolg aan de regelgeving inzake privacy voldoen. De Algemene Verordening Gegevensbescherming legt een aantal voorwaarden op. Zo mogen persoonsgegevens enkel voor welbepaalde gerechtvaardigde doelen verwerkt worden, mag het internaat niet te veel persoonsgegevens verwerken, moet men transparant zijn over welke gegevens men verwerkt, bewaart men de persoonsgegevens niet langer dan nodig en beschermt men de gegevens door het nemen van de nodige technische en organisatorische maatregelen. Het internaatsbestuur moet kunnen aantonen dat ze die principes naleeft.

Je maakt dan ook best een privacybeleid. Op de website www.privacyopschool.be worden voorbeelden gegeven hoe het internaat dat kan doen.

Men moet zeker een privacybeleid en een register van verwerkingen aanleggen. Is het internaat aan een school verbonden, dan neemt men daarvoor best contact op met het aanspreekpunt informatieveiligheid van de school. Uitgebreidere informatie en voorbeelddocumenten vind je via onze PRO site: [Privacy](#). Welke persoonsgegevens mogen worden opgevraagd? Voor welke gegevens is toestemming nodig? Mag een internaat foto's of videobeelden publiceren?

In de eerste plaats moet het internaat bekijken waarom het persoonsgegevens verwerkt. Voor de inschrijving vraagt men een aantal persoonsgegevens op: naam, adres, school, geboortedatum ... Vraag enkel die gegevens op die je nodig hebt. Niet meer, niet minder.

Verwerkt het internaat ook medische gegevens, dan is expliciete toestemming nodig. Het internaat kan met andere woorden niet verplichten dat een ouder een medische vragenlijst invult vooraleer een intern ingeschreven wordt. Je mag die gegevens wel opvragen, maar je dient er dan expliciet ook bij te vermelden dat de intern (of de ouders) zelf toestemming geeft dat het internaat die gegevens verwerkt in het belang van de begeleiding en opvoeding van de jongere.

Wil het internaat ook beeldmateriaal publiceren, dan heeft het daar toestemming voor nodig. Specificeer in de toestemming duidelijk waarvoor je het beeldmateriaal gebruikt. Er is een verschil tussen het gebruik van een foto voor een interne afgeschermdede website of voor een regionale affichecampagne. Toestemming is daarbij een actieve handeling en moet aantoonbaar zijn.

14.2 Mag een kopie van de identiteitskaart van de intern worden gevraagd?

Niet elke intern heeft een identiteitskaart. Die is pas verplicht vanaf 12 jaar. Een aantal internen zullen beschikken over een Kids-ID.

Een officieel document zoals de identiteitskaart vormt een bewijsstuk waarmee een internaat onder andere ook de correcte schrijfwijze van de naam heeft. De ouder in kwestie zal overigens ook een identiteitskaart moeten voorleggen (niet: laten kopiëren) omdat zo kan worden gecontroleerd of het wel degelijk om de ouder van de intern gaat.

De identiteitskaart kopiëren wordt ook door de gegevensbeschermingsautoriteit afgeraden. Je mag dus via de identiteitskaart checken of de gegevens van de intern correct zijn, het is niet nodig om een kopie te nemen. Maar het is ook niet verboden.

De vereisten van rechtmatigheid en proportionaliteit moeten worden nageleefd. Zo staat er te veel informatie op de identiteitskaart. Een internaat moet bijvoorbeeld niet beschikken over het rijksregisternummer of identiteitskaartnummer van de intern.

In elk geval is het geheel van gegevens op de ID-kaart vertrouwelijke informatie, die als dusdanig moet behandeld worden.

14.3 Mogen camera's geïnstalleerd worden in het internaat? Op welke plaatsen en wat zijn de voorwaarden?

Wat is het doel van de camera's? Als het louter ter bescherming van goederen en personen is (bijvoorbeeld ter preventie van diefstal in de fietsenberging), geldt de camerawet. Zo moet het internaat de camera aangeven bij de politie (www.aangiftecamera.be), een pictogram hangen dat aangeeft dat er camerabewaking is en in het register voor verwerkingen de camerabewaking opnemen.

Natuurlijk kan het internaat ook camera's hangen om te controleren of kinderen 's nachts niet door de gangen lopen of op andere kamers binnengaan. De doelstelling van die camera's is totaal anders dan die van bewakingscamera's. De camera's moeten aan de privacywetgeving voldoen en omdat ook personeel gefilmd wordt tijdens arbeidsmomenten, moet je ook rekening houden met cao 68.

Volgens cao 68 mag je camera's enkel gebruiken:

- voor de controle van veiligheid en gezondheid van de werknemer
- voor de bescherming van de goederen van de onderneming
- om de organisatie van het werk te evalueren en te verbeteren
- om het werk van de werknemer te controleren.

Het internaat moet rechtvaardigen waarom het camera's gebruikt. Dat moet transparant gecommuniceerd worden met het personeel en de internen. Plaats de camera's zo dat de camera's noch beelden opleveren die de intimiteit van een intern schenden, noch gericht zijn op het inwinnen van informatie over de filosofische, religieuze, politieke, syndicale gezindheid, etnische of sociale origine, het seksuele leven of de gezondheidstoestand.

Voor meer informatie omtrent 'privacy' kun je contact opnemen met Gino De Meester (gino.demeester@katholiekonderwijs.vlaanderen) of 02 507 08 12.

15 Redelijke aanpassingen in het internaat

15.1 Moet een internaat, net zoals een school, de afweging over redelijke aanpassingen maken? Welke aanpassingen zijn redelijk en welke niet?

De wetgeving rond het M-decreet die van toepassing is op scholen, is niet van toepassing op internaten. Het M-decreet bevat het woord 'internaat' niet. Het internaat moet die strengere regelgeving dus niet volgen.

Het is dus allerm minst verplicht dat een internaat zou voorzien in redelijke aanpassingen of op dezelfde wijze als een school een afweging moet maken. Toch valt het aan te raden om een inschrijving niet zonder meer af te wijzen omdat de aanpassingen voor een intern met een beperking onredelijk zou zijn. In het kader van een verbindend klimaat op het internaat maakt het personeel (het bestuur?) de afweging best goed onderbouwd, waarna het personeel, in samenspraak met de ouders en als die matuur genoeg is, de intern zelf, beslist of het verblijf op internaat realistisch is. Zie ook punt 'inschrijving'.

Om tot een inclusievere maatschappij te komen, zijn er concrete aanpassingen nodig om de barrières op te heffen die de betrokkene, door het samenspel van zijn beperking en omgevingsfactoren, ondervindt in zijn participatie aan de samenleving. Een beperking is immers een afstemmingsprobleem. Die aanpassingen moeten uiteraard binnen de grenzen van de redelijkheid liggen. Ze mogen geen onevenredige belasting betekenen voor het internaat.

Een verdere duiding bij redelijke aanpassingen op internaten vind je in de mededeling [Redelijke aanpassing in internaten](#).

16 Relaties en seksualiteit

16.1 Hoe kijken we ontwikkelingsgericht naar het thema relaties en seksualiteit op internaat?

Kinderen en jongeren ontwikkelen zich op alle fronten, ook seksueel. Die ontwikkeling stopt niet aan de schoolpoort en zal zeker doorlopen tijdens hun verblijf in het internaat.

Wat willen we de internen leren en meegeven op het vlak van relaties en seksualiteit? Hoe maken we hen zo weerbaar mogelijk? Hoe bereiden we hen voor op een volwassen leven dat voldoening schenkt? Ontwikkeling wil ook zeggen: nood hebben aan ondersteuning en begeleiding. Internaten reageren dikwijls afwijzend op elke vorm van seksueel gedrag, vanuit het principe dat dergelijk gedrag tegen de leefregels is. Wat vaak ook meespeelt, is een vrees voor escalatie. Het is belangrijk om op een positieve manier aandacht te geven aan het thema relaties en seksualiteit. Voor de jongeren zelf is het themanummer één. Een internaat biedt een gezinsaanvullende context aan. Jongeren leven samen en komen veel in contact met elkaar, ook buiten de schoolse sfeer. In de contacten met leeftijdsgenoten en andere jongeren vinden zij mogelijkheden om te experimenteren en te leren.

Belangrijke vragen zijn dus:

- Wat willen we de internen leren en meegeven?
- Hoe kunnen we problemen en incidenten zo veel mogelijk voorkomen?
- Hoe reageren we op incidenten?
- Hoe bevorderen we het emotioneel en lichamelijk welbevinden van internen?

16.2 Kader van seksuele ontwikkeling

Een belangrijk kader om te werken met kinderen en jongeren is het kader van hun ontwikkeling. De seksuele ontwikkeling loopt levenslang door en heeft drie domeinen:

- **Lichamelijkheid:** het eigen lichaam leren kennen, anderen verkennen, grenzen leren voelen en respecteren, inclusief het seksueel functioneren.
- **Sekse, gender en seksuele oriëntatie:** de eigen sekse leren kennen, gender ontwikkelen, rollen opnemen en seksuele oriëntatie ontwikkelen.
- **Relaties en intimiteit:** hechting, vriendschap, relaties, gezinsrelaties.

Ontwikkeling is een leerproces. Fouten maken is inherent aan ontwikkelen. Kinderen en jongeren zullen dus ook op dit terrein fouten maken, bijvoorbeeld door grensoverschrijdend gedrag te vertonen. Belangrijk is om de kinderen en jongeren te helpen leren uit hun fouten.

Bij een gezonde seksuele ontwikkeling hoort experimenteren en ontdekken. Belangrijk in dat verband is de vraag: wat kan er binnen de muren van het internaat? Welke privacy hebben internen nodig? Hebben we voldoende oog voor de ontwikkelingsnoden van de internen?

Als experimenteergedrag over de grens gaat, is een gerichte aanpak nodig.

16.3 Het rechtenkader

Een belangrijk kader om naar het (seksuele) gedrag van jongeren te kijken is het rechtenkader: [Kinderrechten](#).

Welke rechten van de jongere kunnen en willen wij als internaat garanderen en ondersteunen? Kunnen we vertrekken vanuit een rechtenperspectief?

Wat kunnen we wel en niet toelaten? Is het mogelijk te zorgen voor:

- voldoende privacy
- voldoende vrije tijd
- informatie op maat
- persoonlijke begeleiding en opvang
- recht op bescherming.

16.4 Waarom is het uitwerken van een beleid rond lichamelijke en seksuele integriteit aan te raden?

Vanuit Katholiek Onderwijs Vlaanderen raden we aan om een beleid uit te werken rond lichamelijke en seksuele integriteit. Een dergelijk beleid omvat een korte visie op het thema:

- Hoe kijken we in het internaat naar jongeren en hun seksuele ontwikkeling?
- Wat vinden wij onze opdracht op dit terrein?

Hoe wordt die visie vormgegeven in afspraken, infrastructuur, begeleiding en coaching? Die visie vormt onderdeel van een beleid, dat het geheel vormt van afspraken, reglementen, methodieken enz. Werken met een beleid geeft een aantal voordelen:

- Voor alle betrokkenen (internen, medewerkers, ouders ...) is het duidelijk wat wel en niet kan.
- Het zorgt voor een meer eenduidige aanpak.
- Alle betrokkenen weten waar ze terecht kunnen met vragen, klachten ...

Bij het uitwerken van dit soort beleid kun je gebruik maken van Grenswijs ([Grenswijs.be](#)).

Het kwaliteitsbeleid moet antwoorden op vragen zoals:

- Hoe kunnen we op een positieve, ontwikkelingsgerichte manier aan relationele en seksuele opvoeding doen in het internaat?
- Wat willen we de internen bijbrengen op dit terrein?
- Hoe handelen we bij relaties tussen internen?

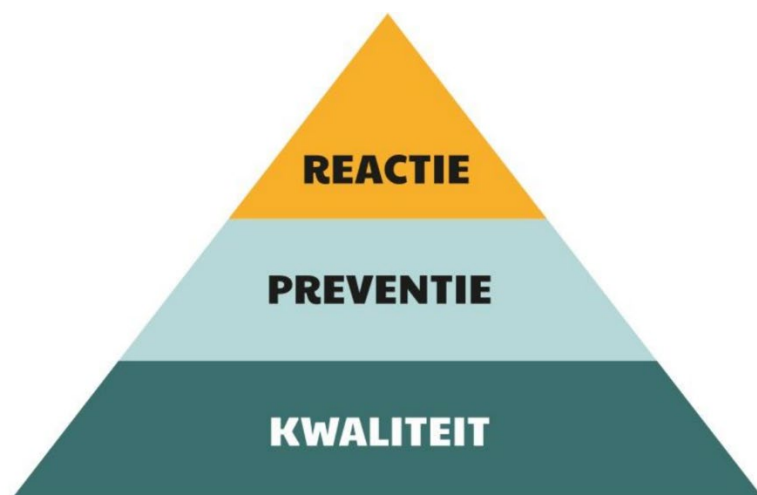
Het preventiebeleid moet antwoord geven op vragen zoals:

- Hoe maken we internen weerbaar
- Welke controle is nodig?
- Hoe zorgen we voor veilige infrastructuur?

Het reactiebeleid moet antwoord bieden op vragen zoals:

- Hoe moeten we reageren op incidenten?
- Waar kan ik terecht met een klacht?

Op elk niveau is het belangrijk om na te denken over de vereiste competenties in de teams en over de te voeren communicatie (intern en extern).

We lichten deze drie niveaus even kort toe

16.5 Kwaliteitsbeleid: wat hebben internen nodig als bouwstenen voor een kwalitatief leven?

Het is dus aangewezen om in de visie en het beleid van de werking van het internaat ook aandacht te besteden aan hoe het internaatsteam kijkt naar het thema relaties en seksualiteit. Welke boodschappen wil je aan de leerlingen meegeven? Welke boodschappen geef je ze echt mee? Werk je vanuit een rechtenkader? Hebben de internen daar inzage in? En de ouders? Aan wiens zijde sta je bij eventuele conflicten tussen ouders en kinderen? Wiens rechten verdedig je?

Welke privacy bied je de internen? Is controle de belangrijkste drijfveer van je werking of is er ook ruimte voor autonomie van de jongeren? Wat kan er wel binnen het internaat?

Hoe ga je bijvoorbeeld om met nieuwe media? Hoe maak je de internen online weerbaar?

Enkele aandachtspunten bij de uitwerking van een kwaliteitsbeleid zijn:

- Hoe houden we hoe we rekening met het rechtenkader?
- Hoe is ons beleid afgestemd op de seksuele ontwikkeling van internen?
- Hoe begeleiden we internen op vlak van relaties en seksualiteit?

16.6 Het belang van relationele en seksuele vorming (RSV)

Het internaat zal meestal geen formele RSV (lessen, vormingspakket) organiseren. Maar in de dagelijkse contacten worden wel veel informele boodschappen doorgegeven, over mannen en vrouwen, holebi's, mensen met een andere huidskleur enz. Ook dat is RSV. En het is belangrijk om die informele boodschappen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen.

RSV heeft drie doelstellingen die we best positief benaderen:

- de seksuele ontwikkeling ondersteunen en begeleiden
- waarden en normen leren (met het oog op maatschappelijke participatie)
- preventie van risico's

16.7 Preventiebeleid: hoe kunnen we preventief werken?

Hoe kun je als internaat ervoor zorgen dat je internen zo veilig mogelijk in het internaat kunnen verblijven? Welke controle is daarvoor nodig? Hoeveel autonomie krijgen de internen? Welke competenties heeft het personeel nodig? Welke kennis en competenties hebben internen nodig? Wat moeten de internen weten, voelen en kunnen om weerbaar in het leven te staan? Aan welke competenties moet het internaat mee werken? Hoe organiseer je infrastructuur en accommodatie zo dat er voldoende privacy is, en toch ook de vereiste controle?

- Welke regels en afspraken zijn nodig?
- Welk toezicht organiseer je en is nodig?
- Hoe richt je ruimtes in en garandeer je privacy?

16.8 Reactiebeleid: hoe ga je om met incidenten? Aan wie kunnen incidenten gemeld worden? Hoe verloopt de opvolging? Wat moeten betrokkenen leren uit incidenten? Hoe schat je de ernst van een incident in? (zie ook punt ‘grensoverschrijdend gedrag’)

16.8.1 Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag (SGG)

Seksueel grensoverschrijdend gedrag kan voorkomen tussen leerlingen onderling, tussen personeel en leerlingen, en tussen leerlingen en externen die niet verbonden zijn aan het internaat. De afhandeling van incidenten verschilt naargelang de betrokkenen.

16.8.2 SGG tussen internen onderling

Inschatten van incidenten gebeurt door criteria af te toetsen. Er is een verschil tussen twee internen die de regels overtreden door samen op de kamer te zitten, en met onderlinge toestemming op een privé plek seksuele handelingen stellen en twee internen waarbij de ene de andere dwingt om handelingen te stellen.

Doelstellingen zijn:

- evalueren van gedrag
- gesprek aangaan met kinderen en jongeren
- pedagogisch reageren.

Criteria die best gehanteerd worden:

- Is er toestemming?
- Is er vrijwilligheid?
- Is er gelijkwaardigheid?
- Is het gedrag gepast voor de leeftijd?
- Is het gedrag gepast voor de context?
- Wat is de impact voor de betrokkenen?

Maar het kan het ook omschreven worden op basis van wat een internaat moreel goed acht. Daarvoor moet het internaat bepalen welke criteria van belang zijn en in hoeverre het gedrag daarvan afwijkt.

Meer info en ondersteuning hierover vind je op: [Reageer op grensoverschrijdend gedrag met het Grenswijs ernstinschattend systeem | Grenswijs](#) of via [Wat is het Sensoa Vlaggensysteem? | Sensoa](#)

16.8.3 SGG tussen personeel en internen

SGG tussen een volwassene en een intern is altijd zeer ernstig omwille van een mogelijk misbruik van de gezagsrelatie. De afhandeling zal juridisch anders zijn.

Vanuit Katholiek Onderwijs Vlaanderen raden wij aan om een handelingsprotocol op te stellen voor de afhandeling van meldingen SGG. Wie moet ingelicht worden? Wie neemt beslissingen? Inspiratie kun je halen uit het Raamwerk Seksualiteit en Beleid versie Onderwijs (www.sensoa.be). Je vindt de info vanaf pagina 71. Het schema op p. 73 kan ingevuld worden met concrete namen en werkgroepen.

16.8.4 SGG tussen internen en buitenstaanders

Deze vormen van ongewenst gedrag kunnen gemeld worden aan het CLB of het Vertrouwenscentrum kindermishandeling en eventueel, bij zware normoverschrijding, aan de politie. SGG waarbij familieleden betrokken zijn, vormt een bijzondere categorie. Het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling kan helpen bij het inschatten van de ernst en het zetten van verdere stappen en kan bij elke vorm van SGG ingeschakeld worden. Het melden van intra familiaal geweld (of ander gemeld SGG, bijvoorbeeld door een sportbegeleider of een buur) moet opgevolgd worden.

16.9 Welke reglementaire handvatten zijn beschikbaar?

Doorgaans beschikken internaten niet over een uitgeschreven beleid rond relaties en seksualiteit. Te vaak is het beleid vooral sanctiegericht en komt de appreciatie toe aan opvoeders en directeurs. Het strikte juridische kader omtrent het relationele en seksuele is de strafwet en de leeftijdsbepalingen die daarin zijn opgenomen. Aanvullend daaraan bepaalt het reglement wat wel en niet kan, los van toestemming.

Toestemming met seksuele handelingen is mogelijk - in bepaalde gevallen - vanaf de leeftijd van 14 jaar. In theorie gebeurt elke seksuele handeling vóór die leeftijd zonder toestemming, en is het dus strafbaar. De specifieke leefomgeving op een internaat impliceert niet dat je intieme handelingen tussen internen zomaar moet toestaan. Anderzijds is het belangrijk om een gezonde experimenteerruimte te bieden aan jongeren afgestemd op hun seksuele ontwikkelingsfase.

Vanaf 16 jaar kunnen jongeren toestemmen met seks. Seks met een jongere onder de 14 jaar wordt juridisch steeds als een verkrachting beschouwd, wat niet impliceert dat het steeds tot vervolging zou leiden.

Eender wie op de hoogte is van een vermeende aanranding of verkrachting kan klacht indienen. Zelfs het openbaar ministerie kan op zichzelf een beweerde verkrachting onderzoeken zonder dat klacht werd ingediend.

Wat met handelingen waarbij beide jongeren instemmen?

- Onder 14 jaar: er kan (juridisch) geen toestemming gegeven worden voor seksuele handelingen. De handeling is steeds strafbaar.
- Van 14 tot 16 jaar: vanaf 14 kan een jongere instemmen met seks, i.e. zowel handelingen stellen als ondergaan als het leeftijdsverschil niet meer dan drie jaar bedraagt en er geen sprake is van een gezags- of vertrouwensrelatie.
- Vanaf 16 jaar: de jongere is seksueel meerderjarig. Vanaf 16 kan een jongere seks hebben en seksuele daden stellen.

16.10 Hoe kunnen we omgaan met een tienerzwangerschap op internaat?

Binnen de leefwereld van jongeren op het internaat zal de meerderheid van de zwangerschappen ongewenst en ongepland zijn. Maar ook geplande of gewenste zwangerschappen vallen niet uit te sluiten. We verwijzen naar de mededeling Tienerzwangerschappen op school (2020):

[MLER_068_Tienerzwangerschappen_op_school.pdf](#) . De principes die daarin worden toegelicht, zijn gelijklopend voor internaten, hoewel de impact van een zwangere intern natuurlijk zwaarder kan zijn indien zij in onderling overleg blijft opteren voor een verblijf in het internaat.

Voor meer info omtrent het thema relaties en seksualiteit kun je terecht bij Karen De Wilde (karen.dewilde@katholiekonderwijs.vlaanderen of 02 507 08 32).

17 Sanctionering

17.1 Wat houdt een ontwikkelingsgerichte visie op normoverschrijdend gedrag in?

Werken op een internaat is meestal boeiend en uitdagend. Moeilijker wordt het wanneer internen normoverschrijdend gedrag stellen.

In de meeste gevallen is dat zogenaamd probleemgedrag van voorbijgaande aard en kadert het binnen de ontwikkeling van kinderen. Het kind of de jongere probeert zijn eigen identiteit te vinden door zich af te zetten tegen bestaande normen. Normen stellen en ze op een consequente manier hanteren, zal internen bij dat proces helpen.

In andere gevallen heeft normoverschrijdend gedrag een signaalfunctie, wijst het op een onderliggende problematiek veroorzaakt door een complex gegeven van familiale, sociale, psychische, socio-emotionele en andere factoren. Begeleiding op het internaat zal daarop inspelen.

Directeurs en opvoeders ervaren dagelijks hoe moeilijk het kan zijn normoverschrijdend gedrag van internen efficiënt aan te pakken en de relatie met de intern daarbij centraal te blijven stellen. Ze proberen eisen te stellen en de toepassing ervan af te dwingen met sancties, maar ervaren dat blijven sanctioneren tot het gewenste gedrag is bereikt, niet altijd lukt. Het kan leiden tot een verstoorde relatie tussen leraar en leerling, die werkt als een negatieve spiraal en een vicieuze cirkel doet ontstaan. In dit document beschrijven we hoe je de efficiëntie van een sanctiebeleid op het internaat kan verhogen door te investeren in de kwaliteit van de pedagogische relatie. De intern moet zich positief verbonden weten met het internaat en met de opvoeder. Die 'binding' komt tot stand wanneer:

- internen ervaren dat het internaat hen ernstig neemt en hen (mede)verantwoordelijkheid geeft, dat het open staat voor hun vragen en problemen, dat het hen betreft bij zaken die ze als essentieel ervaren. Werken aan een kindgerichte internaatscultuur zal dus preventief werken om normoverschrijdend gedrag te voorkomen.
- je niet alleen ongewenst gedrag sanctioneert, maar ook en vooral gewenst gedrag beloont of positief bekrachtigt.

Wederzijds respect is een vaste waarde. Door voortdurend in te zetten op het werken aan goede relaties en dialoog kun je rond normoverschrijdend gedrag een context creëren die "herverbinding" mogelijk maakt. Daarbij keur je niet de dader, maar wel de daden af.

Fundamenteel is ook dat het internaat een duidelijk beleid hanteert over wat precies als normoverschrijdend gedrag wordt beschouwd, en over hoe daarop

gereageerd wordt. Een gezamenlijk kader en het nodige overleg over welke reacties gepast zijn bij welk gedrag creëren duidelijkheid en bijgevolg veiligheid voor de opvoeders. In een verbindend schoolklimaat zal men er expliciet voor kiezen om conflicten aan te pakken met herstelgerichte maatregelen. Een herstelgerichte aanpak werkt optimaal in een pedagogisch klimaat waarin voldoende positieve, verbindende referentiepunten voorhanden zijn: de ervaring gerespecteerd te worden, een goede band met de opvoeders, de veiligheid en de geborgenheid van de omgeving, gedreven en empathische opvoeders, echte participatiekansen, gezonde ontspanning.

17.2 Hoe kunnen we omgaan met conflicten in een verbindend internaatsklimaat?

17.2.1 Sociale discipline matrix

De matrix toont vier basisinvalshoeken, van waaruit een internaat aan conflicten kan werken. De vier invalshoeken worden gepresenteerd als verschillende combinaties van hoge of lage mate van controle met veel of weinig ondersteuning.

HOOG	Weinig steun en veel controle DISCIPLINEREN / BESTRAFFEN Autoritair, stigmatiserend	Veel steun en veel controle HERSTELLEN Gezaghebbend, respectvol
	Weinig van allebei VERWAARLOZING Onverschillig, passief	Veel steun en weinig controle TOELATEN / GEDOGEN Niet eisend, bemoederen
LAAG		HOOG
mate van controlestraf		mate van zorg, steun

Fig 1: Sociale-discipline matrix (naar Ted Wachtel, 2000)¹⁷

17.2.2 Disciplineren/ straffen

Een internaat dat streng en controlerend optreedt en weinig aandacht besteedt aan zorg/ steun voor daders en slachtoffers bevindt zich in het kwadrant 'disciplineren/straffen'. Het internaat treedt dan disciplinerend op zonder de nodige ondersteuning. Het legt grenzen op aan de intern die iets verkeerd gedaan heeft en

¹⁷ We verwijzen naar dit model omdat dit in het herstelgericht werken toonaangevend is om verschillende schoolmodellen te duiden. Het werd ontworpen door Ted Wachtel, voorzitter en stichter van het internationaal instituut voor herstelgericht werken.
http://www.realjustice.org/library/bc04_wachtel.html

zijn context. Als het kind niet rechtstreeks betrokken wordt bij de afhandeling van het probleem, is de kans groot dat het in verzet gaat tegen de oplossing.

17.2.3 Toelaten/gedogen

Een internaat dat heel zorgzaam omgaat met daders en slachtoffers, maar weinig controle uitoefent, bevindt zich in het kwadrant 'toelaten/gedogen'. Dat internaat biedt veel ondersteuning en aanmoediging, maar bepaalt weinig of geen grenzen. In dat geheel dreigt het hele proces te verzanden. Men gaat dan immers zelf het conflict oplossen voor het kind en zijn context.

17.2.4 Verwaarlozen of laissez faire

Indien een internaat **noch controle noch steun** biedt, dan handelt men niet. In dat geval kan er geen positief resultaat volgen. Het internaat bevindt zich in het kwadrant **verwaarlozing**.

17.2.5 Herstellen

Een verbindend internaat zal normoverschrijdend gedrag, of het nu gaat over normaal pubergedrag of een zwaar incident, herstelgericht benaderen. Het treedt op tegen normoverschrijdend gedrag door een hoge mate van controle, maar ze combineert dat met een hoge mate van zorg en steun. Men gaat in dat geval samen met de betrokkenen op zoek naar oplossingen voor het conflict. De dader neemt daarbij expliciet zijn verantwoordelijkheid op.

De oplossingen kunnen ofwel bereikt worden door het expliciet toepassen van herstelgerichte methodieken (zie verder), ofwel door toepassing van de bestaande begeleidende, orde- en tuchtmaatregelen (zie verder). De keuze voor de ene of de andere oplossing hangt af van de situatie en de mate waarin dader en slachtoffer expliciet samen én vrijwillig aan een oplossing willen werken. Belangrijk bij elk van de maatregelen is dat iedereen zich gerespecteerd voelt en dat men een resultaat bekommt dat door iedereen gedragen wordt. Daardoor wordt het omgaan van het internaat met normoverschrijdend gedrag niet als autoritair of stigmatiserend ervaren, maar als gezaghebbend en respectvol.

Belangrijk om op te merken bij de matrix is dat wanneer directeurs, opvoeders of andere personeelsleden reageren op normoverschrijdend gedrag, zij vanuit hun verontwaardiging, woede of gekwetstheid niet altijd onmiddellijk herstellend zullen handelen. Het is menselijk dat men incidenten zwaar wil bestraffen. Indien dat af en toe gebeurt, is het geen probleem. Het wordt pas erg indien men niet meer uit dat kwadrant geraakt.

Hieronder gaan we dieper in op het herstelgericht omgaan met conflicten.

17.3 Wat zijn de uitgangspunten van herstelgericht omgaan met conflicten?

Vooraf: belangrijk is dat herstelgericht werken en zeker hergo-vorming en training vragen. Hergo staat voor herstelgericht groepsoverleg en is een bemiddelingsvorm waarbij niet alleen dader(s) en slachtoffer(s) aanwezig zijn, maar waarbij zij elk ook steunfiguren mogen meebrengen (personen uit hun sociale netwerk die hen kunnen ondersteunen tijdens het proces). Een hergo wordt begeleid door een erkend moderator. Je kunt daarvoor steeds begeleiding aanvragen (Katrien Bressers: katrien.bressers@katholiekonderwijs.vlaanderen of 02 507 07 25).

17.3.1 Herstel van de schade

Vanuit een herstelgerichte benadering legt men de focus op de schade. Een herstelgerichte benadering beoogt het herstel en de compensatie van de schade en het leed dat door de feiten werd veroorzaakt. Het gaat daarbij om alle vormen van schade waarop een herstellend antwoord kan worden gevonden: schade die bij de slachtoffers op materieel en emotioneel vlak teweeggebracht werd, de psychosociale gevolgen, de eventuele relationele gevolgen en problemen in de onmiddellijke omgeving. Echter ook de schade die de dader aan zichzelf en aan zijn directe omgeving aangebracht heeft, wordt in rekening gebracht. Er kan ook aandacht besteed worden aan de publieke en maatschappelijke gevolgen van de daad, bv. op het internaatsleven. De feiten berokkenen dus niet alleen schade aan individuele slachtoffers, maar brengen ook schade toe aan het samenleven, bijvoorbeeld vandalisme, en hebben een negatieve impact op de sfeer en de saamenhorigheid in de leefgroep op het internaat.

17.3.2 Aandacht voor het slachtoffer

In een herstelgerichte benadering gaat veel aandacht naar de slachtoffers. Die kunnen divers zijn:

- intern(en)
- personeelslid of -leden van het internaat
- het internaat zelf/de omgeving van het internaat.

Binnen een herstelgerichte benadering is het van groot belang ook oog te hebben voor het slachtoffer. Zeker wanneer de feiten zich afspelen in de relatie intern-opvoeder mag men niet uit het oog verliezen ook structureel ondersteuning te voorzien voor de opvoeder in zijn/haar slachtofferrol.

17.3.3 Kansen creëren voor de dader

Een herstelgerichte benadering creëert kansen voor de dader. De dader wordt beoordeeld op schuldbesef¹⁸, het feit dat hij er al of niet verantwoordelijkheid voor neemt, het inzien van de consequenties van zijn keuzes en het meedenken over herstel van de aangerichte materiële, fysieke of relationele schade.

Er is ruimte om gevoelens te uiten. Opdat die kansen optimaal benut worden, is een constructieve dialoog tussen alle betrokkenen vereist. Die dialoog moet gericht zijn op het zoeken naar oplossingen en moet de beschadigde verhoudingen (tussen de betrokkenen) herstellen. Er vrijwillig aan deelnemen, is daarom van groot belang. Het herstel moet gemeend zijn en berusten op een welgemeend engagement van de betrokkenen om de aangerichte schade te herstellen.

17.3.4 Aandacht voor de ouders

17.3.4.1 Ouders van het slachtoffer

Het is niet nodig om bij elk incident of akkefietje de ouders van het slachtoffer uit te nodigen. Wanneer het gaat om ernstige feiten nodig je ouders van het slachtoffer uiteraard wel uit. Zij zullen emotioneel reageren en een snelle tussenkomst verwachten. In een verbindend internaatsklimaat zal men de tijd nemen om naar de ouders te luisteren en begrip tonen voor hun verhaal. Men peilt naar hun gevoelens. Men vraagt of zij bereid zijn mee te stappen in een herstelgerichte aanpak. Zijn zij bereid geconfronteerd te worden met de dader en zijn ouders?

Dat is een belangrijke stap omdat ouders in het geval van herstelgericht groepsoverleg (zie verder) gevraagd kunnen worden als steunfiguren van hun kind. Bij zeer zware feiten worden ze gehoord door de hergo-moderator.

Na de herstelgerichte interventie zullen de ouders van het slachtoffer opnieuw gecontacteerd worden. Samen wordt bekeken wat het effect van de herstelgerichte interventie op hun kind is en hoe de afspraken in het herstelplan zullen opgevolgd worden.

17.3.4.2 Ouders van de dader

Voor de ouders van de dader gelden dezelfde principes als voor de ouders van het slachtoffer. Het is niet noodzakelijk dat ze bij elk incident gecontacteerd worden, maar bij zeer ernstige feiten doe je dat sowieso. Tijdens het gesprek worden ze geconfronteerd met het gebeurde. Daarbij wordt beklemtoond dat het internaat de persoon van de dader niet afwijst en ook geen oordeel velt over de deskundigheid

¹⁸ Men mag niet verwachten dat dit schuldbesef dadelijk aanwezig is. Zelfs voor leerlingen van 15 à 16 jaar is het niet gemakkelijk om dadelijk de gevolgen van hun daden in te zien.

van de ouders als opvoeders, maar dat het gaat om het gedrag en de daden van hun kind.

Men reageert begripvol op de reactie van de ouders en geeft hun de tijd om hun gevoelens en meningen te ventileren. Men peilt ook naar hun houding tegenover de herstelgerichte aanpak van het internaat, meer bepaald tegenover het herstelgericht groepsoverleg (zie verder). Zijn zij bereid om geconfronteerd te worden met het slachtoffer en zijn ouders? Zijn zij bereid om steunfiguur te zijn? Zijn zij bereid om hun kind op zijn verantwoordelijkheid te wijzen? Ook zij zullen, bij zeer zware feiten, door de hergo-moderator gehoord worden.

Na de herstelinterventie neemt het internaat contact met de ouders van de dader op om te peilen naar de gedragsevolutie bij hun kind en om na te gaan of de afspraken uit het herstelplan al zijn nagekomen.

17.4 Wat zijn mogelijke herstelinterventies?

17.4.1 Algemeen

Een internaat kan een herstelgerichte maatregel niet opleggen, en kan ook de uitkomst ervan niet afdwingen. Een internaat kan enkel het aanbod doen aan dader en slachtoffer om het conflict op te lossen via herstelgerichte maatregelen. Het proces staat daarbij steeds voorop. De dader wordt op een directe manier in contact gebracht met de gevolgen van zijn gedrag en hij wordt gevraagd om zijn verantwoordelijkheid op te nemen. Het proces volgt de behoefte(n) van het slachtoffer/de slachtoffers. Het is een sterke leerervaring voor de dader. Herstelinterventies leiden, indien mogelijk, tot herstel van de schade en het bevorderen van de (her)integratie. Het resultaat van elke herstelgerichte methodiek moet datgene zijn wat alle belanghebbenden zijn overeengekomen of nodig achten voor een oplossing. Dat kan zijn:

- excuses
- ‘schadevergoeding’
- herstellen van de beschadigde verhoudingen
- (her)integratie

17.4.2 Herstelgerichte taal

Een belangrijk element bij elke herstelgerichte interventie is de taal. Na een conflict kunnen volgende “herstelgerichte vragen” gesteld:

- “Wat is er gebeurd?”
- “Wat dacht en voelde iedereen voor, tijdens en na het incident?”
- “Op wie had het conflict invloed? Wie is erdoor geraakt?”

- “Wat hebben de gekwetste, benadeelde personen nodig om zich beter te voelen en om het incident af te sluiten?”
- “Hoe moet het verder? Wat moet er gebeuren opdat de relatie genormaliseerd wordt?”

Door die vragen te stellen toont de directeur, de opvoeder of eenieder ander die getuige was van een moeilijke situatie of een conflict zijn onpartijdigheid. Je spreekt immers geen oordeel uit of geeft geen eigen oplossingen. Je ondersteunt de overtredders in het aanbrengen van een eigen voorstel om de schade te herstellen, in het heropbouwen van relaties en in het voorkomen van een herhaling van het incident.

Verder biedt herstelgerichte taal de gelegenheid om tijdens het gesprek empathie op te bouwen. Het slachtoffer en de dader kunnen hun verhaal doen en alle betrokkenen krijgen de kans om te erkennen en te herkennen dat er schade is toegebracht.

De diepgang en uitgebreidheid van de vragen hangen af van de ernst van het incident of conflict en van de betrokkenen. Een klein akkefietje op de speelplaats zal bv. sneller afgehandeld zijn dan wanneer een intern een mede-intern zwaar heeft toegetakeld.

17.4.3 Vaste principes

Alle methodieken van herstelgericht handelen verlopen volgens een aantal vaste principes:

- Zodra er meer dan twee mensen zijn, gaan de deelnemers in een kring (cirkel) zitten. De cirkel symboliseert de gelijkwaardigheid van alle deelnemers. Ook degene die het onderwerp aanbrengt en het gesprek leidt, zit in de kring.
- Een opgeleid moderator leidt de gesprekken. Hij geeft het onderwerp aan, geeft kort weer wat er gebeurd is, of wat de aanleiding van het gesprek is. Hij licht ook kort de regels van het gesprek toe.
- Na de inleiding krijgt iedereen om beurt het woord. Het woord wordt verleend, niet genomen. Degene die het woord krijgt, geeft kort en krachtig weer wat hij/zij wil zeggen. Hij/ zij beperkt zich tot het onderwerp.
- Na de bijdrage bedankt de moderator degene die gesproken heeft voor zijn/haar bijdrage. Ofwel geeft de moderator zelf het woord door, ofwel laat hij het doorgeven door degene die laatst sprak.
- Het gesprek gaat niet over persoonlijke problemen, maar richt zich op de aangerichte schade en op het herstel ervan: de moderator vraagt naar gevoelens.
- Indien nodig grijpt de moderator in als de regels niet gerespecteerd worden of om extra duidelijkheid te vragen.
- De deelnemers geven geen feedback op wat er gezegd wordt. Het gesprek is geen discussie.

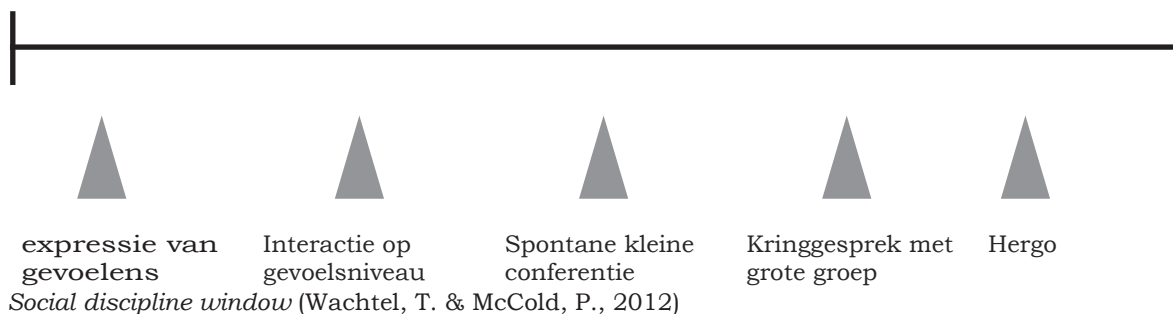
Indien het dat toch dreigt te worden, grijpt de moderator in.

17.4.4 Herstelgerichte werkvormen

We geven hieronder een aantal herstelgerichte werkvormen weer. Ze bewegen zich op een continuüm van informeel naar zeer formeel (hergo).

INFORMEEL

FORMEEL

De werkvormen vragen van directeurs, opvoeders en andere personeelsleden een aantal specifieke vaardigheden, met name op het vlak van communicatie (zie ook inleiding). Naarmate de aard van de overtreding ingrijpender is, en de interventie dus formeler wordt, vereist de werkvorm meer deskundigheid van het internaat. Dat geldt met name bij voorbereidende gesprekken bij het herstelgericht groepsoverleg, maar nog meer bij het leiden van een hergo.

17.4.5 Expressie van gevoelens

De internen krijgen in een kort gesprek de kans om het effect van bepaald gedrag op hun gevoelens te uiten.

17.4.6 Interactie op gevoelsniveau

De opvoeder stelt de vijf basisvragen van de herstelgerichte taal (zie hoger). Die vragen stimuleren een bewustwording van het gedrag en doen de intern het effect van zijn/haar gedrag op anderen inzien. De opvoeder gaat het gesprek aan met een intern die bijvoorbeeld het ontbijt verstoort, of een ongepaste opmerking geeft.

17.4.7 Spontane kleine conferentie of informele herstelcirkel tussen één of meer internen

Ruzie, pesterijen, niet mogen meedoen ... een opvoeder ziet het conflict gebeuren of het wordt hem door anderen gemeld. Hij roept beide partijen bij zich en stelt een herstelgesprek voor. Dat kan snel en zonder voorbereiding afgehandeld worden.

17.4.8 Kringgesprek met grote groep of herstelcirkel

Een herstelcirkel is een herstelgesprek met een groep internen (vaak een leefgroep). Het gesprek wordt voorbereid via individuele herstelgerichte gesprekken om zicht te

krijgen op wat er gebeurd is, om te weten wat ieders rol is en om na te gaan of men bereid is om aan herstel te werken.

Na het gesprek worden de afspraken op papier genoteerd en ondertekend door alle deelnemers. Het internaat volgt op of de deelnemers de afspraken naleven. Het voeren van een herstelcirkel vraagt reeds enige ervaring in het voeren van herstelgesprekken en van gesprekscircles. Het is aangewezen om niet zomaar te beginnen, maar om zich goed te laten ondersteunen.

17.4.9 Herstelgericht groepsoverleg (hergo)

Definitie

Hergo (herstelgericht groepsoverleg) is een bemiddelingsvorm waarbij niet alleen dader(s) en slachtoffer(s) aanwezig zijn, maar waarbij zij elk ook steunfiguren mogen meebrengen (personen uit hun sociale netwerk die hen kunnen ondersteunen tijdens het proces). Een moderator/bemiddelaar stuurt het gehele proces. Om een hergo een kans op slagen te geven, moeten drie voorwaarden vervuld zijn:

- er vond een afgebakend incident plaats dat om herstel vraagt
- de dader wil zijn verantwoordelijkheid nemen om aan herstel te werken
- alle betrokkenen nemen vrijwillig deel aan het proces.

Ook het slachtoffer moet in staat zijn én bereid zijn om aan de hergo deel te nemen.

Een hergo organiseren vraagt de nodige tijd en ruimte. Is er voldoende groot draagvlak? Is de situatie veilig voor de deelnemers? Ook de aard van het incident en de verantwoordelijkheidszin die bij de verschillende betrokkenen aanwezig is, spelen een rol. Verder moet een dergelijke aanpak kaderen binnen het algemene sanctioneringsbeleid van het internaat. Een hergo wordt enkel voorbehouden voor zeer ernstige feiten, voor zwaar normoverschrijdend gedrag dat aanleiding is voor het opstarten van een tuchtprocedure.

Het organiseren van een hergo in een internaat moet dus een uitzondering blijven. De methodiek blijft voorbehouden voor zeer ernstige problematieken waarbij wel de voorwaarden om tot een hergo over te gaan vervuld zijn. De hergo krijgt, indien vermeld in het internaatsreglement, een specifieke plaats binnen de tuchtprocedure (zie verder). Zo kan het internaat de tuchtprocedure stopzetten om een hergo te laten plaats vinden. Indien de hergo mislukt, kan de tuchtprocedure verdergezet worden.

Het is wel aangewezen om het personeel (en eventueel ook de internen) in algemene zin te informeren over het bestaan van de maatregel. Wanneer een internaat er dan in een bepaalde situatie voor opteert om een hergo toe te passen, is de methodiek al bekend.

17.4.10 *Doel van een hergo*

Tijdens de hergo, die altijd geleid wordt door een erkend moderator, leert de dader de volle impact van zijn daden kennen en krijgt hij de kans iets goed te maken. Ook de schade die bij het slachtoffer aangericht is, kan sneller hersteld worden waardoor het slachtoffer het eventuele trauma beter kan verwerken. Als de hergo slaagt, wordt op het einde een herstelplan uitgewerkt dat bepaalt hoe de dader de emotionele en materiële schade kan herstellen.

17.4.11 *Positionering van de hergo*

Eigen aan een hergo is de zeer formele benadering (een strak stramien). Een hergo zelf bestaat steeds uit drie rondes. In een eerste ronde geeft elke deelnemer zijn visie op de feiten, de gevolgen van de daad en zijn/haar gevoelens daarbij. In de tweede ronde zoeken de deelnemers naar een herstelplan dat door iedereen wordt gedragen. De derde ronde is een informeel moment. De moderator zet het herstelplan op papier, terwijl de deelnemers de hergo laten bezinken en erover napraten. Op het einde ondertekent elke deelnemer het herstelplan.

17.4.12 *Wie doet wat?*

Bij het uitbouwen van een herstelgericht beleid moet het internaat duidelijk afspreken wie wat doet bij ernstig normoverschrijdend gedrag. Het internaat moet concrete afspraken maken over wie de dader opvolgt, wie het slachtoffer en wie de eventuele procedures. Vermits in een herstelgerichte benadering veel aandacht wordt besteed aan de zorg voor de intern, wordt ook best het hele team betrokken bij het verdelen van de taken. Het is niet vanzelfsprekend dat één en dezelfde persoon zowel de dader als het slachtoffer begeleidt.

Het doelbewust inzetten op een herstelbeleid wil niet zeggen dat begeleidende, orde- en tuchtmaatregelen overbodig zijn. In een verbindend internaatsklimaat zal het internaat ze wel meer bewust inzetten, bv. wanneer een kind niet vrijwillig wil meewerken aan een herstelgerichte methodiek. Ook tuchtprocedures kunnen in uitzonderlijke omstandigheden noodzakelijk zijn, maar een internaat kan in dat geval toch verbindend en herstelgericht blijven werken door de tuchtprocedure op te schorten en het herstelgericht groepsoverleg (hergo) als alternatief naar voren te schuiven. Meer over het procedurele kader van de orde- en tuchtmaatregelen lees je in de volgende punten.

17.5 Wat is het verschil tussen orde- en tuchtmaatregelen?

De onderwijsregelgeving met betrekking tot orde en tucht is enkel van toepassing op scholen. Toch kan het internaat zich hierdoor laten inspireren. Het internaatsreglement kan op basis daarvan een sanctioneringsbeleid uitwerken. Alvorens het internaat een tuchtmaatregel kan uitspreken moeten de bepalingen van het reglement strikt worden nageleefd.

Met het nieuwe decreet worden enkel regels bepaald inzake tuchtmaatregelen. Deze regels lopen gelijk met het leerplichtonderwijs.

Wanneer een intern de leefregels schendt, dan kan het internaat eerst begeleidende maatregelen overwegen. We denken daarbij aan een begeleidingsovereenkomst waarin positieve afspraken over het bijsturen van zijn gedrag worden gemaakt met de intern. Wanneer het gedrag van die aard is dat een begeleidingsovereenkomst geen oplossing biedt, kan het internaat overgaan tot sanctionering. In een schoolcontext is er sprake van ordemaatregelen en tuchtmaatregelen. Ook binnen een internaatscontext wordt een gelijkaardige tweedeling gebruikt.

In sommige gevallen, wanneer gedragingen of handelingen van een intern storend zijn voor de werking van het internaat, zonder evenwel een ernstige belemmering of gevaar te vormen, kan het internaat besluiten tot een ordemaatregel.

Ordemaatregelen worden in het leerplichtonderwijs omschreven als maatregelen die internen verplichtingen opleggen of, in beperkte mate, voorzieningen ontzeggen. Concrete voorbeelden van ordemaatregelen zijn: een vermaning, strafwerk, bijkomende (straf)studie, het ontzeggen van bijvoorbeeld een toegestaan televisie- of uitgaansmoment. Het internaat heeft daarbij een relatief grote autonomie. Tegen een ordemaatregel bestaat geen beroepsmogelijkheid. Een dergelijke mogelijkheid zou ook de goede werking van een internaat in het gedrang brengen omdat het over courant toegepaste en laagdrempelige maatregelen gaat.

Tuchtmaatregelen worden opgelegd bij ernstige overtredingen van het reglement of indien het gedrag van de intern een ernstige verstoring van de goede werking van het internaat teweegbrengt. Waar ordemaatregelen steeds opgelegd worden als beperkte sanctie, is tucht weggelegd voor ernstige incidenten of als ordemaatregelen geen effect hebben zoals: ernstig pestgedrag, slagen en verwondingen, opzettelijk en langdurig of herhaaldelijk storende gedragingen, diefstallen, materiële schade, ernstige incidenten met drugs of alcohol. Het internaat kan zijn eigen afwegingen maken en klemtonen leggen.

De norm voor een tuchtdossier en eventuele tuchtmaatregel is wanneer een schending van de leefregels een gevaar of ernstige belemmering vormt:

- voor de normale pedagogische werking of
- voor de fysieke of psychische integriteit en veiligheid van een of meer leden van het internaat.

In dat geval kan het internaat een maatregel nemen die de intern het recht ontnemt om, al dan niet tijdelijk, aanwezig te zijn op het internaat. Dergelijke maatregel wordt een tuchtmaatregel genoemd. De lichtste tuchtmaatregel is een tijdelijke uitsluiting, de zwaarst mogelijke is de definitieve uitsluiting.

Waar ordemaatregelen kunnen worden genomen door alle opvoeders en begeleiders, worden tuchtmaatregelen enkel opgelegd door de internaatsdirecteur.

Zeernstige incidenten of voortdurende inbreuken tegen het internaatsreglement kunnen in uitzonderlijke omstandigheden een definitieve uitsluiting verantwoorden. De inbreuken moeten dan wel voldoende ernstig zijn. De beslissing wordt best gemotiveerd en moet getuigen van proportionaliteit en correctheid. Tijdelijke en definitieve uitsluitingen kunnen alleen uitgevoerd worden na een procedure die de rechten van verdediging waarborgt.

17.6 Moet een internaat een tuchtprocedure opnemen in het internaatsreglement?

Het antwoord luidt: ja. Het opleggen van tuchtmaatregelen in een internaat volgt doorgaans dezelfde voorwaarden en regels als tuchtmaatregelen op een school. Het onderdeel ‘Sanctionering’ moet volledig beschreven worden in het internaatsreglement. Het nieuwe decreet bevat daaromtrent enkele wettelijke bepalingen.

De gehele procedure wordt in het modelreglement voorzien, maar hieronder volgen de basisprincipes:

- Het voorafgaande advies van de personeelsleden die bij de intern betrokken zijn, wordt ingewonnen. Het CLB van de school waar de interne naar school gaat, krijgt de mogelijkheid om advies te geven. In voorkomend geval wordt de contactpersoon die is opgenomen in het afsprakenkader en ondersteuningsplan om advies gevraagd.
- De betrokken personen, het CLB van de school van de interne en de contactpersoon die opgenomen is in het afsprakenkader worden schriftelijk op de hoogte gebracht van de intentie tot een tuchtmaatregel.
- De betrokken personen en de interne hebben inzage in het volledige tuchtdossier van de interne en worden gehoord, indien gewenst bijgestaan door een vertrouwenspersoon. Het CLB en eventueel de contactpersoon worden geïnformeerd over de inhoud van het tuchtdossier.
- De tuchtstraf is in verhouding met de ernst van de feiten. Daarenboven wordt de genomen beslissing schriftelijk gemotiveerd. De betrokken personen, de school en het CLB worden op de hoogte gesteld van de maatregel.

Bij het opleggen van een tuchtmaatregel zal het internaat een deel van zijn verbintenissen opschorten, concreet het voorzien van onderdak, toezicht, voeding ...

van de intern. Bij een definitieve uitsluiting wordt de overeenkomst zelfs in haar geheel verbroken. Naast de wettelijke verplichting om hiervoor een specifieke procedure te voorzien zijn de gevolgen groot. Dus ook omdat de verbintenissen van de internaatsovereenkomst tijdelijk of permanent niet meer worden ingevuld moet de mogelijkheid tot uitsluiten duidelijk voorzien worden in het reglement.

17.7 Moet er een beroepsmogelijkheid zijn tegen een tuchtmaatregel? Hoe gaat een beroep tegen de maatregel in zijn werk?

Een beroepsmogelijkheid tegen de definitieve uitsluiting is wettelijk verplicht.

Een tijdelijke uitsluiting is beperkt in tijd en heeft dus minder verregaande gevolgen. Het is minder opportuun om een beroepsprocedure te voorzien tegen een tijdelijke uitsluiting. De regelgeving verplicht het ook niet en het zou bijkomende planlast genereren, maar het blijft mogelijk dat een internaat dit invoert, met duidelijke bepalingen in het reglement.

Hoe gaat de procedure in zijn werk? De procedure is bijna gelijklopend aan de definitieve uitsluiting op een school. Het valt aan te raden om de procedures over te nemen die Katholiek Onderwijs Vlaanderen voorziet ten aanzien van scholen, voor internaten, met inbegrip van de beroepsprocedure tegen de definitieve uitsluiting. Dat is zo voorzien in het [model internaatsreglement](#) beschikbaar op de PRO.-website.

17.8 Kan een uitsluiting simultaan beslist worden voor meerdere internen?

Uitsluitingen gebeuren nooit collectief. Indien meerdere internen zich aan hetzelfde feit hebben bezondigd, kan het gerechtvaardigd lijken om hen tuchtrechtelijk in één sanctie te vatten. Dat kan niet. Voor elke intern moet het internaat een aparte motivering opstellen. Zij zullen immers elk hun specifiek aandeel hebben gehad in het incident. Dat neemt niet weg dat de motivering voor de betrokken internen gelijklopend kan zijn.

17.9 Moet een internaat mee helpen zoeken naar een nieuw internaat bij een definitieve uitsluiting?

In tegenstelling tot een uitsluiting uit een school is een internaat niet verplicht om mee te zoeken naar een nieuw internaat voor de definitief uitgesloten intern. In sommige gevallen zal het in het belang van de jongere wel aangewezen zijn om mee te denken aan een oplossing of andere ondersteuning te bieden.

17.10 Wat zijn de modaliteiten en de maximale duurtijd voor een tijdelijke uitsluiting?

Wat de duurtijd betreft, is er geen plafond bepaald. Natuurlijk mag de internaats-overeenkomst niet zonder voorwerp worden gemaakt door een onevenredig lange uitsluiting. Anders gesteld, je kunt niet tijdelijk uitsluiten voor een extreem lange periode, omdat de ouders wel nog het kostgeld betalen, maar daar dan geen verbintenis tegenover staat. Een tijdelijke uitsluiting uit het internaat kent doorgaans een maximale duur van vijftien kalenderdagen.

Voor de modaliteiten van een tijdelijke uitsluiting op internaat wijzen we op een belangrijk verschil met de tijdelijke uitsluiting uit de school. Het gaat hier tenslotte om een verblijf gedurende de schoolweek, op internaat, en dus niet om een uitsluiting van de school zelf. Daardoor wordt een intern die tijdelijk uitgesloten wordt van het internaat niet geschonden in zijn recht op onderwijs, dat onverkort behouden blijft. De klassieke maximumtermijnen voor uitsluiting uit de school zijn dus strikt gezien niet van toepassing.¹⁹ Tijdelijke uitsluitingen moeten echter wel begrensd zijn in tijd omdat anders het voorwerp van de overeenkomst, namelijk het effectief verblijven van de intern op het internaat, wordt uitgehold. Om dat tegen te gaan stelt Katholiek Onderwijs Vlaanderen in haar model internaatsreglement dezelfde maximumperiode van vijftien kalenderdagen voorop, net zoals de maatregel die scholen kunnen nemen. De minimumduur is dus eveneens één dag.

Bij de situatie met geplaatste jongeren kan de plaatsing, door een rechter bevolen, ertoe leiden dat een jongere schijnbaar niet tijdelijk kan worden uitgesloten. Soms is er namelijk geen thuissituatie waar de jongere heen kan worden gestuurd. Desalniettemin kan een internaat elke intern tijdelijk uitsluiten. Tucht blijft van toepassing, ook al is de jongere geplaatst. Dergelijke uitzonderlijke gevallen moet het internaat bespreken met de jeugdconsulent van de betrokken jongere. Het is in elk geval niet zo dat een rechterlijke uitspraak het internaat kan dwingen om een jongere verder op te vangen, als die tijdelijk dan wel definitief uitgesloten is. Zie voor het onderwerp ook het onderdeel ‘Samenwerking met jeugdhulp’.

17.11 Betekent een uitsluiting uit de school een uitsluiting uit het internaat, en omgekeerd? Kan er een wisselwerking zijn tussen tucht op de school en het internaat?

Een uitsluiting uit de school leidt niet tot een automatische uitsluiting uit het internaat, en omgekeerd. Dit is een vraag omtrent de wisselwerking tussen school en internaat, specifiek inzake tucht.

¹⁹ Voor het voltijds onderwijs komt dit maximaal neer op 15 opeenvolgende lesdagen.

Een diepere analyse roept de vraag op of het aspect ‘tucht’ in school en internaat strikt gescheiden moet worden. Concreet is het niet steeds duidelijk of tuchtrechtelijk sanctioneerbare voorvallen beteugeld moeten worden vanuit het internaatsreglement, of vanuit de school. De regel is dat incidenten of storend gedrag worden beheerst door de locatie waar zij plaatsvinden, en dus worden enkel storend gedrag of incidenten op internaat beheerst door het reglement van het internaat. Sancties werken niet door tot in de school, en omgekeerd.

De ‘tuchtscheiding’ tussen internaat en school is evenwel niet absoluut. Op weg tussen school en internaat kunnen zich ook incidenten voordoen. Bijvoorbeeld: een situatie van agressie en pesten tussen twee internen. Stel dat de jongere meent buiten schot te kunnen blijven op de school, door pestgedrag en geweld enkel te stellen op het internaat. Die redenering gaat niet volledig op, omdat de peestsituatie ook doorleeft of kan doorleven op school. Net zoals een incident tussen leerlingen op weg van en naar school (of internaat) ook onder de tuchtbevoegdheid van de school (of net het internaat) kan vallen, werken sommige feiten door. Een incident op het traject van en naar school kan door beide instanties beteugeld worden. Uiteraard kan een school of internaat niet optreden tegen een jongere die geen leerling dan wel intern is. Over die jongere heeft de instelling geen bevoegdheid. Al kan de school of het internaat de school of het internaat van de betrokken jongere wel contacteren. De instelling kan dan wel sanctionering opleggen.

Bij feiten gepleegd buiten de internaatsweek en/of buiten het internaat, zal bij een tuchtprocedure een duidelijke band met het internaatsleven moeten worden aangetoond (bijvoorbeeld intimidatie van een begeleider via vandalisme aan zijn wagen, beledigende graffiti aanbrengen op de internaatsmuren tijdens een weekenddag, na het verlaten van het internaat een mede-intern op weg naar huis afpersen). Indien de band met het internaat volledig of bijna volledig ontbreekt, kan de tuchtbevoegdheid van het internaat in twijfel getrokken worden.

Het model van de internaatsovereenkomst bepaalt enkel dat een uitsluiting (of stopzetten van onderwijs) uit de school in sommige gevallen doorwerkt naar het internaat, maar niet omgekeerd.²⁰ Het zou ook onwettig zijn te stellen dat een uitsluiting uit het internaat automatisch leidt tot een uitsluiting uit de school. Dat neemt niet weg dat bepaalde feiten zouden kunnen leiden tot een uitsluiting uit beide zoals in het hierboven gegeven voorbeeld.

Een definitieve uitsluiting uit een school die verbonden is aan een internaat kan in de praktijk soms aanleiding geven tot stopzetting van het verblijf in het internaat. Dat zal gebeuren als het voor de intern niet meer praktisch of nuttig is om aan dat

²⁰ Zie modelovereenkomst bij inschrijving van Katholiek Onderwijs Vlaanderen: “Deze overeenkomst wordt van rechtswege beëindigd wanneer een einde wordt gesteld aan de inschrijving van de intern als regelmatige leerling in de (secundaire) school waar hij schoolloopt. De overeenkomst wordt eveneens van rechtswege beëindigd wanneer de intern na een tuchtprocedure conform het internaatsreglement definitief zou worden uitgesloten.”

specifieke internaat te verblijven. Een voorbeeld is een specifieke hotelschool met een verbonden internaat waarbij alternatieve scholen op grote afstand liggen. De internaatsovereenkomst kan een regeling bevatten omtrent de gevolgen die een definitieve uitsluiting uit de school genereert voor het verblijf in het internaat. Dat is niet verplicht.

Ook kan een internaat in de inschrijvingsovereenkomst bepalen dat de overeenkomst van rechtswege, dus automatisch, beëindigd wordt wanneer een einde wordt gesteld aan de inschrijving van de intern als regelmatige leerling in de secundaire school waar hij schoolloopt. De beëindiging van rechtswege zal doorgaans opgelegd worden als school en internaat sterk verweven zijn, zoals bijvoorbeeld een specifiek sportinternaat verbonden aan een sportschool.

17.12 Kan een begeleidingsovereenkomst worden opgelegd, net zoals in een school?

Bij internen met herhaalde attitudeproblemen of moeilijk gedrag kan een begeleidingsovereenkomst (ook wel: ‘gedragscontract’) worden afgesloten. Een internaat kan dan naar aanleiding van concrete feiten een intern, boven op het reglement, een overeenkomst met bijkomende afspraken ter ondertekening voorleggen. Omdat een inschrijving van een intern in een school of een vestigingsplaats geldt voor de duur van de hele schoolloopbaan van die intern, kan het internaat de begeleidende maatregel ook bij het begin van het schooljaar opleggen. Het is belangrijk om bij het opstellen van een begeleidingscontract de personeelsleden die in contact komen met de intern te betrekken. In de praktijk zullen dat de begeleiders zijn.

Wanneer de intern of de ouders weigeren het begeleidingscontract te ondertekenen, dan stel je dat het best formeel vast via een schrijven. De vaststelling kan dan een (nieuw) element in een tuchtdossier vormen. Het niet willen ondertekenen van een begeleidingscontract kan wijzen op een niet-constructieve houding. Let wel, de weigering kan op zich nog geen aanleiding zijn tot een tijdelijke of definitieve uitsluiting. Indien er later gedragsproblemen opduiken (die een gevaar vormen voor de werking of de verwezenlijking van het eigen opvoedingsproject van het internaat in het gedrang brengen), dan kan het internaat wel een tuchtprocedure opstarten die in het slechtste geval kan leiden tot de definitieve uitsluiting. Het niet willen aangaan van een begeleidingscontract kan en zal dan doorgaans een element in het dossier vormen, tussen alle andere elementen.

18 Toegang tot het internaat: een niet-publiek toegankelijke plaats

18.1 Kan het internaat de toegang weigeren aan ouders/derden?

Een internaat is geen openbaar gebouw maar een beperkt publiek toegankelijke plaats. Niet om het even wie heeft dus een (onbeperkt) betredingsrecht, ook ouders niet. Internaten zijn in principe steeds toegankelijk voor personeel en internen, uiteraard tijdens de dagen en uren waarop het internaat open is, niet daarbuiten. De meeste internaten zullen ook gesloten zijn voor internen tijdens de vaste schooluren behalve voor bijvoorbeeld zieke internen. Andere personen kan de toegang te allen tijde ontzegd worden.

Bij zware of herhaalde conflicten met ouders, familie of andere buitenstaanders kan de beheerder steeds mondeling en direct de toegang ontzeggen of ook schriftelijk een betredingsverbod opleggen of, voor zover nodig, een gegeven mondeling verbod schriftelijk bevestigen. Met het oog op de bewijsbaarheid gebeurt dat dan best via een aangetekend schrijven. Indien iemand ondanks een aanmaning of verbod toch nog het internaatsdomein betreedt, kan het internaat steeds een beroep doen op de politie om de persoon (al dan niet met dwang) te laten verwijderen.

19 Verlaten van het internaat

19.1 Onder welke voorwaarden mogen internen het internaat verlaten?

Soms vragen internen om het internaat te verlaten. Dan vragen we toestemming van de ouders bijvoorbeeld voor woensdagnamiddagen of andere verplichtingen op weekavonden (sport, hobby's ...).

Het verlaten van het internaat staat natuurlijk los van door het internaat georganiseerde activiteiten, waarop de intern aanwezig moet zijn. Meer informatie over georganiseerde activiteiten zoals uitstappen met leefgroepen, waarbij het internaat wordt verlaten, vind je terug op de PRO.-pagina [Extra-murosactiviteiten](#).

In het kader van een veiligheids- of sanctioneringsbeleid kan het internaat een verbod opleggen aan de intern om het internaat te verlaten.

Los van de vraag of dat is voorzien in het reglement heeft het internaat het laatste woord: het verlaten van het internaat is een gunst, geen recht. Het internaat stelt daarover een duidelijk beleid op, en doorgaans wordt op basis van leeftijd, leerjaar of maturiteit toestemming gegeven. Daarnaast is uiteraard nog de toestemming van de ouders vereist.

Een verbod om het internaat te verlaten kan in de vorm van een ordemaatregel, beroep daartegen is niet mogelijk. Ouders van de intern moeten betrokken worden bij een dergelijke sanctie. Zeker wanneer het een verbod inhoudt om een sport of hobby te gaan uitoefenen buiten de internaatsmuren. Overleg dan zeker met de ouders. Ook een langdurig verbod over verschillende weken is een zwaarwichtige sanctie. Denk er goed over na. Dat neemt niet weg dat het internaat de gunst van een uitgaanspermissie kan intrekken, bijvoorbeeld naar aanleiding van wangedrag tijdens een eerder toegestaan verlaten van het internaat. Een intern die in plaats van naar zijn sporttraining te gaan, rondhangt in de stad kan natuurlijk gesanctioneerd worden door die toestemming éénmaal of meermaals in te trekken, afhankelijk van de ernst van de inbreuk, of door een andere sanctie op te leggen.

In sommige gevallen staat het buiten kijf dat de intern het internaat zal mogen verlaten, maar dan gaat het om uitzonderlijke situaties, zoals een dokters- of tandartsbezoek, een verschijning voor de jeugdrechtbank, een politieverhoor ... Soms zal de intern daarbij begeleid worden.

Bij meerderjarige internen ligt de situatie anders. De ouders treden dan niet meer op als wettelijke vertegenwoordigers. En dus tekent de meerderjarige intern zelf de toelating om het internaat te verlaten. Dat geeft de meerderjarige intern geen absoluut recht om het internaat te verlaten. Het internaat beslist nog steeds.

Het bijzondere geval van geplaatste jongeren bespreken we bij het onderdeel 'Samenwerking met jeugdhulp'.

20 Weglopen en onttrekken aan het toezicht

20.1 Wat moet gebeuren als een (minderjarige) intern wegloopt uit het internaat? Wat moet de toezichthoudende internaatsmedewerker doen? Verwittigt hij de directeur/politie/ouders?

Internen lopen soms weg uit het internaat of tijdens activiteiten. Soms keren internen niet (tijdig) terug. De internaatsmedewerker moet elke onrustwekkende verdwijning dadelijk melden bij de beheerder en, indien de situatie het vereist, de politie. Indien het aannemelijk is dat de intern zich naar de ouderlijke woonst begeeft, of men via de ouders van de intern meer informatie kan bekomen, dan zal de directeur dadelijk contact opnemen met de ouders. De opvoeder moet bij de groep blijven, tenzij een andere opvoeder of de directeur de taak kan overnemen.

Indien een intern wegloopt tijdens een extra-murosactiviteit, dan moet de begeleider van de groep internen een afweging maken. Doorgaans zal het aangewezen zijn om bij de groep te blijven en de internaatsdirecteur (of politie bij een ernstige verdwijning) in te lichten. We raden je aan een stappenplan of draaiboek op te stellen, zodat opvoeders niet dienen te improviseren.

Bij een acuut gevaar moet de begeleider de inschatting maken of het al dan niet aangewezen is om direct in te grijpen, bijvoorbeeld in het geval van een dreigende gevaar of wanhoopsdaad, druk verkeer of een andere gevaarlijke situatie. Voor dergelijke situaties verwijzen we ook naar het onderdeel 'Crisissituaties'.

